

Programmabegroting Dongen 2024-2027

BEGROTING 2024 IN ÉÉN OOGOPSLAG

Dit is de tweede begroting van deze bestuursperiode. We houden vast aan een financieel stabiele koers. We blijven zorgzaam voor elkaar en onze omgeving. We gaan door met het versterken en vernieuwen van ons beleid, onze samenwerking en onze manier van werken. Met vertrouwen gaan we 2024 in. Dongen is een vitale gemeente. Onze lokale samenleving is betrokken en vindingrijk. Met deze begroting hebben we een goede leidraad om samen succesvol te zijn.

Het college van burgemeester en wethouders

INKOMSTEN

WAAR KOMT HET GELD VANDAAN?

Het grootste deel krijgen we van het Rijk.

De rest krijgen we uit lokale inkomsten.

De totale inkomsten voor 2024 zijn begroot op € 71,7 miljoen.

HOEVEEL BETAAL IK IN 2024 AAN:

- RIOOHEFFING**
Vast bedrag : € 175,-
- AFVALSTOFFENHEFFING**
Gemiddeld huishouden : € 328,-
- ONROERENDE ZAAK BELASTING**
Bij gemiddelde WOZ-waarde € 436.000 : € 436,-

LOKALE INKOMSTEN

OZB (onroerendezaakbelasting)	€ 7,0 miljoen
Afvalstoffenheffing	€ 3,2 miljoen
Rioolheffing	€ 2,1 miljoen
Leges (paspoorten, rijbewijzen, vergunningen)	€ 1,3 miljoen
Verkoop (bouw)grond	€ 1,4 miljoen
Overige opbrengsten	€ 4,6 miljoen

SPEERPUNTEN VOOR 2024

- ✓ Helpen van inwoners die het financieel lastig hebben
- ✓ Inzet op beheersen van woonlasten
- ✓ Investeren in jeugd en onderwijs
- ✓ Inwoners informeren/ondersteunen bij verduurzamen van woning
- ✓ Vergroten van verkeersveiligheid
- ✓ Wijkgericht werken, dichterbij inwoners
- ✓ Woningen bouwen voor diverse doelgroepen

WOONLASTEN

De koopkracht in ons land staat al geruime tijd onder grote druk. Voor 2024 hebben we ingezet op beheersing van de lokale woonlasten. We zijn erin geslaagd de bruto woonlastenstijging voor woningeigenaren bij een gemiddelde WOZ-waarde te verlagen met € 39.

De rioolheffing blijft gelijk aan 2023 en 2022. De afgelopen jaren is de voorziening afval flink aangevuld. Hierdoor kan in 2024 een eenmalige korting van 5% worden toegepast voor de afvalstoffenheffing.

Met deze begroting gaan we door met het versterken van de kwaliteit van wonen, werken en verblijven in onze drie kernen - Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart.

Reni Jansen, wethouder Financiën

Dongen Leeft!

Samen met onze inwoners en ondernemers maken we werk van verduurzaming voor een gezonde leef- en werkomgeving, nu en in de toekomst. We doen er alles aan om voor verschillende doelgroepen de juiste woningen te realiseren.

7.9 miljoen

Waar gaat het geld naar toe?

15.6 miljoen

Dongen Dient!

We werken aan meer transparantie en meer en eerdere betrokkenheid van onze inwoners bij beleid. Het college is duidelijk zichtbaar in de wijken en kernen en we maken structureel tijd vrij voor werkbezoeken aan wijken / kernen, ondernemers en maatschappelijk partners.

11.4 miljoen

Algemene dekkingsmiddelen en overhead (personeel & organisatie, ICT, verzekeringen etc.)

Dongen Zorgt!

We stimuleren een gezonde leefstijl. We bestrijden eenzaamheid bij ouderen en jongeren. We ondersteunen inwoners met een hulpvraag. We investeren de komende jaren € 32 miljoen in jeugd en onderwijs met de realisatie van Integrale Kindcentra.

23.5 miljoen

2.6 miljoen

Veilig Dongen!

Onze inwoners, ondernemers, bezoekers ervaren Dongen als een bovengemiddeld veilige gemeente. We ondersteunen nieuwe initiatieven om criminaliteit te bestrijden. We gaan voor het voorkomen en verminderen van overlast in de openbare ruimte.

10.6 miljoen

Dongen Onderneemt!

In 2024 beginnen we met uitvoeren van het 10 stappenplan van de economische visie. We gaan uitvoering geven aan de verduurzaming van bedrijventerrein Tichelrijt (green deal), waarbij de gemeente een regierol vervult.

Voor de volledige tekst van de begroting kijk op www.dongen.nl/begroting

Samen succesvol

Hierbij bieden wij u aan: de Programmabegroting 2024-2027 van de gemeente Dongen. Het is de tweede begroting van deze bestuursperiode. We houden vast aan een financieel stabiele koers. We blijven zorgzaam voor elkaar en onze omgeving. We gaan door met het versterken en vernieuwen van gemeentelijk beleid en onze manier van (samen)werken.

Begroting naar recordhoogte

Maatschappelijke ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Daarbij doet de rijksoverheid vaak een beroep op lokale overheden. Dat vraagt om extra inzet en flexibiliteit. Als gemeente Dongen krijgen we steeds meer taken en verantwoordelijkheden toebedeeld. Daar horen ook financiële middelen bij. In 2024 stijgt de totale begroting van onze gemeentelijke begroting naar € 71,7 miljoen. Dat is € 5 miljoen meer dan dit jaar en daarmee bereiken we een recordhoogte.

300+ diensten en producten

Onze dienstverlening ontwikkelt zich mee met de samenleving en neemt steeds verder toe in veelzijdigheid. In 2024 leveren we meer dan 300 diensten en producten aan onze lokale samenleving. Van school tot riool, van paspoort tot jeugdzorg, van woningbouw tot energieloket, van gezonde leefstijl tot armoedebestrijding, van veilig verkeer tot afvalinzameling, van bedrijventerrein tot sportveld, van milieustraat tot sociale zorg, van duurzaam wonen en duurzaam ondernemen tot samen aan de slag met de nieuwe omgevingswet – ook komend jaar is de interactie groot tussen inwoners, ondernemers, verenigingen, organisaties, partners en gemeente.

Woonlasten

In deze voor velen van onze inwoners lastige tijden waarin de koopkracht al geruime tijd onder grote druk staat, hebben we ingezet op beheersing van de woonlasten. Voor 2024 zijn we erin geslaagd de bruto woonlastenstijging voor woningeigenaren bij een gemiddelde WOZ-waarde te verlagen met € 39. De rioolheffing blijft gelijk aan 2023 en 2022. De afgelopen jaren is de voorziening afval flink aangevuld. Hierdoor kan in 2024 een eenmalige korting van 5% worden toegepast voor de afvalstoffenheffing.

Versterken

Met deze begroting gaan we door met het versterken van de kwaliteit van wonen, werken en verblijven in onze drie kernen – Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart. Zo investeren we in onze openbare ruimte, in de veiligheid van onze inwoners, in educatie, dienstverlening, vitale leefomgeving, bewustwording, communicatie, ondersteuning en samenwerking.

Onderwijs

De jeugd is onze toekomst en goed lokaal onderwijs zit in het DNA van onze lokale samenleving. De grootste investeringen (€ 34 miljoen) doen we de komende jaren dan ook in het realiseren van Integrale Kindcentra (IKC's). In 2024 wordt gebouwd op de locatie Anspach-school en de voorbereidingen voor de andere geplande IKC's gaan dóór. Samen met het Cambreur College gaan we in 2024 onderzoek doen naar de mogelijkheden voor het vestigen van een dependance MBO Care in Dongen. Doel is om onderwijs en de zorg voor onze ouderen meer met elkaar te verbinden.

Wonen

De behoefte aan woningen blijft onverminderd hoog. We willen goede woningen bouwen, op de goede plek, voor al onze doelgroepen. Voor jongeren die willen starten op de woningmarkt, doorgroeiers, ouderen die graag kleiner willen wonen, spoedzoekers, voor begeleid woon-vragers, arbeidsmigranten, woonwagendwoneers en vluchtelingen. Daarom zoeken we naar mogelijkheden en ruimte om woningen toe te voegen in Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart.

Voor nu hebben de realisatie van de Noorderbunder, de Vijf Turven en Locatie Wildzangweg prioriteit. Binnen de kernen kijken we naar geschikte inbreidingslocaties voor nieuwbouw, maar we belijken ook mogelijkheden voor herbestemming en transformatie van bestaande panden.

Naast inbreidingslocaties oriënteren we ons ook op mogelijke uit- en aanbreidingslocaties, aan de randen van bebouwd gebied. We willen graag met uw raad en onze inwoners het gesprek aangaan hoe we de gemeente vorm gaan geven om een goed onderdak te bieden aan al onze inwoners. Een huis voor iedereen in Dongen, betaalbaar en beschikbaar.

Verkeer

Om de veiligheid van onze inwoners en de doorstroom van verkeer te verbeteren, gaan we door met het verkeersplan centrum. In 2024 beginnen we met de reconstructie van de kruising Tramstraat/ Kardinaal van Rossumstraat. Er komt een herinrichting van de Noorderlaan, zodat deze straat een goede toegang vormt voor de nieuwbouwwijk Noorderbunder.

Voor 2025 en 2026 maken we binnen het investeringsplan geld vrij voor de herinrichting en reconstructie van Metaalstraat (industrieterrein), kruising Tramstraat/Wilhelminastraat (centrum) en in 's Gravenmoer Hoofdstraat naar Molendijk, de Wielstraat en (in 2027) de Waspikse weg.

Openbare ruimte

De openbare ruimte is schoon, heel en veilig. We geven uitvoering aan de uitkomsten van het participatieproject van afgelopen jaar waarbij aan zowel wijkbewoners als kinderen van hoogste groepen van basisscholen is gevraagd wat voor speeltoestellen en speelvoorzieningen zij graag in hun wijk zouden hebben. Conform een motie wordt er een hondenloopstrook gerealiseerd in Dongen-Vaart, zodat deze voorziening er is in alle drie de kernen.

Openbaar groen

In deze begroting is rekening gehouden met een formatie-uitbreiding om uitvoering te kunnen geven aan het nieuwe bomenbeleidsplan en groenbeleidsplan. Het groenbeheerplan wordt geactualiseerd. Het onderhoud aan het openbaar groen wordt periodiek getoetst op het gewenste kwaliteitsniveau. We bestrijden exoten in ons openbaar groen om uitbreiding, schade en letsel te voorkomen.

Dorpsteam

2024 is het jaar dat in samenwerking met onze partners het dorpsteam van start gaat. Daarmee willen we voorzien in een laagdrempelige ondersteuning dicht bij onze inwoners.

Armoedebestrijding

Uit onderzoeken blijkt dat steeds meer mensen in Nederland financieel in de problemen komen in deze complexe en dure tijden. Komend jaar herijken we ons armoedebeleid. Daarmee vernieuwen en versterken we ons beleid om armoede te bestrijden en onze inwoners te helpen die het lastig hebben.

Leergeld

Stichting Leergeld heeft te maken met een groeiend aantal aanvragen van ouders en verzorgers die binnen- of buitenschoolse activiteiten van hun kinderen (4-18 jaar) niet kunnen betalen. Om zo goed mogelijk te kunnen helpen, verdubbelen we het budget.

Verduurzamen

We zetten extra in op het ondersteunen van inwoners bij het verduurzamen van hun woning. Dit doen we met het online platform www.duurzaamheid.dongen.nl en met specifieke campagnes. Hierbij trekken we zoveel mogelijk op met onze inwoners en vrijwilligers. Zo zet in 's Gravenmoer een betrokken groep inwoners zich via het buurtteam in voor de Transitievisie warmte in het dorp. Samen met de gemeente wordt een collectieve inkoopactie opgezet.

Klimaatbestendig Dongen

We stimuleren de bewustwording van inwoners hoe om te gaan met regenwater. Met het afkoppelen van verharde oppervlakken en het bergen van het afgekoppelde regenwater leveren we een bijdrage aan het voorkomen van wateroverlast bij hevige neerslag. Meer groene tuinen zorgen ervoor dat woonkernen in de gemeente minder snel opwarmen.

Green Deal

Een eerste stap in de ambitie in het verduurzamen van bedrijventerrein Tichelrijt, is het komen tot een Green Deal. Waarna vanaf 2024 stapsgewijs uitvoering aan de Green Deal gegeven kan worden. Bij het

opzetten van de Green Deal is gemeente Dongen faciliterend en uitvoerend voor wat betreft openbare ruimte.

Ouderen

We brengen in beeld wat we nog meer kunnen doen om onze ouderen nog meer betrokken te houden bij onze samenleving. We werken een actieprogramma uit. Met onze partners in het maatschappelijk veld bestrijden we eenzaamheid onder ouderen. Onze communicatie naar ouderen is toegankelijk en met maatwerk. Met Maria-oord en andere betrokken partijen zetten we ons in om Community Care Dongen en daarmee de zorg voor ouderen verder te versterken.

Vrijwilligers

We geven uitvoering aan de motie om uitdrukking te geven aan de waardering van de gemeente voor de grote mate van inzet en betrokkenheid van onze vrijwilligers, zoals we ook jaarlijks doen voor onze mantelzorgers. Uw raad ontvangt hiertoe een voorstel.

Taalontwikkeling

Via het Taalhuis Dongen versterken we de taalontwikkeling van ouders en kinderen en bestrijden we laaggeletterdheid. Vanaf 2024 geven we hieraan een nieuwe, structurele financiering.

Cammeleur

In 2024 is de start van Cultuurhuis De Cammeleur, op basis van het uitvoeringsplan. De samenwerking tussen de partners wordt versterkt door ontwikkeling van gezamenlijke activiteiten. Het sociaal, cultureel en maatschappelijk programma wordt uitgebreid.

Communicatie

In 2024 zetten we in op nieuwe communicatiemiddelen, met name binnen het sociale domein. Bij nieuwe communicatiemiddelen kiezen we voor meer beeld, animatie en teksten op taalniveau B1. We gaan de herschreven brieven en nieuwe middelen testen bij inwoners. In samenwerking met Theek 5 gaan we aan de slag met een lezerspanel. Zij gaan beoordelen of onze teksten duidelijk zijn.

Dongens DNA

Komend jaar gaan we extra samenwerken met onze inwoners, ondernemers en verenigingen voor het naar buiten toe positioneren van ons Dongens DNA. Voor diverse doelgroepen en met diverse communicatiemiddelen maken we zichtbaar hoe Dongen verbindt en welke meerwaarde dat heeft. Dat stemmen we af op de doelen van actuele thema's als Wonen, Duurzaamheid en Ondernemen.

Arbeidsmarktcommunicatie

Voor de arbeidsmarktcommunicatie is een nieuwe huisstijl ontwikkeld. Medewerkers van de gemeente Dongen spelen hierin de hoofdrol. In een aansprekend beeldconcept vertellen zij wat werken voor Dongen voor hen aantrekkelijk maakt. Ruimte voor groei is daarbij het uitgangspunt. In 2024 worden nieuwe communicatiemiddelen toegevoegd aan het pakket voor de werving en selectie, zoals een nieuwe Werken voor Dongen-website.

Vernieuwen

Met deze begroting gaan we ook door met het vernieuwen van ons beleid. De samenleving verandert, de omstandigheden veranderen. Dat vraagt om een scherpe blik, zelfreflectie en flexibiliteit. Waar kan het beter en waar moet het beter en/of anders?

Nieuwe burgemeester

Medio 2024 heeft naar verwachting de benoeming plaats van de nieuwe burgemeester van de gemeente Dongen voor de komende 6 jaar. De procedure wordt zorgvuldig uitgevoerd met als begin het betrekken van onze inwoners via een participatietraject.

Bestuurlijke vernieuwing

Onder impuls van een raadscommissie, met in 2024 budget voor extern onafhankelijk onderzoek, wordt al enige tijd gewerkt aan bestuurlijke vernieuwing. Er komt komend jaar een nieuw digitaal systeem voor het goed op afstand kunnen volgen van raadsvergaderingen. We hopen hiermee de betrokkenheid en het

vertrouwen van onze inwoners in de lokale politiek te vergroten.

Lerende organisatie

Er komt een ophoging van het budget opleiding van de gemeentelijke organisatie. We willen een lerende organisatie zijn met meer aandacht voor permanente ontwikkeling.

Wijkgericht werken

Ons doel is om het gemeentelijk bestuur, de gemeentelijke organisatie en onze inwoners dichterbij elkaar te brengen. In 2024 geven we een impuls aan het ontwikkelen van wijkgericht werken.

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 treedt na jarenlange voorbereiding de Omgevingswet in werking. Vervolgens zullen we met elkaar de nieuwe instrumenten die de wet biedt in lijn met de bedoelingen van de wet in praktijk gaan brengen en ervaring opdoen.

Realiteit

In de afgelopen jaren hebben we (inter)nationaal, regionaal en lokaal te maken gekregen met de gevolgen van een reeks van crisissen. Deze complexe situatie duurt gestaag voort zonder dat er echt uitzicht is op een keerpunt. De realiteit is dat de toekomst onzekerder is dan ooit en dat voor iedereen de prijzen stijgen. Nieuwe ontwikkelingen, nieuwe zorgen, nieuwe behoeften leiden overal in ons land tot nieuwe taken en extra werk, terwijl er structureel krapte is op de arbeidsmarkt.

Stijging van kosten

In 2024 zien we een kostenstijging bij het leerlingenvervoer, bij vervoer Wmo, bij Wmo algemene voorzieningen en de hulp bij het huishouden. De nieuw af te sluiten samenwerkingsovereenkomst met de kredietbank (of een andere partner) in het kader van de schuldenaanpak gaat vanaf komend jaar meer geld kosten. De begeleidingskosten Diamantgroep nemen toe. Ook is er sprake van een stijging van de uitgaven op het budget gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ, Bbz en voor de inzet van loonkostensubsidie.

Onderuitputting

Vacatures in onze gemeentelijke organisatie staan lange tijd open. Dat is het beeld van de afgelopen jaren en ook de te verwachten realiteit voor de komende periode. Langdurig openstaande vacatures hebben onderuitputting van het personeelsbudget tot gevolg.

Uitbreiding capaciteit

Voor 2024 breiden we de capaciteit van de gemeentelijke organisatie uit met in totaal 12 fte. Het betreft de volgende taken:

- Omgevingsbeleid (reguliere en nieuwe wettelijke taken)
- Burgerzaken (paspoortpiek, wetswijziging dubbele achternaam)
- Uitbreiding flexibele schil van beleidsadviseurs (voor acute behoefte aan extra capaciteit)
- Jeugd (extra jeugdconsulent)
- Inburgering (extra medewerker)
- Verkeer (nieuwe ontwikkelingen volgen en implementeren)
- Zorg en Veiligheid (procesregisseur)
- Openbare orde en veiligheid (integraal toezichthouder)
- Groen (kwartiermaker)
- Wijkgericht werken (coördinator)

In de voorliggende begroting 2024 hebben we een structurele vacatureruimte op het personeelsbudget van 5% in de berekening van het budget meegenomen. Hierdoor kan de uitbreiding van de formatie vormgegeven worden met een nagenoeg gelijkblijvend personeelsbudget. Door te kiezen voor deze aanpak, gaan we scherper aan de wind zeilen met onze raming van het personeelsbudget. Als de gemiddelde vacatureruimte in 2024 lager uitpakt dan 5%, dan zullen we budget bij moeten vragen aan raad. Maar we willen voorkomen dat we nu extra personeelsbudget aanvragen om dat vervolgens aan het eind van het jaar over te houden. Met deze keuze gaan we ervoor om in 2024 zoveel mogelijk te

kunnen dóen voor onze lokale samenleving.

Samenspel en balans

Als college van burgemeester en wethouders kiezen we de komende periode nog nadrukkelijker voor proactief bestuur. Dus elkaar nog sneller opzoeken, nog meer betrekken, nog meer interactie. Hoe zetten we onszelf en de ander zoveel mogelijk in de eigen kracht? Het beste resultaat bereiken we door een goed samenspel van raad, college, gemeentelijke organisatie, inwoners, ondernemers, verenigingen, organisaties, partners.

Samen moeten we op zoek gaan naar de balans tussen ambitie en realisme. Niet alle opgaven zijn in de komende jaren goed uit te voeren. Er kan een rem of zelfs een tijdelijke of definitieve halt ontstaan door een reeks van bepalende factoren: geld, wetgeving, rechterlijke uitspraken, ambtelijke capaciteit en de gevolgen van crisissen (oorlog, inflatie, energie, stikstof). Daarbij willen we naar onze samenleving toe zoveel mogelijk meedenken en politiek lef tonen. Tegelijkertijd moeten we juist ook duidelijk en transparant zijn: hier liggen voor de gemeente Dongen de grenzen van maakbaar beleid.

Financieel meerjarenperspectief

De gemeentelijke begroting wordt sterk beïnvloed door de zogenaamde Ravijnjaren. Vanaf 2026 daalt het Gemeentefonds op landelijk niveau met € 3 miljard zonder dat duidelijk is hoe gemeenten dit tekort op moeten vangen. Gesprekken hierover lopen, maar een oplossing is door de val van het kabinet niet dichterbij gekomen. De begroting die er in 2024 en 2025 solide bij ligt, slaat hierdoor vanaf 2026 om in een tekort.

Algemene reserve

We stoppen volgens bestuurlijke afspraak € 500.000 in de gemeentelijke spaarpot om zo de algemene reserve van de gemeente Dongen te laten groeien en solvabiliteit te verbeteren.

OZB

Bij de vaststelling van het tarief voor woningen, kijken gemeenten niet alleen naar de OZB-opbrengst, maar ook naar het totaal aan woonlasten dat in rekening wordt gebracht. Daarbij behoren ook de afvalstoffenheffing en rioolheffing; in 2024 blijft deze heffing gelijk (riool) of er is zelfs sprake van een korting van 5% (afvalstoffen).

Het OZB-tarief voor woningeigenaren ligt in Dongen hoger dan het gemiddelde in Nederland. Het OZB-tarief voor eigenaren van niet-woningen (bedrijfspanen, clubhuizen, panden met een agrarische bestemming) ligt juist lager dan in Nederland. Er is voor gekozen om de tarieven in deze bestuursperiode beter in lijn te brengen met het landelijk gemiddelde. Dat is voor onze lokale samenleving het meest rechtvaardig.

Met de OZB gaan we in deze begroting dan ook door met het toegroeien naar het landelijke gemiddelde. Dat werkt voor 2024 verschillend uit voor het tarief voor woningen en niet-woningen. In 2023 is het verschil in woonlasten met het landelijk gemiddelde teruggebracht van € 54 naar € 34. Met de voorgestelde tarieven verwachten we in 2024 een volgende stap te zetten in ons streven richting het landelijk gemiddelde. Volgend jaar bezien we bij de begroting of aanvullende stappen nodig zijn.

Septembercirculaire

De septembercirculaire 2023 is niet verwerkt in deze begroting. Zoals gebruikelijk zullen wij u zo spoedig mogelijk informeren over de uitkomsten van deze circulaire.

Verkiezingen

Door de tussentijdse val van het kabinet Rutte-IV worden er op woensdag 22 november aanstaande verkiezingen gehouden voor de Tweede Kamer. Een nieuw kabinet betekent ook een nieuw regeerakkoord. Dit heeft gevolgen voor het lokaal bestuur in gemeenteland, maar vanzelfsprekend kunnen we de effecten hiervan nog niet meenemen in deze meerjarenbegroting.

Tot slot

Internationaal, nationaal: politiek en maatschappelijk zijn het onzekere tijden. Toch gaan we als lokale

bestuurders met vertrouwen het nieuwe jaar in. Dongen is een vitale gemeente. Onze lokale samenleving is betrokken en vindingrijk. Met deze begroting hebben we een goede leidraad om samen succesvol te zijn.

Burgemeester en wethouders van Dongen,
De secretaris,

De burgemeester,

mr. H.L.M. van Noort

M.C. Bakermans

Financieel Perspectief 2024-2027

De afgelopen jaren zijn belangrijke stappen gezet in het robuuster maken van de gemeentelijke financiën. Dit zorgt ervoor dat we beter in staat zijn tegenvallers op te vangen. Tegelijkertijd zijn de onzekerheden groter dan ooit. De Algemene Uitkering, de belangrijkste inkomstenbron voor gemeenten, neemt vanaf 2026 aanzienlijk af. Hoewel niemand in gemeenteland ervan uitgaat dat deze daling in volle omvang werkelijkheid wordt, is er nog geen zicht op een oplossing. De voortijdige val van het kabinet heeft deze oplossing in ieder geval niet dichterbij gebracht. In dit licht heeft het college de begroting voor 2024 vormgegeven.

Algehele financiële positie

In onderstaande tabel is het begrotingssaldo (voor en na mutaties van de reserves) opgenomen. Zoals te zien is, presenteert het college voor 2024 een positief saldo voor reservemutaties van € 1.173.000. Doordat (per saldo) een bedrag van € 1.070.000 wordt toegevoegd aan de reserves, ontstaat een positief begrotingssaldo (na reservemutaties) van € 103.000. De hoge toevoegingen aan de reserves worden hoofdzakelijk verklaard door de voorgenomen stortingen in de algemene reserve vanuit de verbetering van de solvabiliteit en de storting van de arbitragemiddelen Jeugdzorg (dit was reeds opgenomen in de begroting 2023-2026).

In latere jaren slaat het positieve begrotingssaldo om in fors negatieve saldi. Dit houdt verband met de zogenaamde Ravijnjaren. In 2026 en 2027 is de Algemene Uitkering fors lager dan daarvoor. Voor het Gemeentefonds als geheel gaat het om een daling van ruim € 3 miljard. Op verzoek van de VNG presenteren we in de voorliggende Programmabegroting het begrotingssaldo waarbij uit wordt gegaan van de lagere Algemene Uitkering. Op die manier wordt (op landelijk niveau) zichtbaar voor welke tekorten Nederlandse gemeenten zich vanaf 2026 gesteld zien.

Belangrijkste financiële cijfers	2024	2025	2026	2027
Begroting (x € 1.000)				
Begrotingssaldo voor reservemutaties	1.173	1.554	-1.173	-1.617
-/- Reservemutaties	1.070	1.083	672	507
Begrotingssaldo na reservemutaties	103	471	-1.845	-2.124
Kengetallen				
Structurele exploitatieruimte	1,8%	2,3%	-1,5%	-2,1%
Solvabiliteit	19,2%	18,9%	17,8%	16,7%
Netto schuldquote	112%	119%	125%	126%

Tevens is in de tabel de ontwikkeling van de solvabiliteit en de netto schuldquote opgenomen. Ten aanzien van beide kengetallen heeft de raad twee belangrijke normen afgesproken. Allereerst is besloten de hoogte van de netto schuldquote uiterlijk in 2028 moet zijn afgebouwd tot onder de 130%. Ten tweede heeft de raad besloten werk te maken van het verbeteren van de solvabiliteit. In het coalitieakkoord uit mei 2022 is dit verder ingevuld door het streven naar een jaarlijkse storting in de algemene reserve van € 0,5 miljoen.

De kengetallen in bovenstaande tabel worden in belangrijke mate beïnvloed door de eerder genoemde Ravijnjaren. De daling van de Algemene Uitkering vanaf 2026 zorgt allereerst voor een negatieve structurele exploitatieruimte (een negatief begrotingssaldo). Die negatieve begrotingssaldi worden ten laste van het eigen vermogen gebracht, wat leidt tot een daling van de solvabiliteit. Tevens verslechtert de netto schuldquote, omdat de negatieve begrotingssaldi gefinancierd moeten worden met geleend geld.

De Ravijnjaren vertroebelen hiermee het zicht op de financiële positie. Zonder ravijnjaren stabiliseert de solvabiliteit de komende jaren rond de 19% en de netto schuldquote zou onder de 120% blijven. In paragraaf B is de ontwikkeling van de financiële positie in breder perspectief beschouwd.

Financieel meerjarenperspectief

In de eerste bestuursrapportage van 2023 (Berap 2023-1) hebben we u geïnformeerd over het actuele meerjarenbeeld van de gemeentelijke begroting. Dit beeld is het startpunt geweest voor het opstellen van

het nieuwe financieel perspectief in deze begroting. Hierna is de verhoging van de algemene uitkering uit de Meicirculaire 2023 verwerkt. Uw raad is eerder via Raadsinformatiebrief 41 geïnformeerd over de uitkomsten hiervan.

In onderstaande tabel worden de belangrijkste mutaties weergegeven die in de begroting zijn verwerkt per categorie. Grofweg worden hierbij mutaties met een omvang van meer dan € 50.000 weergegeven en toegelicht. In de programmahoofdstukken worden per thema de mutaties toegelicht.

Financieel Perspectief (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Perspectief conform Berap 2023-1	-35	35	-121	-121
Autonome mutaties				
Meicirculaire 2023	2.532	2.212	1.280	1.062
Autonome ontwikkeling personeelskosten inclusief cao	-1.164	-1.163	-1.163	-1.163
Indexeringen subsidies en verbonden partijen	-513	-556	-577	-573
Herijking kapitaallasten	309	582	-102	-324
Hogere bijstandsuitgaven	-300	-300	-300	-300
Indexatie opbrengst OZB	406	406	406	406
Extra legesopbrengsten paspoorten en rijbewijzen	104	115	57	70
ICT-dienstverlening	-75	-75	-75	-75
Hogere cliëntaantallen Hulp-bij-Huishouden	-100	-100	-100	-100
Overige autonome ontwikkelingen	-258	198	189	179
Totaal autonome mutaties	941	1.319	-385	-818
Ruimtevragers				
Budget Cultuurhuis Cammeleur	-170	-170	-170	-170
Sluitende exploitatiebijdrage De Vennen en BSA	-313	-311	-253	-255
Dekking exploitatiebijdrage uit stelpost inflatieontwikkeling	313	311	253	255
Uitvoering motie reserve raadsinitiatieven	-75	-75	-75	-75
Vervroegen voorbereidingsfase investeringsprojecten	-75	-75	-75	-75
Baggeren Kerkebos		-180		
Begeleidingskosten Diamantgroep	-45	-65	-80	-95
Formatie-uitbreiding personeel	-118	-118	41	41
Stijging opleidingsbudget	-89	-129	-129	-129
Overige ruimtevragers	-251	-134	-80	-95
Totaal ruimtevragers	-823	-947	-593	-608
Ruimtebieders				
Inzet behoedzaamheidsmarge accresontwikkeling			820	820
Inzet restant stelpost inflatieontwikkeling	16	18	75	73
Herberekening tarieven riool en afvalstoffen	10	52	287	297
Herinvoering eigen bijdrage WMO			262	257
Overige ruimtebieders	-7	-7	-7	158
Totaal ruimtebieders	19	63	1.437	1.605
Begrotingssaldo na reservemutaties	103	471	339	59
Vervallen stelpost Ravijnjaren 2026 en 2027			-2.184	-2.183
Structureel begrotingssaldo 2024-2027 zonder stelpost	103	471	-1.845	-2.124

Autonome ontwikkelingen

In de meerjarenbegroting 2024-2027 zijn diverse autonome ontwikkelingen verwerkt. Dit betreft mutaties waarop we als gemeente niet of nauwelijks invloed kunnen uitoefenen. Het gaat hierbij om:

- Meicirculaire 2023: Zoals toegelicht in Raadsinformatiebrief 41 leidt de Meicirculaire 2023 tot een toename van de hoogte van de Algemene Uitkering. Bij de verwerking in de begroting is hierbij rekening gehouden met toegekende bedragen die reeds in onze begroting verwerkt waren (zoals de extra middelen Jeugdzorg).
- Sociale lasten personeel, inclusief cao: De personeelslasten zijn bepaald op basis van de actuele inzichten per 1 juli 2023. De stijging wordt veroorzaakt door hogere sociale premies. Daarnaast is een aanname gemaakt voor de te verwachten cao-ontwikkeling. De huidige cao Gemeenten loopt af op 1 januari 2024. De verwachte cao-ontwikkeling is gebaseerd op het indexcijfer loonvoet publieke sector uit de Meicirculaire. Deze bedraagt voor 2024 5,2%.
- Indexering subsidies en verbonden partijen: Subsidiebudgetten en veel contracten (bijvoorbeeld binnen de zorg) stijgen met het landelijk inflatiepercentage. Deze wordt gebaseerd op de Meicirculaire 2023 en bedraagt voor 2024 5,9%. Hierdoor nemen onze uitgaven aanzienlijk toe. De bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen volgen uit de besluitvorming over de begroting in het algemeen bestuur van de betreffende regeling.
- Herijking kapitaallasten: De kapitaallasten zijn herijkt op basis van het bijgestelde investeringsplan 2024-2027. Hierbij is in 2024 gerekend met een rekenrente van 0,75%.
- Indexering OZB: Zoals aangegeven in de Kadernota wordt bij de vaststelling van het OZB-tarief rekening gehouden met de inflatie. Dit betekent dat de opbrengst meerjarig stijgt met de inflatie (5,9%). Wel worden voor de verschillende OZB-categorieën verschillende percentages gehanteerd. Zie hiervoor ook de inleiding en paragraaf A Lokale Heffingen.
- Hogere bijstandsuitgaven: De uitkeringsnorm is gestegen als gevolg van de stijging van het minimum loon, waardoor de kosten per uitkeringsgerechtigde stijgen. Daarnaast stijgt de omvang van het uitkeringsbestand nog steeds.
- Extra legesopbrengsten paspoorten en rijbewijzen: Eerder is de geldigheidsduur van paspoorten en rijbewijzen verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit leidt tot een piek aan aanvragen in de komende jaren. De legesopbrengsten vallen hierdoor hoger uit. Hier staat tegenover dat extra personeelscapaciteit nodig is.
- ICT-dienstverlening: Er wordt steeds meer digitaal gewerkt, de kosten van licenties, software en hardware alsook de ICT-dienstverlening zijn het laatste jaar gestegen.
- Hogere cliëntaantallen Hulp-bij-Huishouden: Er is sprake van een aanhoudende vergrijzing, dit leidt tot een stijging van het aantal cliënten. Daarnaast zijn de tarieven geïndexeerd.

Ruimtevragers

Naast de autonome ontwikkelingen is sprake van beleidsintensiveringen oftewel ruimtevragers. Het kan hier gaan om nieuw beleid, maar doorgaans is sprake van een uitbreiding of het simpelweg duurder worden van bestaand beleid. Dit kan lokaal geïnitieerd zijn, maar even goed kan het gaan om landelijke wetgeving. De belangrijkste ruimtevragers worden hieronder toegelicht:

- Budget Cultuurhuis Cammeleur: Versterking van de samenwerking binnen De Cammeleur, door ontwikkeling van gezamenlijke activiteiten. Het sociaal, cultureel en maatschappelijk programma wordt uitgebreid. Daarnaast wordt matching tussen vraag en aanbod op het gebied van kunst en cultuur en persoonlijke ontwikkeling ingeregeld.
- Stijgende exploitatiebijdrage De Vennen en BSA: Bij de behandeling van het raadsvoorstel over de toekomstige exploitatie van Zwembad De Vennen en de Binnensportaccommodatie (BSA) in februari 2023 heeft de raad besloten de exploitatietekorten als gevolg van de gestegen energieprijzen te compenseren. Met de voorgestelde reeks wordt deze afspraak meerjarig in de ramingen verwerkt. Vaststelling van de bijdrage vindt jaarlijks plaats bij de begroting, in dit geval voor 2024. Conform raadsbesluit worden de bijdragen gedekt uit de centrale reservering inflatieontwikkeling.
- Uitvoering motie reserve raadsinitiatieven: Bij de behandeling van de Begroting 2023 heeft de raad een motie aangenomen die het college oproept jaarlijks een storting te doen van € 75.000 in de reserve raadsinitiatieven. In deze begroting heeft het college uitvoering gegeven aan die motie. In de motie is tevens bepaald dat het resterende saldo jaarlijks bij de jaarrekening vrijvalt ten gunste van de exploitatie.
- Vervroegen voorbereidingsfase investeringsprojecten: Om meer gebruik te kunnen maken van de subsidiemogelijkheden binnen de openbare werken, is het noodzakelijk dat we de voorbereidingsfase verder naar voren halen. Op die manier kunnen we ruim van tevoren concreet uitgewerkte plannen indienen bij de subsidieverstrekker. Dit leidt tot een andere financiering van de voorbereidingskosten, namelijk via de begroting in plaats van via de investeringskredieten. De investeringsvoorstellen in het achterliggende Investeringsplan zijn hierop (neerwaarts) aangepast.

- Baggeren Kerkebos: Samen met het Waterschap worden maatregelen genomen om negatieve overstorten te voorkomen vanuit het Kerkebos op de riolering en de doorstroming in het Kerkebos te verbeteren.
- Begeleidingskosten Diamantgroep: Stijgende kosten voor begeleiding door de Diamantgroep en het verhogen van de taakstelling zorgt voor hogere begeleidingskosten.
- Formatie-uitbreiding personeel: Om de groei aan ambities en taken bij te kunnen benen, is uitbreiding van de personele formatie noodzakelijk. In totaal is verspreid over de organisatie 12 fte aan extra capaciteit nodig. De afgelopen jaren zagen we tegelijkertijd dat er structureel sprake was van onderuitputting op het personeelsbudget, onder meer doordat er meer mobiliteit is en vacatures langer open staan. We benutten die onderuitputting ter gedeeltelijke dekking van de formatie-uitbreiding.
- Stijging opleidingsbudget: Om aantrekkelijk te zijn en blijven, is het investeren in ontwikkeling van ons personeel cruciaal. In het verleden is het opleidingsbudget vastgesteld op 2% van de loonsom. Doordat de loonsom inmiddels gegroeid is en het opleidingsbudget hier nooit op is aangepast, zitten we nu ruim onder die 2%. Met de voorgestelde verhoging groeien we in 2 jaar toe naar het oorspronkelijke niveau.

Ruimtebieders

Tegenover de ruimtevragers staan ook enkele ruimtebieders.

- Inzet behoedzaamheidsmarge accresontwikkeling: In de meerjarenbegroting 2023-2026 is in de raming van de Algemene Uitkering een behoedzaamheidsmarge gecreëerd. Die hield verband met de forse accresontwikkeling. We stellen in het licht van het huidige perspectief voor deze behoedzaamheidsmarge te laten vervallen voor de jaren 2026 en 2027. In de jaren 2024 en 2025 handhaven we de marge, in het licht van de onzekerheden die de vorming van een nieuw kabinet op korte termijn met zich meebrengt. Bij een doorvertaling van lagere rijksuitgaven in een lagere Algemene Uitkering is er op korte termijn onvoldoende tijd om het uitgavenniveau hierop aan te passen.
- Inzet restant centrale reservering inflatieontwikkeling: In de vorige begroting is een centrale reservering voor de inflatieontwikkeling getroffen. Met die reservering konden kostenstijgingen als gevolg van inflatie worden gecompenseerd. Inmiddels is die reservering grotendeels ingezet en is de geprognosticeerde inflatieontwikkeling verwerkt in de nieuwe ramingen. Het restant laten we nu vrijvallen in het begrotingsbeeld.
- Herberekening tarieven afvalstoffen- en rioolheffing: Bij de afvalstoffen- en rioolheffing is sprake van een gesloten systeem. Middelen die met de heffingen worden opgehaald worden voor dit doel ingezet. Voor de bepaling van de benodigde inkomsten zijn de uitgaven en inkomsten die toegerekend mogen worden aan de rioolheffing geactualiseerd. Per saldo leidt dit tot een meevaller.
- Herinvoering eigen bijdrage Wmo: Het kabinet neemt in 2025 volledig afscheid van het zogeheten abonnementstarief voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Vanaf dat jaar is een korting verwerkt in de Algemene Uitkering van het gemeentefonds, daar staat tegenover dat het innen van een eigen bijdrage weer wordt ingevoerd.

Beoordeling structureel begrotingssaldo

Voor de beoordeling van het structurele begrotingssaldo moeten de incidentele baten en lasten worden gecorrigeerd. In onderstaande tabel is het gecorrigeerde saldo weergegeven. Hieruit blijkt dat er sprake is van een structureel sluitende begroting. In 2026 slaat dit om in een negatief begrotingssaldo als gevolg van de daling van de Algemene Uitkering (de Ravijnjaren).

Structureel begrotingssaldo (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Begrotingssaldo na reservemutaties	103	471	-1.845	-2.124
Saldo van incidentele baten en lasten	1.214	1.330	667	502
Structureel begrotingssaldo	1.317	1.801	-1.178	-1.622

Inhoudsopgave

Begroting in één oogopslag	3
Aan onze gemeenteraad	4
Financieel Perspectief 2024-2027	10
Inhoudsopgave	14
Beleidsbegroting	15
Leeswijzer	16
Kerngegevens	17
1. Dongen Leeft!	18
2. Dongen Zorgt!	31
3. Veilig Dongen!	46
4. Dongen Onderneemt!	53
5. Dongen Dient!	60
Algemene dekkingsmiddelen en overhead	71
Paragraaf A Lokale heffingen	75
Paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing	81
Paragraaf C Onderhoud kapitaalgoederen	88
Paragraaf D Financiering	91
Paragraaf E Bedrijfsvoering	95
Paragraaf F Verbonden partijen	100
Paragraaf G Grondbeleid	108
Paragraaf H Openbaarheid	110
Financiële begroting	111
Overzicht van baten en lasten	112
Uiteenzetting van de financiële positie	116
Investeringsplan	120
Bijlagen	124
Bijlage 1: Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld	124
Bijlage 2: Bijlage bij risicoprofiel	126

Beleidsbegroting

Opbouw van de begroting

Deze begroting bestaat uit twee delen en een aantal bijlagen. In deel 1 "Beleidsbegroting" kunt u de programma's en de verplicht voorgeschreven paragrafen lezen. In deel 2 "Financiële begroting" geven we het overzicht weer van baten en lasten, de uiteenzetting van de financiële positie en het investeringsplan.

Deze programmabegroting heeft dezelfde opzet als vorig jaar. Het programmaplan is opgebouwd aan de hand van de vijf pijlers van de toekomstvisie en de overzichten van algemene dekkingsmiddelen en overhead. De vijf pijlers uit onze toekomstvisie zijn: Dongen Leeft, Dongen Zorgt, Veilig Dongen, Dongen Onderneemt en Dongen Dient. Dat zorgt voor herkenbaarheid, uniformiteit en duidelijkheid. Een programma is onderverdeeld in een aantal thema's.

Beleidsthema's

De indeling binnen de thema's is zoals we die bij de programmabegroting 2022-2025 hebben ingezet. U vindt in elk thema antwoord op de vragen:

- Wat willen we bereiken? Hierbij is onderscheid gemaakt tussen enerzijds de strategische doelstellingen (het bovenliggende doel binnen een bepaald thema) en anderzijds de beleidsdoelstellingen (de concrete doelstellingen van het beleid binnen een thema).
- Welke risico's kunnen onze doelstellingen in de weg staan? Deze vraag geeft inzicht in de belangrijkste beleidsrisico's. Daar waar relevant is aangegeven hoe we met deze risico's omgaan.
- Wat gaan we daarvoor doen? Nieuw is dat we hierbij onderscheid maken tussen reguliere activiteiten, speerpunten voor 2024 en overige ontwikkelingen.
- Wat mag het kosten? De kosten zijn onderverdeeld naar taakveld, waarbij de kolom 2023 is gebaseerd op de primitieve begroting. Deze taakvelden zijn landelijk gedefinieerd en voorgeschreven.

Daarnaast vindt u in ieder thema de relevante beleidsindicatoren.

Het hierboven genoemde onderscheid tussen speerpunten en overige ontwikkelingen geeft de mogelijkheid om de voortgang in 2024 op een andere wijze te monitoren. Van de speerpunten zullen we in de eerste twee bestuursrapportages en ten slotte in de jaarrekening met een stoplichtenmodel aangeven in hoeverre deze zijn gerealiseerd.

Ieder programma opent met een infographic en daarna de belangrijkste kerncijfers binnen dat programma. Die kerncijfers zijn ontleend aan ons eigen dashboard dongen.incijfers.nl. We nodigen u van harte uit op deze website te kijken naar meer interessante data. Een link via een QR-code is te vinden op de pagina met kerncijfers.

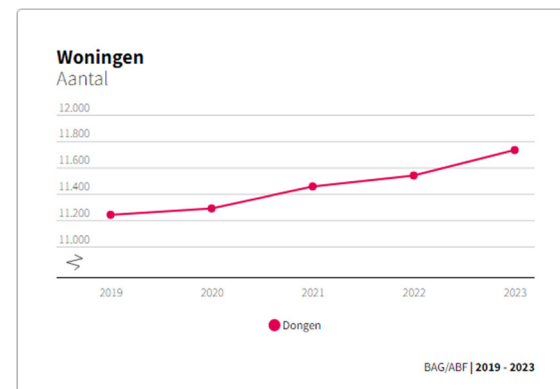
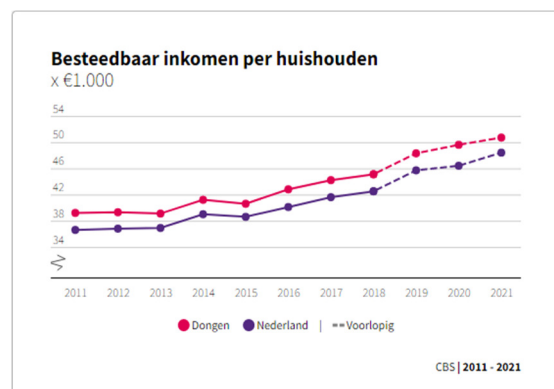
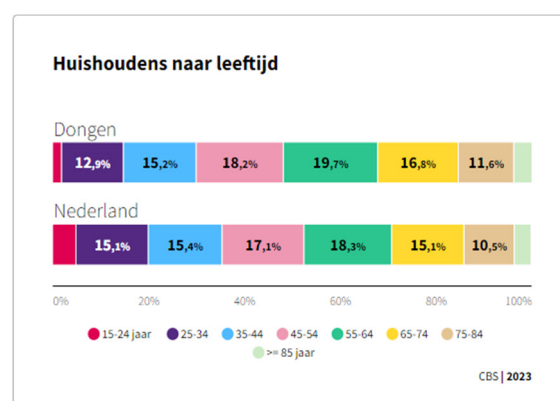
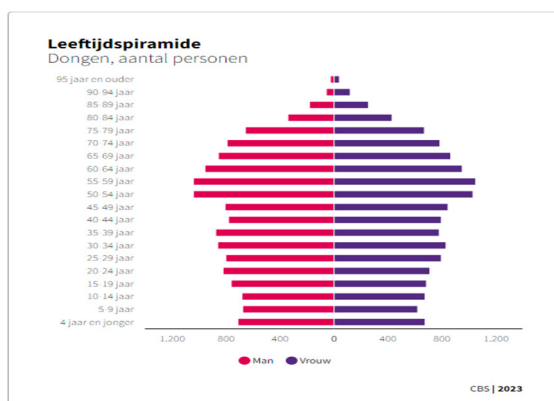
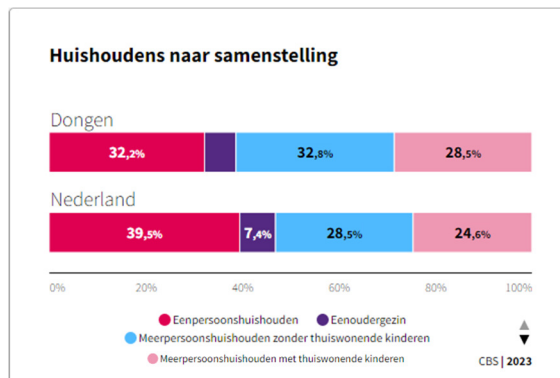
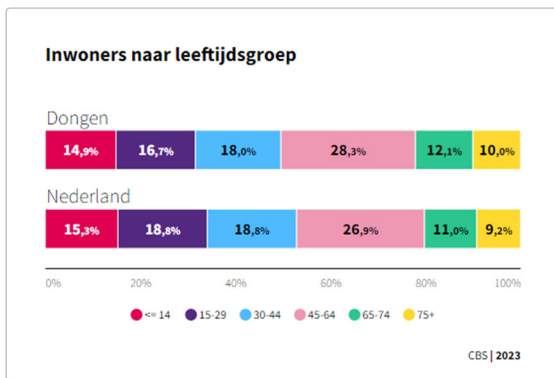
Paragrafen

Na de beleidsthema's zijn de verplicht voorgeschreven paragrafen opgenomen. Een paragraaf geeft een dwarsdoorsnede van de begroting vanuit een bepaald perspectief over alle programma's heen.

De begroting bevat de volgende paragrafen:

- A. Lokale heffingen
- B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- C. Onderhoud Kapitaalgoederen
- D. Financiering
- E. Bedrijfsvoering
- F. Verbonden Partijen
- G. Grondbeleid
- H. Openbaarheid

Kerngegevens

Bevolking

Aantal

27.199

Dongen

ABF | 2023

Dongen Leeft!

Wat willen we bereiken?

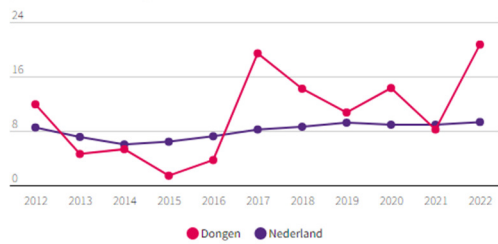
- ✓ Een toekomstbestendig buitengebied
- ✓ Meer aandacht voor preventie en gezondheid
- ✓ Start van Cultuurhuis De Cammeleur
- ✓ Verkeersveiligheid vergroten
- ✓ Duurzame omgeving voor inwoners en bedrijven
- ✓ Aanbod wonen vergroten voor diverse doelgroepen

Wat gaan we doen?

- ➔ Werken met de Omgevingswet
- ➔ Gefaseerd opzetten van Omgevingsplan
- ➔ Realiseren plannen woningbouw Noorderbunder
- ➔ Opstellen programma buitengebied
- ➔ Vaststellen regionale woonzorgvisie
- ➔ Uitvoeren woonagenda
- ➔ Uitvoering geven aan GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord)

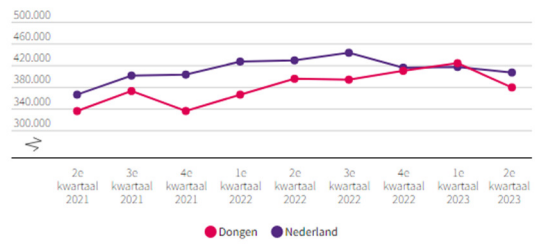
DONGEN LEEFT

Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

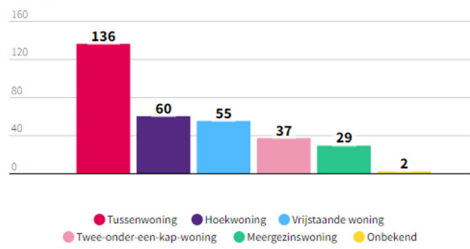
BAG/ABF | 2012 - 2022

Gemiddelde koopsom

Kadaster | Q2 2021 - Q2 2023

Transacties Dongen, Aantal

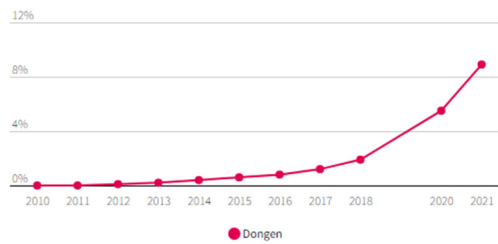

Kadaster | 2022

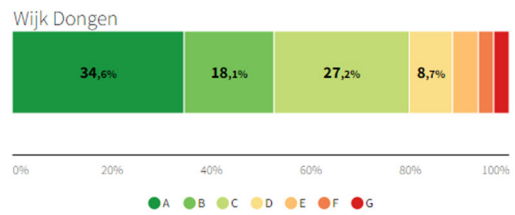
Scan de QR-code voor meer informatie.

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

berekening | 2010 - 2021

Energielabels woningen

RVO | 2023

1. Dongen Leeft!

Het programma Dongen Leeft! gaat over het brede terrein dat bepaalt hoe het is om in Dongen te leven. Leven gaat dan om het vinden van een duurzame eigen plek om te wonen. De vraag naar woningen is groot. Er wordt volop ingezet om voor verschillende doelgroepen en voor de langere termijn de juiste woningen te realiseren. Maar leven is meer dan wonen alleen. We bouwen aan een gezonde leefomgeving door te investeren in leefbare en sociale wijken en kernen. Een gezonde leefomgeving vraagt ook om een (vitaal) buitengebied met een rijke biodiversiteit, schoon water, een groen landschap met ruimte om te ondernemen en te recreëren.

Dongen kent een rijk verenigingsleven. Inwoners zijn lid van sportverenigingen, bezoeken evenementen en gaan naar de bibliotheek. In de basis zijn alle ingrediënten aanwezig om Dongen ook in de toekomst de gemeente te laten zijn waar het prettig duurzaam wonen, werken, leven en verblijven is, maar waar ook onze geschiedenis en herkomst beleefbaar blijft.

Duurzaamheid en klimaat hebben een belangrijke plaats ingenomen om prettig te kunnen leven, ook in de toekomst. Dongen is dan ook volop aan het verduurzamen. Zonnepanelen worden geplaatst, nieuwe woningen worden aardgasloos gebouwd en de bestaande gebouwde omgeving wordt verduurzaamd waarbij wordt ingezet op het stimuleren van isoleren. De hoge energiekosten geven hiervoor een extra aanleiding. Met het oog op de klimaatveranderingen zoals droogte, hittestress en hevige regenval zal Dongen investeren om onze omgeving leefbaar te houden.

“Dongen Leeft!” is vooral een programma waarbinnen kaders worden geschapen en wordt ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen. Bij de ontwikkelingen in het maatschappelijk domein wordt (waar mogelijk) gezocht naar andere invullingen en een andere manier van werken. De instandhouding van onze duurzame en leefbare omgeving zien wij als dienstverlening aan onze inwoners. Dit is daarom opgenomen in het programma “Dongen Dient!”.

110 Omgeving

Strategische doelstellingen

- De openbare ruimte is (verkeers)veilig en (multi)functioneel ingericht. Goede toegankelijkheid, verkeer, bewegen, beleving, ontmoeting en veiligheid komen hier samen.
- Er is een woningvoorraad die past bij de omvang, aard en samenstelling van de bevolking.
- Het is fijn wonen, werken en verblijven in Dongen.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Verkeersveiligheid vergroten door mensgerichte en gedrag beïnvloedende maatregelen.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte passen we indien mogelijk circulaire economie toe en hebben we aandacht voor groen en biodiversiteit, de inclusieve samenleving, water, duurzaamheid, recreatie en bewegen, gezondheid, tegengaan van hittestress, verkeer, kunst, veiligheid, bewustwording, beheer en ondergrondse infrastructuur.
- Onze woningvoorraad brengen we in lijn met de demografische opbouw van onze bevolking op basis van de provinciale woningbouwcijfers. De provinciale prognoses ontvangen we in oktober 2023.
- We proberen een gevarieerd aanbod te realiseren voor verschillende doelgroepen. In de nieuwe woonzorgvisie is conform de afspraken uit de WoonDeal een verdeling opgenomen van 30% sociale huur en 40% middeldure huur en/of betaalbare koop en 30% vrije sector.
- De inwoners van onze kernen waarderen de leefbaarheid tenminste als ‘ruim voldoende’. We gaan voor een inclusieve samenleving waarin zorg, sport, cultuur en onderwijs voor iedereen toegankelijk zijn. Een gezonde leefomgeving is vanzelfsprekend groen, met voldoende mogelijkheden om deze te gebruiken voor ontmoeting en ontspanning.
- Bewoners en ondernemers van het buitengebied krijgen meer duidelijkheid over ontwikkelingsmogelijkheden in diverse deelgebieden waarbij gestreefd wordt naar een gezonde bodem en water ter bevordering van de biodiversiteit.

Beleidsrisico's

- Bij de ontwikkeling van woningbouwlocaties zijn we afhankelijk van landelijke ontwikkeling, zoals bijvoorbeeld de stikstofruimte die beschikbaar is voor bouw.
- Om locaties voor woningbouw geschikt te maken, worden ruimtelijke procedures doorlopen. Bij de ruimtelijke procedures kan gedacht worden aan de volgende procesrisico's:
 - Onvoldoende locaties met toekomstbestendige woningen (waaronder woningen voor eenpersoons huishoudens) voor de doelgroepen;
 - Vertraging door onverwachte tegenvallers;
 - Bezwaar en/of beroep procedures;
 - In het ergste geval geen vaststelling van het bestemmingplan c.q. omgevingsplan door de raad of vernietiging van het plan na een gerechtelijke procedure.

Actief sturen op realisatie van gewenste woningtypes, in een vroeg stadium integraal een ontwikkeling bespreken en aan de voorzijde de goede dialoog voeren, zijn middelen om de risico's te beperken.

- Bij de implementatie van de Omgevingswet (op 1 januari 2024) kunnen risico's zijn:
 - Processen intern en met externe partners onvoldoende ingericht en afgestemd;
 - ICT landelijk niet op orde (gefaseerde invoering);
 - Vertraging in processen (eigen maken van en leren werken met de nieuwe wet).

Door gezamenlijk op te trekken met regiogemeenten en ketenpartners, ondersteuning VNG en externe adviseurs proberen we deze risico's te beperken.

- De locaties Noorderbunder en De Vijf Turven (voor een deel) zijn gemeentelijke grondexploitaties. Hierbij heeft de gemeente zelf de gronden verworven, maakt deze juridisch en technisch bouwrijp en geeft vervolgens bouwgrond uit. Aan dit beleid zijn vooral financiële risico's verbonden wanneer de ontwikkeling niet loopt zoals verwacht.

Deze financiële tegenvallers kunnen bijvoorbeeld ontstaan door:

- Vertraging in het ruimtelijk proces en/of de uitvoering;
- Hogere kosten van planvorming en bouw- en woonrijp maken;
- Lagere inkomsten uit grondverkoop door bijvoorbeeld andere woonprogramma's, minder uitgeefbaar terrein en/of negatieve marktontwikkelingen.

We beperken dit risico door in een vroeg stadium integraal een ontwikkeling te bespreken, aan de voorzijde de goede dialoog te voeren om daarmee bezwaren tijdens procedures te beperken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We zorgen voor een inrichting van de openbare ruimte waar wonen, werken, verblijven en verplaatsen in balans naast elkaar kunnen bestaan. Dit doen we door zowel fysieke maatregelen als maatregelen gericht op educatie en gedragsbeïnvloeding / gezondheid.
- We faciliteren gebiedsontwikkeling en voeren planologische procedures uit (van individueel verzoek tot grote uitbreidingslocaties).
- We zorgen dat we voldoende bouwgrond beschikbaar hebben voor wonen, werken en verblijven. Het sturen hierop kan enerzijds door het verwerven en ontwikkelen van gronden maar ook door sturing via planologische procedures.

Speerpunten 2024

- Locatie voor flexwoningen is in beeld en wordt planologisch voorbereid.
- Het stedenbouwkundig plan voor De Vijf Turven is gereed.
- Het programma Buitengebied is opgesteld en vastgesteld
- De aanleg snelfietsroute F629 wordt opgestart.

Overige ontwikkelingen

- We geven invulling aan de ambities en opgaven op het gebied van wonen via het programma Wonen. Dit bestaat onder meer uit de volgende bouwstenen:
 - Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Inwoners, initiatiefnemers, gemeenten en adviseurs gaan in de praktijk ervaring opdoen met de Omgevingswet. Vergunningen worden verleend op basis van de Omgevingswet. In 2024 wordt de omgevingsvisie verder uitgewerkt in programma's, waaronder de belangrijke programma's Buitengebied en Wonen.

De vier ambities uit de omgevingsvisie dienen daarmee bij iedere ontwikkeling in de openbare ruimte als leidraad en afwegingskader.

- De belangrijkste opgave waar we na de inwerkingtreding voor staan is het opstellen van het omgevingsplan. Daar hebben we nog tot 2032 voor. Gelet op de omvang en reikwijdte om te komen tot een omgevingsplan zullen we daar vanaf 2024 gefaseerd de nodige stappen in gaan zetten.
- Voor de zomer 2024 ontvangt de raad de eerste evaluatie van eerder genomen besluiten (onder andere delegatiebesluit).
- In regionaal verband is verder gewerkt aan het ontwikkelingsperspectief Stedelijke regio Tilburg-Breda (SRBT). Eind 2023 wordt deze in de raad besproken. In 2024 wordt verder gewerkt aan onderdelen van dit perspectief onder meer op het gebied van de landelijk gebied maar ook de dorpenstrategie. Voor het landelijk gebied worden bijdragen geleverd aan het project toekomstbestendig landelijk gebied als uitwerking van de Regionale Omgevingsagenda (ROA) Hart van Brabant en het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG) van de Provincie Noord-Brabant. Het zijn bouwstenen voor het op te stellen programma Buitengebied.
- In de nieuwe woonzorgvisie worden de afspraken van de WoonDeal verankerd. In de woonzorgvisie wordt al rekening gehouden met de nieuwe wetgeving en de mogelijkheden die deze aan gemeenten gaat bieden om meer te gaan sturen. Daaruit volgt een gemeentelijke huisvestingsverordening.
- In 2024 wordt de Regionale woonzorgvisie Hart van Brabant aan de raad aangeboden. Onze eigen lokale woonzorgvisie gaat over zowel wonen / volkshuisvesting als over wonen met zorg. De regionale woonzorgvisie gaat alleen over wonen met zorg en dan met name over doelgroepen waarvoor regionaal beleid noodzakelijk is.
- De Verordening Starterslening Dongen is in 2023 gewijzigd. De maximale koop- / aanneemsom om in aanmerking te komen voor een starterslening volgt de ontwikkeling van de landelijke betaalbaarheidsgrens. Het aantal verstrekte leningen is hierdoor toegenomen. In het investeringsplan is aanvullend krediet opgenomen; hiermee wordt het fonds aangevuld.
- De woningnood is hoog: voor onze eigen inwoners alsook voor bijzondere doelgroepen. Reguliere woningbouw wordt voorbereid en in gang gezet, maar voordat deze woningen zijn gebouwd zijn we een aantal jaren verder. Flexwonen biedt binnen een korter tijdbestek een tijdelijk betaalbaar woningaanbod. Voor flexwoningen wordt gekeken naar locaties die in beeld zijn of komen voor toekomstige reguliere woningbouw, maar op dit moment nog niet in ontwikkeling zijn. Op die manier staat flexwonen reguliere woningbouw in de toekomst niet in de weg. De ambitie is om 100 flexwoningen versneld toe te voegen aan de woningbouwvoorraad. Daarnaast zullen we ook voor bijzondere doelgroepen, zoals vluchtelingen (asiel dan wel Oekraïense ontheemden) voor huisvesting moeten zorgen. In 2024 hebben we een lange termijn perspectief hoe we gedegen aan deze vraag en taakstelling kunnen voldoen, zonder dat dit ten koste gaat van woningvoorraad voor onze eigen inwoners. Bij dit proces betrekken we onze gemeenteraad en onze inwoners.
- De gemeente Dongen heeft tot 2027 voldoende woningbouwlocaties ter beschikking. We zijn echter nog op zoek naar locaties voor woningen vanaf 2027. Hiervoor worden zowel mogelijke inbreidingslocaties binnen het 'bestaand stedelijk gebied' van Dongen bekeken als mogelijke uitbreidingslocaties. Binnen het bestaand stedelijk gebied ligt een aantal gebieden waarbij de mogelijkheid om woningbouw toe te voegen onderzocht dient te worden in gebiedsvisies.
- Op dit moment zijn de voorbereidingen gaande voor de bouw van een Integraal Kind Centrum (IKC) bij sportpark 't Wiel in 's Gravenmoer. Dit IKC wordt ter plaatse van de huidige gymzaal gebouwd, maar komt ook deels in bestaand groen en op de huidige parkeerplaats te staan. Hierdoor dient de openbare ruimte te worden aangepast. De aanpassing betreft de parkeerplaats, maar ook de toegang tot het voetbalterrein van ONI en de dokter Koekkoeklaan.
- In het in 2014-2019 uitgevoerde verkeersplan voor het centrum van Dongen zijn enkele onderdelen nog niet opgepakt. In 2024 starten we met de afronding hiervan: de aanpak van de kruising Tramstraat – Kardinaal van Rossumstraat. Een jaar later volgt de kruising Wilhelminastraat – Tramstraat. In 2023 wordt voor dit deel van de centrumring een knelpuntenanalyse opgesteld. De investering is opgenomen in het investeringsplan.
- In het bestuursakkoord van de provincie Noord-Brabant is opgenomen dat infrastructurele projecten onder druk staan. De uitvoering komt mogelijk in gevaar door de uitstoot van stikstof, het tekort aan grondstoffen en stijgende kosten. In de komende bestuursperiode zal de provincie scherpe keuzes moeten maken in wat wel en niet kan. Daarbij ligt de focus op de projecten waar de grootste

knelpunten ontstaan. Het gaat om de aanpak van de verkeers- en veiligheidsproblematiek van de N629. Vanuit de gemeente blijven wij hiervoor aandacht vragen om de aanleg van de N629 gerealiseerd te krijgen.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren					
Nieuwe woningen	Aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen bestaande woningvoorraad				
	2018	2019	2020	2021	2022
	14,2	10,7	15,4	10,7	19,3
Leefbaarheid	Leefbaarheidssituatie per kern				
			2018	2020	2022
	Dongen		Goed	Goed	NNB
	's Gravenmoer		Goed	Goed	NNB
Klein-Dongen-Vaart		Goed	Goed	NNB	
Verhouding	Percentage koop- en huurwoningen				
		2019	2020	2021	2022
	Huur	29,9%	29,3%	29,7%	29,3%
	Koop	70,1%	70,7%	70,3%	70,7%
Koopsom (in € 1.000)	Gemiddelde verkoopprijs van een te koop aangeboden woning				
	2019	2020	2021	2022	
	289	321	355	392	

120 Leven

Strategische doelstellingen

- De Dongense samenleving is gezond, vitaal en veerkrachtig.
- Inwoners hebben een goede positieve fysieke en mentale gezondheid.
- Dongen is een omgeving waar het prettig wonen, werken, leven, verblijven en recreëren is.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

Sport

- Stimuleren van sport en bewegen en zorgdragen voor adequate voorzieningen (zoals accommodaties).

Verenigingsleven / sociaal-cultureel

- Bevorderen van maatschappelijke participatie, versterken van sociale cohesie, koesteren van gemeenschapszin/leefbaarheid, de vele evenementen en activiteiten en het bloeiende verenigingsleven.

Cultuur

- Kinderen en jongeren ontwikkelen zich meer op het gebied van kunst en cultuur (zie ook Dongen Zorgt, thema onderwijs), daarnaast bevorderen we cultuurparticipatie, gelijke kansen en een centrale vindplaats voor kunst- en cultuuraanbieders in Dongen.
- In stand houden van onze gemeentelijke monumenten en identiteitsbepalende objecten en daarmee bijdragen aan een aantrekkelijke woon- en leefomgeving, voor zowel bewoners als bezoekers.

Recreatie en toerisme

- Stimuleren van mogelijkheden voor dag- en verblijfsrecreatie in onze gemeente (bij voorkeur in samenwerking met de Dongense recreatieve ondernemers) en daarmee onze positie in de regio op het gebied van recreatie en toerisme versterken.

Beleidsrisico's

- Krapte op de arbeidsmarkt kan leiden tot minder inzet van personeel door maatschappelijke partners en/of gemeente op bepaalde thema's, daarmee kan het bereiken van onze doelstellingen vertraging oplopen.
- Opnieuw kunnen hoge energieprijzen / inflatie leiden tot onzekerheden voor maatschappelijke organisaties op het gebied van financiën en participatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

We onderhouden contacten met inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en verenigingsleven.

Sport

- We geven uitvoering aan de sport- en beweegvisie, waarbij we inzetten op sport- en beweegstimulering, sport en bewegen als middel, gemeentelijk sport- en beweegkapitaal en sport- en beweegeconomie. Daarnaast geven we uitvoering aan het Lokaal Sportakkoord en JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht).

Verenigingsleven / sociaal-cultureel

- We zorgen voor adequate voorzieningen voor onze inwoners, waar zij, passend bij hun mogelijkheden, gelegenheid hebben om elkaar te ontmoeten, om te ontspannen, om zich te ontwikkelen en voor het trainen van lichaam en geest. Door de aanwezigheid en de mogelijkheden van deze voorzieningen, maken we activiteiten mogelijk en dragen we bij aan een gezonde en vitale samenleving.
- We geven uitvoering aan het subsidiebeleid. Subsidie is een instrument om maatschappelijke doelstellingen te bereiken.

Cultuur

- We geven uitvoering aan de visie op kunst- en cultuureducatie en zorgen voor subsidiëring van maatschappelijke organisaties.
- We zorgen voor invulling en subsidiëring van bibliotheekwerk.
- We zetten ons in voor het behoud van de kwaliteit van ons cultureel erfgoed op de langere termijn en zetten, waar mogelijk, cultuurhistorie in als inspiratiebron in ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. Hierbij betrekken we onze partners, zoals heemkundekringen en museum.

Recreatie en toerisme

- We versterken en verbinden het lokale aanbod en zoeken de samenwerking met bestaande initiatieven, horeca, verenigingen, retail, culturele organisaties en evenementenorganisaties.

Verbonden partijen

- Beheersmaatschappij Zwemsport- en recreatieobjecten BV: Stimuleren van breedtesport en beweging voor Dongenaren.
- Belastingssamenwerking West-Brabant: voor de heffing van de toeristenbelasting.

Speerpunten 2024

- Start Cultuurhuis De Cammeleur, conform uitvoeringsplan 2024.
- Uitvoering geven aan Plan van Aanpak / Uitvoeringsprogramma GALA en daarmee meer aandacht voor preventie, beweging naar de voorkant, onder andere de uitvoering te geven aan het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord).

Overige ontwikkelingen

Sport

- We geven uitvoering aan het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord, zie ook bij speerpunten). Dit doen we onder andere in relatie met het IZA (Integraal Zorgakkoord), waar programma's voor sport, bewegen en cultuur, preventie en gezondheid en sociale basis zijn samengevoegd met als doel een gezonde generatie in 2040.
- In 2023 hebben we de bestaande regeling combinatiefuncties voortgezet. De nieuwe regeling als onderdeel van GALA wordt in 2024 in overleg met betrokken partijen vertaald naar een lokale aanpak die voldoet aan de eisen die het Rijk daaraan stelt. Het streven is om de combinatiefunctionarissen meer te laten samenwerken zodat sport, onderwijs, zorg en maatschappelijke partners hun krachten en netwerk kunnen bundelen.
- Het Nationaal Programma Onderwijs loopt nog door in 2024 (zie Thema Onderwijs).
- De sloop van de gymzaal De Wiel in 's Gravenmoer was voorzien in 2023, maar vanwege de vondst van vlieermuizen verplaatst naar 2024.

- Voor gymzaal De Otterdonk wordt in het kader van het programma van eisen voor IKC Biezenkring onderzoek gedaan naar toekomstscenario's. Dit wordt ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad.

Verenigingsleven / sociaal-cultureel / cultuur

- De Cammeleur-partners werken vanaf 2024 conform de nieuwe individuele subsidieafspraken. Daarnaast gaat vanaf 1 januari het Cultuurhuis De Cammeleur van start.
- Het Nationaal Programma Onderwijs (zie ook thema 210 onderwijs) loopt door in 2024.
- Het nieuwe subsidiebeleid voor het verenigingsleven wordt naar verwachting eind 2023 voorgelegd aan de gemeenteraad. Het treedt vanaf 2025 in werking. 2024 is een overgangsjaar en zal ook gebruikt worden om met de input vanuit het verenigingsleven en in reactie de motie 'Toekomstbestendig verenigingsleven' een voorstel uit te werken voor het ondersteunen van verenigingen in het toekomstbestendig maken (anders dan subsidie).
- We gaan uitvoering geven aan het besluit van de kadernota om een commissie aan te stellen die een voorstel voor een kunstwerk in de openbare ruimte alsmede uitgangspunten voor kunstwerken binnen de gemeente gaat uitwerken.
- In reactie op de motie 'Vrijwilligers in 't zonnetje' zullen wij met een voorstel komen inzake de mogelijkheden op het gebied van het waarderen van vrijwilligers. Afhankelijk van de besluitvorming zullen we hier in 2024 uitvoering aan geven.
- Op korte termijn start de uitgifte van kavels op bedrijventerrein Tichelrijt 3. Hier is ruimte gereserveerd voor het realiseren van de verenigingshal.

Cultureel erfgoed

- We gaan de nota cultureel erfgoed actualiseren. Deze wordt naar verwachting voor de zomer van 2024 voor besluitvorming aan de gemeenteraad aangeboden.

Recreatie en toerisme

- We geven vorm aan een nieuw toeristisch-recreatief beleid in samenwerking met het ondernemerscollectief SamenDongen. De mogelijkheden worden onderzocht om de regionale samenwerking met andere uitvoeringsorganisaties aan te gaan, evenals een koppeling te maken aan het Dongens DNA.

Beleidsindicatoren

120 Leven					
Percentage "lid van een vereniging" ¹	Als aandeel van de leeftijdsgroep				
		2019	2020	2021	2022
	0-11 jaar	-	-	81%	-
	12-18 jaar	77%	-	-	-
	19-64 jaar	-	53%	-	-
	65+	-	65%	-	-
Percentage volwassenen dat veel sociale samenhang in de buurt ervaart (sociale cohesie) ¹	Als aandeel van de leeftijdsgroep				
		2019	2020	2021	2022
	19-64 jaar	-	16%	-	-
	65+	-	22%	-	25%
Percentage inwoners dat "voldoet aan de Nederlandse norm gezond bewegen" ¹	Als aandeel van de leeftijdsgroep				
		2019	2020	2021	2022
	12-18 jaar	26%	-	-	-
	19-64 jaar	-	49%	-	-
	65+	-	40%	-	46%
Percentage niet sporters ¹	Percentage dat niet wekelijks sport				
		2012	2016	2020	
	19 jaar en ouder	46%	45%	44%	
De Cammeleur	Aantal bezoekers van De Cammeleur				
		2019	2020	2021	2022

¹ Indicatoren zijn afkomstig uit de Gezondheidsmonitor van de GGD. De gezondheidsmonitor bevraagt ieder jaar een andere leeftijdsgroep. Hierdoor zijn niet ieder jaar voor alle leeftijdsgroep cijfers beschikbaar.

	240.562	90.651 ²	56.033 ²	Afgerond 150.000
Monumenten / IB-objecten	Aantal monumenten / identiteitsbepalende objecten (peildatum 1 januari)			
	2019	2020	2021	2022
	115 / 63	117 / 63	122 / 63	122 / 63

130 Duurzaamheid

Strategische doelstellingen

De gemeente Dongen denkt en handelt gericht voor een gezond leefklimaat en is uiterlijk in 2050 klimaatbestendig en CO₂ neutraal.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- In 2030 is in Dongen een CO₂-reductie van 49% gerealiseerd en in 2050 is Dongen voor 95% CO₂ neutraal.
- Door de Transitievisie warmte (TVW) en wijkuitvoeringsplannen ontstaat er bewustwording onder de inwoners en gaat de gebouwde omgeving in fases van het aardgas af.
- Door samenwerking in de regio in REKS-verband het bevorderen van de energietransitie en het proces van klimaatadaptatie te versnellen waar dit kan.
- Minder huishoudelijk afval door hergebruik van producten en inzamelen van grondstoffen om verspilling en onnodige CO₂ uitstoot tegen te gaan (zie ook Dongen Dient hoofdstuk 540 Afval).

Beleidsrisico's

- Het gehele proces van de energietransitie is een kostbaar en een ingrijpend maatschappelijk proces. Het welslagen daarvan is in hoge mate afhankelijk van landelijke en mondiale ontwikkelingen, van de nog te ontvangen bijdragen van het rijk, het verwerven van maatschappelijk draagvlak en de benodigde capaciteit voor de uitvoering.
- De Wet natuurbescherming regelt dat voor projecten, die invloed kunnen hebben op de omliggende natuur, ecologisch onderzoek wordt gedaan. Dit heeft in potentie invloed op tal van gemeentelijke projecten, waarbij op voorhand niet duidelijk is of ontheffingsmogelijkheden bestaan, wat de kosten voor een eventueel onderzoek zijn en welke subsidiemogelijkheden hiervoor ontwikkeld worden. We volgen de landelijke ontwikkelingen op dit terrein nauwlettend en trekken in regionaal verband op.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We zetten in op diverse lokale en regionale activiteiten gericht op de energietransitie, het zoeken naar alternatieve warmtebronnen en CO₂-reductie (Regionale Energie en Klimaatstrategie (REKS) en Transitievisie warmte (TVW)).
- We werken aan bewustwording, eigenaarschap en daarmee uiteindelijk gedragsverandering van inwoners en bedrijven inzake hun aandeel in een klimaatbestendige, duurzame woonomgeving en om verspilling van grondstoffen tegen te gaan.
- Naast het treffen van klimaatadaptatieve maatregelen in de openbare ruimte gaan we er ook voor zorgen dat bewoners en bedrijven hun steentje kunnen bijdragen door gebruik te maken van een stimuleringsregeling. Hierdoor kunnen we de gevolgen van klimaatverandering zoals hittestress, wateroverlast en droogte beter tegengaan.

² Beperkte openstelling vanwege Corona.

Speerpunten 2024

- Samen met de regio herijken van de REKS (Regionale energie en Klimaatstrategie) en de stappen zetten zoals in de voortgangsrapportage van juni 2023 is aangegeven (zie ook onder overige ontwikkelingen).
- Uitvoering geven aan het Plan van aanpak energiearmoede (juni 2023) waaronder de witgoedregeling en de klusdienst zoals benoemd in de Transitievisie Warmte (TVW), zie ook onder overige ontwikkelingen.

Overige ontwikkelingen

- De REKS 2.0. is in juni 2023 opgeleverd. Verdere uitwerking is nodig waarbij het met name gaat om het vormgeven gaat van het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak, de participatie en communicatie (het laagdrempelig en toegankelijker maken van informatie); energiebesparing; energie-armoede; integratie met andere sectoren en thema's; doorontwikkeling van hub's, actualiseren van duurzame opwek, netcongestie (transportschaarste), het opstellen van een Regionale Structuur Warmte (RSW) 3.0, doorontwikkeling van de regionale uitvoeringsagenda klimaatadaptatie. Voor Dongen zal ingezet worden op onder andere verdiepende onderzoeken naar alternatieve warmtebronnen, het opzetten van een website (toegankelijker maken van informatie) en het verduurzamen van bedrijventerreinen.
- De Transitievisie Warmte (TVW) is op 16 december 2021 vastgesteld door de raad. In de TVW hebben we afgesproken om ons eerst te richten op het besparen op het aardgasverbruik door middel van het stimuleren van isolatie van woningen. We zijn gestart met het opzetten van een team Duurzaam 's Gravenmoer en proberen zo al werkende weg te komen tot het opzetten van een wijkuitvoeringsplan. Op 13 april jl. heeft de raad besloten om akkoord te gaan met het procesplan waarin de uitvoering en de gemeentebrede aanpak ter voorbereiding op de wijkuitvoeringsplannen (WUP) is beschreven.
- Het Publiek Ontwikkelbedrijf is op 13 juli jl. opgericht en gaat invulling geven aan de regionale doelstellingen op het gebied van energie en klimaat. Naar verwachting wordt in de tweede helft van 2023 het organisatorische deel meer vormgegeven en kan in 2024 meer aandacht worden besteed aan de inhoud. Het opzetten van de zogenoemde energiehub's is daarbij een speerpunt.
- Het is verplicht dat in het kader van de Wet natuurbescherming ecologisch onderzoek wordt gedaan. Op dit moment zijn veel overheden en private partijen zoekende hoe het beste invulling gegeven kan worden aan deze verplichting. Er is namelijk een tekort aan ecologen die het onderzoek kunnen uitvoeren. Daarnaast is er een SPUK-regeling "Regeling Specifieke Uitkering versnelling natuurinclusief isoleren" die naar verwachting op korte termijn wordt vastgesteld. Deze uitkering kan worden aangevraagd door de provincies.
De provincie Noord-Brabant is bezig te bekijken hoe zij deze regeling kan omzetten in een subsidieregeling voor gemeenten. Hierbij willen zij een financiële bijdrage leveren aan het natuurinclusief isoleren per gemeente. We volgen deze ontwikkelingen nauwlettend en zijn gestart met omliggende regiogemeenten hoe we hierin kunnen samenwerken aan een oplossing. Dit om geen vertraging op te lopen in het isoleren van gebouwen en om onze klimaatdoelstellingen alsnog te kunnen halen.
- Het aanwezig zijn van een professioneel digitaal en fysiek energie- en klimaatloket is belangrijk. In 2023 zijn er stappen gezet om te komen tot een digitaal- en fysiek loket. In 2024 en de jaren daarna zorgen we voor de hosting, optimalisatie, doorontwikkeling (indien nodig) en de contentontwikkeling (tekst, beeld, etc.). Het fysieke loket en de bijbehorende dienstverlening en advisering (persoonlijk en via energiecoaches of andere activiteiten) is belangrijk in de energietransitie. De huidige afspraken met Energiecoöperatie Dongen vervallen op het moment dat een nieuw loket Duurzaam Dongen is aanbesteed en van start gaat.
- Het stimuleren en ondersteunen van duurzaamheids- en klimaatmaatinitiatieven blijft bij voortduring aandacht vragen. Het opzetten van het team Duurzaam 's Gravenmoer past in dat streven.
- Met de kans dat weersextremen toenemen, nemen ook de risico's toe voor onze leefomgeving en gezondheid en bij schade ook voor onze economie. Met een klimaatbestendig Dongen willen wij onze woonomgeving weerbaar maken tegen het extremer wordend klimaat. Wij grijpen reconstructie- en vervangingsplannen aan om de buitenruimte klimaatbestendig te maken en om bewustwording te creëren bij onze inwoners.
- We pakken speerpunten op die in het Water- en Rioleringsplan staan benoemd. We gaan vanaf 2024 bewoners en bedrijven stimuleren ook hun steentje te laten bijdragen. Voor verschillende klimaatadaptieve maatregelen op of rond de woning of bedrijfspand stellen wij in subsidies beschikbaar aan particulieren.

- We geven verdere invulling aan de klimaatopgave door het opstellen van een integrale visie voor de Donge.
- Subsidieregeling klimaatbestendig Dongen: We maken Dongen klimaatbestendig door het treffen van maatregelen die wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen tegengaan als gevolg van het veranderend klimaat. Met de invoering van de subsidieregeling kunnen inwoners, verenigingen, bedrijven en andere organisaties in Dongen subsidie krijgen.
- We werken aan een Green Deal en gaan in 2024 met bedrijven aan de slag met het circulair maken van bedrijfsvoeringprocessen en verduurzamen van bedrijventerreinen Tichelrijt en De Wildert (zie ook thema 410 Ondernemerschap).
- We zetten naast het verminderen van de hoeveelheid restafval in op het tegengaan van vervuiling van de grondstoffenstromen, zodat afkeur van vrachten GFT en PMD wordt voorkomen (zie ook thema 540 Afval).

Beleidsindicatoren

130 Duurzaamheid				
Bekende hernieuwbare elektriciteit van zonnestroom in TJ	Hernieuwbare energie is energie afkomstig uit natuurlijke bronnen. Deze worden constant hernieuwd en zijn daardoor oneindig beschikbaar. Het gaat om energie uit zon, wind, biomassa, bodem, buitenlucht en water. Fossiele energie en kernenergie zijn geen hernieuwbare energie. Deze zijn afkomstig uit eindige bronnen die niet worden aangevuld. Hier wordt de zonnestroom weer gegeven.			
	2019	2020	2021	2022
	21	31	65	122
Aantal kW opgesteld vermogen van zonnepanelen	Vermogen geregistreerde zonnepanelen			
	2019	2020	2021	2022
	7.594	10.876	28.911	34.097

Overzicht lasten en baten programma 1 Dongen Leeft (x € 1.000)												
			Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
110		Omgeving	2.418	1.116	1.846	223	7.047	5.400	9.844	8.189	9.838	8.189
	0.10	Mutaties reserves		14		37		25				
	2.1	Verkeer en vervoer	513	28	555	28	560	28	561	28	556	28
	2.5	Openbaar vervoer	43		91		91		91		91	
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie			25		25					
	7.4	Milieubeheer	1		1		1		1		1	
	8.1	Ruimtelijke ordening	556	30	691	30	691	30	691	30	691	30
	8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.188	1.044	335	127	5.530	5.317	8.350	8.131	8.350	8.131
	8.3	Wonen en bouwen	117		147		150		150		150	
120		Leven	3.866	560	4.482	671	4.466	671	4.377	661	4.374	661
	0.10	Mutaties reserves		70		70		70		70		70
	3.4	Economische promotie	170	13	182	13	182	13	167	13	167	13
	5.1	Sportbeleid en activering	253	52	265	162	265	162	242	152	242	152
	5.2	Sportaccommodaties	1.627	294	1.912	268	1.880	268	1.827	268	1.826	268
	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.092	112	1.328	112	1.343	112	1.349	112	1.346	112
	5.4	Musea	45		38		38		38		38	
	5.5	Cultureel erfgoed	14		15		15		15		15	
	5.6	Media	458		511	26	511	26	511	26	511	26
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	167		186		186		186		186	
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	41	20	46	20	46	20	42	20	42	20
130		Duurzaamheid	963	5	1.588	540	1.520	519	1.507	485	1.524	485
	0.10	Mutaties reserves				50		25				
	7.4	Milieubeheer	963	5	1.588	490	1.520	494	1.507	485	1.524	485
		Totaal Dongen Leeft	7.247	1.682	7.915	1.433	13.034	6.590	15.727	9.335	15.736	9.335

Zowel de baten als de lasten van thema 110 Omgeving wijzigen in 2024 als gevolg van het actualiseren van de grondexploitaties. Na het in exploitatie nemen van de gronden worden zowel de lasten als de baten geraamd. Per saldo heeft dit geen effect voor de begroting. Voor uitgebreidere informatie wordt verwezen naar de paragraaf Grondexploitaties.

Het budget voor de financiering van buurtinitiatieven is opgenomen in deze begroting alsook de onttrekking uit de reserve raadsinitiatieven ter dekking van de kosten. Binnen thema 120 Leven zijn diverse subsidies geïndexeerd en zijn de verhoogde exploitatiebijdrage aan de BSA en De Vennen opgenomen. Tevens wordt binnen dit thema het budget voor het Cultuurhuis begroot. Tenslotte zijn de onderhoudsbudgetten voor de sportvelden herijkt.

Voor thema 130 Duurzaamheid geldt zowel aan lasten als aan de batenkant de uitvoeringskosten voor energietransitie zijn geraamd. Aan de batenkant gaat het om de rijksregeling CDOKE. Daarnaast zijn de kosten voor het uitvoeren van de Green Deal begroot.

Op 1 januari 2024 loopt de huidige cao voor gemeenten af. Voor de kostenontwikkeling in 2024 is een aanneme gedaan. Samen met de ontwikkelingen van formatie en stijging van de sociale lasten zorgt dit voor gestegen personeelslasten. Deze worden doorbelast naar de verschillende thema's in de begroting.

Dongen Zorgt!

Wat willen we bereiken?

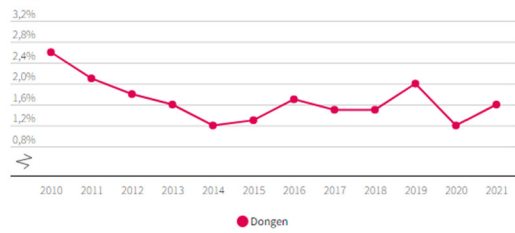
- ✓ Doorontwikkeling van goede toegang tot sociaal domein en algemene voorzieningen
- ✓ Bewegen van inzet van zorg naar preventie en normaliseren
- ✓ Verhogen van mentale gezondheid en weerbaarheid bij jongeren
- ✓ Snel vinden van inwoners met betaalproblemen en hulp aanbieden
- ✓ Meer leerlingen zijn gezond en bewegen
- ✓ Voorkomen en verkleinen van onderwijsachterstanden

Wat gaan we doen?

- ➔ Ontwikkeling en start bouw van IKC's Heilig Hart, Anspach, 's Gravenmoer en Biezenkring
- ➔ Voorbereiden plannen IKC West
- ➔ Uitwerken regioplan Integraal Zorgakkoord
- ➔ Starten met Dorpsteam
- ➔ Volgen ontwikkelingen Hervormingsagenda Jeugd
- ➔ Onderzoek naar MBO Care
- ➔ Mantelzorgbon van €100

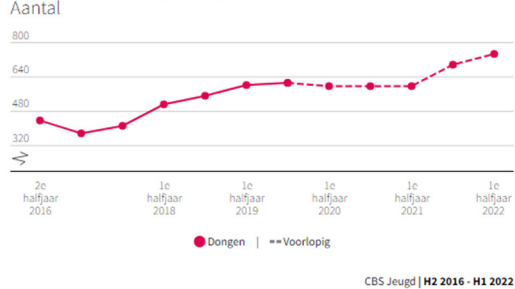
DONGEN ZORGT

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

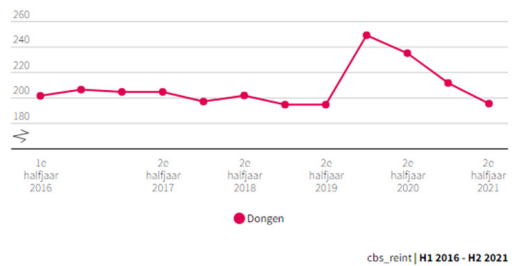

Scan de QR-code voor meer informatie.

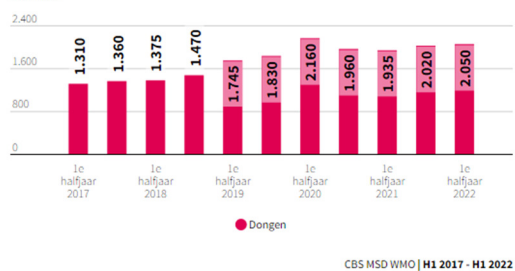
Jongeren met hulp - Jeugdhulp

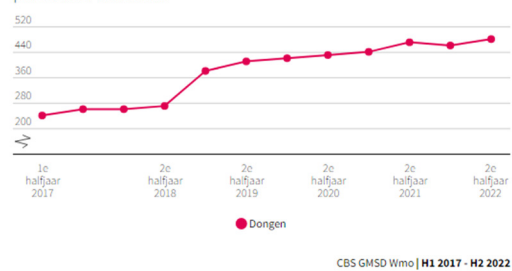
Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners

Huishoudens met een voorziening in sociaal domein

Clënten met een maatwerkarrangement Wmo

2. Dongen Zorgt!

In het programma Dongen Zorgt! worden belangrijke delen van het sociaal-maatschappelijk veld met elkaar verbonden. We hebben het over domeinen als onderwijs, gezondheid, Wmo, jeugdhulp, armoede en schuldhulpverlening. Onze belangrijkste drijfveer is dat inwoners regie kunnen voeren over hun eigen leven. We hanteren als uitgangspunten normalisatie en positieve gezondheid. We kijken naar wat die inwoner wel kan en ook zélf kan. We richten ons op de eigen verantwoordelijkheid, al dan niet met (collectieve) ondersteuning. Daarnaast zetten we stevig in op preventie binnen het sociale en maatschappelijke domein in brede zin.

Dat doen we binnen het onderwijs door het bieden van een passend onderwijsniveau in scholen. Scholen die veilig zijn met een prettig leefklimaat. Als het gaat om een inclusieve samenleving zetten we in op het voorkomen van schulden en door het wegvallen van de tijdelijke steunmaatregelen kan armoede voor meer inwoners een probleem worden. Als er schulden zijn, dan ondersteunen we met de afbouw van deze problematische schulden. We bevorderen een gezonde samenleving. De partners in het sociaal-maatschappelijk domein werken samen om er voor te zorgen dat problemen in een zo vroeg mogelijk stadium worden gesignaleerd. En daardoor zo veel mogelijk kunnen worden opgelost in het dagelijks leven en door de inzet van algemeen toegankelijke en laagdrempelige voorzieningen. Als het nodig is, dan zetten we tijdig kortdurende intensieve ondersteuning in. Bij de keuze voor de inzet van een voorziening staat de inhoud centraal. Echter, we ontkomen er als gemeente niet aan om ook zorgvuldig te kijken naar de financiële component. Het recht hebben op alle zorg is daarmee niet ons uitgangspunt, we kijken kritisch naar de eigen verantwoordelijkheden en mogelijkheden van de burger en – waar nodig – vullen we hier op aan.

210 Onderwijs

Strategische doelstellingen

- Geen enkel kind valt tussen wal en schip: geen thuiszittende kinderen.
- In de integrale kindcentra wordt door inhoudelijke afstemming en structurele samenwerking tussen de kindpartners gewerkt aan het versterken van de doorlopende leerlijnen.
- Er wordt een impuls gegeven aan een goed leerklimaat.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Gezonde en goede onderwijsvoorzieningen die – in lijn met de IKC gedachte – de ontwikkeling van onze kinderen optimaal faciliteren.
- Meer leerlingen zijn gezond en bewegen.
- Meer leerlingen ontwikkelen zich op het gebied van cultuur .
- Meer kinderen en hun ouders worden bereikt voor passende ondersteuning.
- Voorkomen en verkleinen van onderwijsachterstanden.

Beleidsrisico's

- Bouwkostenontwikkelingen in de markt leiden tot een hogere investeringsvraag om het plan van aanpak onderwijshuisvesting gemeente Dongen te realiseren.
- Veranderingen in het aantal leerlingen in de gemeente Dongen (onder andere als gevolg van veranderingen in de woningmarkt) kunnen leiden tot een wijziging van de huisvestingsvraag in het onderwijs.
- De aansluitingsproblemen bij Enexis kunnen er bij onderwijshuisvesting toe leiden dat er een stijging gaat plaatsvinden in de kosten.
- Krapte op de arbeidsmarkt kan leiden tot minder inzet van personeel door maatschappelijke partners en/of gemeente op bepaalde thema's, daarmee kan het bereiken van onze doelstellingen vertraging oplopen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- Regie voeren op de uitvoering van de Onderwijsvisie (Op)groeien in de gemeente Dongen.

- We houden nauw contact met het onderwijs en de kinderopvang en werken constructief samen om de doelen te realiseren. Zo gaan we in 2024 aan de slag om de kinderopvang, het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs nog meer met elkaar te verbinden.
- In samenwerking met onze partners zorgen we voor een samenhangend pakket aan maatregelen op grond van onderwijshuisvesting, onderwijs en zorg (zoals aansluiting onderwijs en zorgstructuur) en we hebben daarbij alle kinderen in beeld (monitoring). Zo gaan we vanaf 2024 werken met de peutermonitor.
- Het vergroten van ontwikkelkansen en ontwikkelkwaliteiten van kinderen door de expertise van alle kindpartners optimaal te benutten (onder andere impuls leerlabs gericht op de specifieke problematiek van kinderen op het terrein van gedrag, hoogbegaafdheid, taal).
- We zorgen voor een nieuw afsprakenkader VVE en voeren regie op een goede kwaliteit van VVE (Voorschoolse en Vroegschoolse Educatie) en peuteropvang.
- Versterken van ouderbetrokkenheid en samenwerking tussen kind partners via Integrale Kindcentra (IKC).
- We zorgen dat onze leerlingen meer in aanraking komen met sport (continueren van combinatiefunctionarissen, inzet beweegburo, sportkennismakingsactiviteiten organiseren, uitvoering JOGG kalender, project gezonde school, kansrijke start, kind naar gezond gewicht).
- We sturen op de realisatie van een structureel aanbod van kunst- en cultuureducatie in de scholen.
- Ondersteuning voor kinderen met onderwijsachterstanden en inzet op preventie van onderwijsachterstanden.

Speerpunten 2024

- Beginnen met de bouw van IKC's Anspach, Heilig Hart en 's Gravenmoer.
- Starten met de interventie 'kind naar een gezond gewicht'.
- Herijking VVE afsprakenkader.

Overige ontwikkelingen

In de gemeente Dongen bieden we kinderen en jongeren in de leeftijd 0 tot 18 jaar de beste kansen om zich dichtbij huis optimaal te ontwikkelen en talenten te benutten. Onze gemeente biedt goede voorzieningen voor kinderopvang, onderwijs, sport, cultuur en zorg. Daar zijn we trots op en van daaruit bouwen we verder. We werken als gezamenlijke partners samen aan de toekomst van kinderen en jongeren en dit doen we voor alle kinderen in Dongen, met aandacht voor specifieke vragen van specifieke doelgroepen, door elkaars expertise optimaal te benutten en door het aanbod aan het onderwijs en de kinderopvang van bijvoorbeeld sport en cultuur zoveel mogelijk te integreren.

Realisatie van Kindercentra met doorgaande leer- en ontwikkellijn

- Ontwikkeling en (start) bouw van IKC Heilig Hart, IKC Anspach, IKC 's Gravenmoer en IKC Biezenkring. Zoals aangegeven in raadsinformatiebrief 57 van 18 september jl. zullen de gevolgen van de afgesproken leerlingenaantallen voor de te bouwen IKC's via afzonderlijke voorstellen aan de raad worden voorgelegd.
- Voorbereiden planvorming IKC West op basis van programma van eisen voor nieuwbouw.
- In de onderwijshuisvestingsopgaven gaan we conform het genomen raadsbesluit (maart 2019) uit van niveau Bouwbesluit + Frisse scholen B (Klasse B voor energie, lucht, licht, geluid en temperatuur, conform het Programma van Eisen Frisse Scholen d.d. 2015) en Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG) (sinds 2021 is BENG bouwbesluit).
- Het onderwijsveld en haar partners wensen het onderwijs en (lokale) bedrijfsleven meer bij elkaar te brengen. Dit gebeurt door het thema op de Lokale Educatieve Agenda te plaatsen en daar periodiek met elkaar kansen en mogelijkheden te bespreken. Door de verbinding te leggen tussen onderwijs en bedrijfsleven wordt het onderwijs aantrekkelijk (levensecht leren) en ontstaan er kansen om leerlingen te interesseren voor een toekomst in het lokale bedrijfsleven.

Onze leerlingen zijn gezond en bewegen

- In Dongen zijn verschillende partners betrokken bij de JOGG-werkgroep om in alle cirkels van invloed activiteiten en interventies in te zetten die bijdragen aan een gezonde jeugd met een gezonde toekomst. In 2024 ligt het accent van de JOGG-werkgroep op het geven van een impuls van een 'Trommel zonder rommel'. Er wordt verbinding gemaakt met het SPUK GALA en er gaat gewerkt worden met het impulsprogramma 'Kind naar gezond gewicht'. Zie ook thema 120.
- In 2024 wordt de nieuwe regeling combinatiefunctionarissen vertaald naar een lokale aanpak. Er zal gewerkt worden aan een afbouw van de rijks- & gemeentelijke bijdrage voor de

combinatiefunctionaris zoals de landelijke voorschriften van SPUK GALA. De kaders en bedragen voor deze regeling zijn eind 2022 bekend gemaakt door het Rijk.

In deze regeling wordt onder andere de inzet van vakleerkrachten bewegingsonderwijs en de cultuurcoördinator geregeld. Het streven is om de combinatiefunctionarissen meer te laten samenwerken zodat sport, onderwijs, zorg en maatschappelijke partners hun krachten en netwerk (nog beter) kunnen bundelen.

Onze leerlingen ontwikkelen zich op het gebied van cultuur

- In 2024 voert Het KunstPodium de opdracht uit die zij van de gemeente kreeg in het onderwijs: zorgen dat alle kinderen via het reguliere onderwijs in aanraking komen met kunst- en cultuureducatie.

Ondersteuning voor kinderen met onderwijsachterstanden

- Het afspraken kader VVE herzien.
- Versterken van voorschools aanbod (onder andere deskundigheidbevordering VVE, blijvende aandacht voor toeleiding en indicering, Boekstart, Voorleesexpress, speciale boekentassen voor de kinderen met een VVE aanbod en maatwerk daar waar nodig).
- Gaan werken met de peutermonitor om de monitoring en resultaten voor VVE beter in beeld te hebben.
- Investeren in de leerlabs en activiteiten in het kader van de verlengde schooldag. In samenwerking met de schoolbesturen onderzoeken welke leerlabs in de gemeente Dongen nodig zijn en een bijdrage vanuit de gemeente ontvangen.
- Bestrijden laaggeletterdheid en versterken taalontwikkeling ouders en kinderen. Vanuit het Taalhuis worden gerichte inspanningen gedaan om via kinderopvang en basisscholen te werken aan de preventie en aanpak van laaggeletterdheid van ouders (zie hieronder).

Aanpak laaggeletterdheid / basisvaardigheden

- Uitvoering geven aan het Regioplan Basisvaardigheden 2021-2024 van de arbeidsmarktregio Midden-Brabant. Een aantal speerpunten daaruit: Als gemeente Dongen zorgen we ervoor dat we zelf zo duidelijk mogelijk communiceren, medewerkers worden daarin opgeleid en brieven worden herschreven. Via het Taalhuis Dongen wordt geïnvesteerd in het herkennen en doorverwijzen van de doelgroep naar aanbod dat basisvaardigheden versterkt. Speciale aandacht gaat uit naar het doorbreken van het generatie-effect: we proberen ouders en grootouders van jonge kinderen te bereiken met passend aanbod. Als zij betere basisvaardigheden kunnen ontwikkelen, komt dat ook de ontwikkeling van de kinderen ten goede.

Onderwijs aan Oekraïense vluchtelingen

- Sinds 2022 zorgen we dat de leerplichtige Oekraïense vluchtelingen die in Dongen opgevangen worden, onderwijs kunnen volgen. Het primair onderwijs wordt verzorgd op basisschool De Westerkim. Daar is alle benodigde expertise in huis. Het voortgezet onderwijs ontvangt de leerlingen in de Internationale Schakelklas in Tilburg, die deze functie voor meer omliggende gemeenten verzorgt. De gemeente faciliteert in het leerlingenvervoer van de kinderen die naar de Internationale Schakelklas gaan.
- In 2024 zetten we de aanpak van 2022 voort in goede samenspraak met onze onderwijspartners.
- Peuters kunnen terecht bij alle kinderopvangpartners in Dongen die een VVE aanbod realiseren en meer ondersteuning op taal kunnen bieden.

Nationaal Programma Onderwijs

De bestedingstermijn van de NPO middelen is verlengd: Het geld uit het programma kan nu ook worden ingezet in de schooljaren 2023/2024 en 2024/2025 als dat nodig is.

Het IMW, GGD, ContourdeTwern, Theek5, KunstPodium en het Beweegburo voeren het programma in goed overleg met het onderwijsveld uit.

De aanpak van het Nationaal Programma Onderwijs richt zich op twee actielijnen:

1. Verhogen van het mentale welbevinden van jeugdigen
2. Versterken van activiteiten op het gebied van sport, bewegen, kunst en cultuur.

- In 2024 wordt op het gebied van mentaal welbevinden onder andere ingezet op:
 - Extra inzet GGD
 - Extra inzet IMW
 - Extra inzet ContourdeTwern

- Marietje Kessels Project (weerbaarheidstraining)
- In 2024 wordt op het gebied van sport en bewegen onder andere ingezet op:
 - Voortzetting Sjors Sportief primair onderwijs;
 - Uitbreiding Sjors Sportief naar voortgezet onderwijs;
 - Sport na school;
 - Opleiden van sportieve rolmodellen (jongeren) in de wijk.
- In 2024 wordt op het gebied van kunst en cultuur onder andere ingezet op:
 - Sjors Creatief
 - Try-out activiteiten voor het voortgezet onderwijs;
 - Theatervoorstelling voor alle basisschoolleerlingen;
 - Project Pimp je wijk.

Onderzoek vestiging MBO Care

- We onderzoeken samen met het Cambreur College de mogelijkheden voor het vestigen van een (dependence) MBO Care in Dongen.

Beleidsindicatoren

De indicatoren worden uitgedrukt in schooljaren (in plaats van kalenderjaren) omdat de meeste indicatoren per schooljaar gemeten worden. De resultaten van schooljaar 2022/2023 zijn nog niet compleet en kunnen nog niet in deze begroting gepubliceerd worden.

210 Onderwijs					
Uitstroom		Uitstroom van groep 8 naar middelbaar onderwijs (in aantal leerlingen)			
		2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
	Praktijk/ speciaal, beroeps- of kaderonderwijs	78	62	60	55
	VMBO	73	81	76	50
	HAVO/ VWO	105	114	112	103
Absoluut verzuim (Aantal per 1.000 leerlingen)	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school.				
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	
	3,5	3,9	2,8	9,0	
Relatief verzuim (Aantal per 1.000 leerlingen)	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school maar ongeoorloofd afwezig is.				
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	
	11	10	11	8	
Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vs-ers) % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.				
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	
	2,0%	1,2%	1,6%	NNB	
Schoolgebouwen	Aantal schoolgebouwen dat voldoet aan normen luchtkwaliteit en energieneutraliteit.				
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	
	1	1	2	2	
Deelnemers VVE	Aantal kinderen dat deelneemt aan programma's voor voor- en vroegschoolse educatie				
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	
	Dit is een nieuwe indicator waarover vanaf 2022 wordt gerapporteerd				
Deelnemers kunst- en cultuureducatie via school	Aantal kinderen dat binnen het primair en voortgezet onderwijs in aanraking komt met kunst- en cultuureducatie (gemeten als deelname aan Sjors Creatief). Schooljaar 2022-2023 geldt als nulmeting.				
	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	
	Dit is een nieuwe indicator waarover vanaf 2022 wordt gerapporteerd			124	

Strategische doelstellingen

- Inwoners ervaren een goede gezondheid en een stabiele en veilige thussituatie.
- Jeugdigen krijgen voldoende kansen om zich te ontwikkelen tot zelfstandige inwoners.
- Dongen is een dorp waar inwoners zelfstandig betrokken zijn bij de samenleving en de regie hiervoor zoveel mogelijk zelf pakken.
- We organiseren laagdrempelige, bereikbare en beschikbare hulp en ondersteuning, bij voorkeur door inzet van algemene voorzieningen.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

Sociaal domein

- De nieuwe regionale inkoop sociaal domein leidt op lokaal niveau tot meer samenwerking tussen aanbieders van maatwerkvoorzieningen en algemene voorzieningen.
- De inzet op normaliseren vertaalt zich in een verschuiving van inzet van Wmo Begeleiding en Jeugdhulp (maatwerkvoorzieningen) naar algemene voorzieningen.
- De contouren van een dorpssteam worden vertaald naar een plan van aanpak implementatie dorpssteam en de aanbieders van algemene voorzieningen starten met de organische groei ervan. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het organiseren van maatwerkvoorzieningen.

Jeugd

- Er wordt een houdbare balans gecreëerd om jeugdigen die dat nodig hebben passende ondersteuning te bieden én tekorten binnen het jeugdhulpdomein in te perken.
- Zowel lokaal als regionaal wordt ingezet op het terugdringen van wachttijden.

Wmo

- Er wordt door het maatschappelijk speelveld stevig ingezet op het bestrijden van eenzaamheid onder ouderen.
- We proberen inwoners zo lang als mogelijk zelfstandig te laten wonen.
- Inwoners die hulp en ondersteuning ontvangen zijn tevreden over onze dienstverlening.

Publieke gezondheid

- We stimuleren inwoners om een gezonde leefstijl na te leven.
- Verhogen van de mentale gezondheid en weerbaarheid bij jongeren.
- Terugdringen van eenzaamheid bij jongeren.
- Meer kinderen starten hun leven zo gezond mogelijk en groeien veilig, gezond en gelukkig op.

Inburgering

- We zorgen voor huisvesting, integratie, (taal)onderwijs, gezondheid en participatie voor inburgeringsplichtigen en voor de opvang van (jonge) vluchtelingen.

Beleidsrisico's

- Vertraging in implementatie van het dorpssteam kan ertoe leiden dat in 2024 het dorpssteam nog niet toegankelijk is voor inwoners. We sturen hierop door de kernpartners heldere termijnen mee te geven en ze te ondersteunen bij de implementatie.
- Krapte op de arbeidsmarkt kan leiden tot minder inzet van personeel door maatschappelijke partners en/of gemeente op bepaalde thema's, daarmee kan het bereiken van onze doelstellingen vertraging oplopen of kan de krapte leiden tot het stellen van andere prioriteiten.
- De voortgang van een aantal onderdelen van de landelijke Hervormingsagenda jeugd hangt af van het tempo van wijziging van de Jeugdwet. Hierover is door het aftreden van het kabinet nog onduidelijkheid.
- Het is onduidelijk hoeveel inburgeraars per 1 januari 2024 naar onze gemeente komen. De taakstelling volgt in het najaar. Daarnaast hebben we geen zicht op gezinssamenstellingen, achtergronden en ontwikkelingsmogelijkheden.
- De instroom van de Oekraïense vluchtelingen brengt veel uitdagingen met zich mee. Met name de huisvesting van deze groep in combinatie met het huisvesten van reguliere statushouders.

- Doordat we op een vernieuwende manier uitvoering geven aan de nieuwe regionale inkoop Jeugdhulp en Wmo Begeleiding kan dit leiden tot frictie en verschuiving in uitvoering en middelen. Ook in 2024 worden de financiële consequenties en mogelijke verschuiving nauwlettend in de gaten gehouden en gerapporteerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

Sociaal domein

- We geven uitvoering aan regionale en lokale verbeter- en beheersmaatregelen, zodat we de beschikbare financiële middelen optimaal in kunnen zetten voor die hulpvragen waarbij dat écht nodig is. We sturen aan op het realiseren van optimale dienstverlening aan onze inwoners, binnen de bestuurlijke en financiële kaders. We gaan innovatief en integraal aan het werk.
- We zorgen ervoor dat de contractpartners algemene voorzieningen en Dorpsteam rapporteren over het realiseren van de doelstellingen in 2023 en 2024. Daarnaast verwachten we een jaarprogramma 2025, gebaseerd op de gezamenlijke opgestelde maatschappelijke opgaven.
- We voeren contractmanagement uit op de inkoopovereenkomsten binnen het sociaal domein waarbij de focus ligt op maatschappelijke effect en kwaliteit van dienstverlening.

Jeugd

- We geven uitvoering aan de jeugdwet en bieden daarmee passende jeugdhulp aan alle jeugdigen die dat nodig hebben.
- De samenwerking met het medisch domein wordt voortgezet. Dit doen we onder andere door continuering van de inzet van de praktijkondersteuner (POH) jeugd bij de huisartsenpraktijken in Dongen.
- We meten de kwaliteit van onze dienstverlening via een cliëntervaringsonderzoek.

Wmo

- We voeren de Wmo uit met als doel om inwoners zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen laten wonen.
- We werken regionaal samen om de decentralisatie van Beschermd Wonen de komende jaren verder vorm te geven. Deze samenwerking is tevens een verplichting vanuit het Rijk.
- We voeren Community Care Dongen uit, waarbij de nader te bepalen meerkosten binnen de Wmo gecompenseerd worden via een specifieke uitkering door het Rijk.
- We geven uitvoering aan een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag en maken hierbij de verbinding tussen zorg en veiligheid.
- We waarderen de inzet van mantelzorgers en zorgvrijwilligers en ondersteunen ze waar mogelijk. Dit doen we onder andere door het uitgeven van een mantelzorgbon. Hiervoor is in de begroting structureel rekening gehouden met bonnen ter waarde van € 100.
- We meten de kwaliteit van onze dienstverlening via een cliëntervaringsonderzoek Wmo.
- Er wordt uitvoering gegeven aan het regionale Ambitieplan Doelgroepenvervoer en programmaplan Grip op kosten. Hierin staat centraal de doorontwikkeling van het doelgroepenvervoer, het stimuleren van voorliggende voorzieningen zoals het openbaar vervoer / kleinschalige vervoersoplossingen (Automaatje en de Voor Elkaar Pas) en kostenbeheersing met behoud van kwaliteit.

Publieke gezondheid

- We geven uitvoering aan de wet publieke gezondheid en de (nieuwe/herijkte) regionale nota publieke gezondheid, waarbij we ons richten op (preventie ten aanzien van) een gezonde start, een gezonde geest, een gezonde leefstijl en een gezonde omgeving. Daarnaast onderzoeken we hoe we invulling kunnen geven aan een pijler gezond ouder worden. In de uitvoering maken we onder andere verbinding met het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord), IZA (Integraal Zorgakkoord) en het nieuwe basispakket van de GGD.

Inburgering

- Gerichte en actieve ondersteuning en begeleiding van statushouders. Dit doen we door passende huisvesting te organiseren en het aanbieden van inburgeringstrajecten met als doel dat alle inburgeringsplichtigen snel en volwaardig mee kunnen doen aan de Nederlandse samenleving, het liefst door middel van betaald werk.

Verbonden partijen

- GGD Hart voor Brabant: Een goede en voor iedereen toegankelijke publieke gezondheidszorg.
- Regionale Ambulance Voorziening: ambulancehulp in Brabant Midden, West en Noord.
- Regio Hart van Brabant - Jeugdhulp: Het bieden van een passend hulp- en zorgaanbod voor alle jeugdigen.

Speerpunten 2024

- Het dorpssteam wordt geïmplementeerd en is vervolgens toegankelijk voor onze inwoners met een (hulp)vraag. De gemeente blijft waar nodig verantwoordelijk voor het organiseren van individuele maatwerkvoorzieningen.
- De gemeentelijke visie op het sociaal domein is herijkt waardoor we opnieuw bepalen welke richting we uitgaan binnen het sociaal domein en hoe we de sociale basis toekomstbestendig maken en houden.
- We realiseren de taakstelling huisvesting statushouders en continueren de maatschappelijke begeleiding voor de inburgeringsplichtigen.
- We volgen actief de ontwikkelingen voortkomend uit de Hervormingsagenda Jeugd en vertalen deze door naar de lokale situatie.

Overige ontwikkelingen

Sociaal domein

- Parallel aan de implementatie van het dorpssteam ontwikkelen en borgen we de gemeentelijke toegang tot maatwerkvoorzieningen door tot een stevig lokaal team, gericht op zowel het gehele sociale domein als op sociale veiligheid.
- We onderzoeken de behoefte en de mogelijkheid tot het opzetten van een digitaal kennisplatform in combinatie met een sociale kaart.
- De inzet op normaliseren en positieve gezondheid vertaalt zich in een verschuiving van inzet van Wmo Begeleiding en Jeugdhulp (maatwerkvoorzieningen) naar algemene voorzieningen.
- Vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) en met de toegekende middelen wordt een meerjarig regioplan uitgewerkt, met als doel een beweging van zorg naar preventie en daarmee naar toegankelijke, kwalitatief goede en betaalbare zorg in de regio Midden-Brabant. Samengewerkt wordt door organisaties in het zorg-, welzijns- en sociale domein, verzekeraars en patiëntenorganisaties. Er vindt afstemming plaats met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
- De regionale governance inkoop sociaal domein is uitgewerkt en alle gemeenten in de regio Hart van Brabant hebben hierover een besluit genomen.

Jeugd

- We blijven de balans bewaken tussen het aantal jeugdigen dat passende ondersteuning nodig heeft en de beschikbare middelen binnen het jeugdhulpdomein.
- Op basis van de Hervormingsagenda Jeugd en samen met de jeugdhulpregio Hart van Brabant werken we uit wat (nog) onder jeugdhulpplicht/de Jeugdwet valt. Hierdoor wordt lokaal duidelijker wat er in Dongen aan voorzieningen minimaal beschikbaar moet zijn.
- We blijven inzetten op het monitoren van- en het terugdringen van wachttijden. We zetten het wachtlijstbeheer in de eerste helft van 2024 voort.
- Er wordt door ons en het maatschappelijk speelveld ingezet op preventie, op normaliseren en op het versterken van de sociale basis.
- We verstevigen de samenwerking met het medisch domein.
- De beleidsregels jeugdhulp zijn geactualiseerd.

Wmo

- Er wordt een analyse gedaan naar de verschillende vervoersprocessen en de efficiëntie daarvan. Deze gaan we vertalen naar een visie op vervoersvoorzieningen.
- De verordening Leerlingenvervoer is herijkt.
- De tarieven hulp bij het huishouden worden tegen het licht gehouden en waar nodig aangepast naar aanleiding van het in 2023 uitgevoerde tarievenonderzoek.
- Er wordt door ons en het maatschappelijk speelveld stevig ingezet op het bestrijden van eenzaamheid.

- Op basis van een in 2023 opgestelde analyse wat er in gemeente Dongen aanwezig is om ouderen te betrekken bij de samenleving en wat nog nodig zou zijn, wordt een actieprogramma uitgewerkt.
- Het aanbod van ondersteuning aan mantelzorg- en zorgvrijwilligers is in beeld gebracht waarna een voorstel wordt gedaan welke toevoeging aan ondersteuning nog gewenst zou zijn.
- We verstevigen de samenwerking met en verbinding tussen maatschappelijke partners algemene voorzieningen en de zorgaanbieders Wmo Begeleiding en Jeugdhulp die actief zijn in onze gemeente.
- We gaan samen met Maria-oord, Zorgverzekeraar VGZ en het Zorgkantoor de financiering van Community Care Dongen voor 2025 regelen via een wetswijziging Wlz of via een SPUK regeling.
- We spreken met Eagle Shelter af of we de overeenkomst nog met één jaar verlengen in 2025 of dat we toewerken naar een nieuwe aanbesteding.
- De invoering van het financieel verdeelmodel Beschermd wonen per 2025 wordt voorbereid en ter besluitvorming voorgelegd aan gemeenten.

Publieke gezondheidszorg

- We zetten meer in op preventie, de beweging naar de voorkant, onder andere door uitvoering te geven aan het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord).

Beleidsindicatoren

220 Zorg					
Eigen gezondheid inwoners ³	Percentage inwoners dat de eigen (lichamelijke) gezondheid als (heel) goed ervaart				
		2019	2020	2021	2022
	0-11 jaar	-	-	97%	-
	12-18 jaar	87%	-	-	-
	19-64 jaar	-	86%	-	73%
	65+	-	71%	-	58%
Psychische gezondheid ³	Percentage inwoners dat zich psychisch ongezond voelt/heeft psychische klachten. ⁴				
		2019	2020	2021	2022
	12-18 jaar	18%	-	-	-
	19-64 jaar	-	14%	-	19%
	65+	-	13%	-	15%
Roken ³	Percentage inwoners dat (dagelijks) rookt				
		2019	2020	2021	2022
	12-18 jaar	2%	-	-	-
	19-64 jaar	-	15%	-	13%
	65+	-	10%	-	7%
Alcohol ³	Percentage volwassenen dat alcohol drinkt / percentage jongeren dat de afgelopen vier weken alcohol heeft gedronken				
		2019	2020	2021	2022
	12-18 jaar	35%	-	-	-
	19-64 jaar	-	86%	-	86%
	65+	-	74%	-	75%
Drugs ³	Percentage jongeren dat in de afgelopen vier weken drugs gebruikt heeft				
		2019	2020	2021	2022
	12-18 jaar	2%	-	-	-
Overgewicht ³	Percentage inwoners met overgewicht				
		2019	2020	2021	2022
	0-11 jaar	-	-	10%	-
	12-18 jaar	13%	-	-	-

³ Indicatoren zijn afkomstig uit de Gezondheidsmonitor van de GGD. De gezondheidsmonitor bevraagt ieder jaar een andere leeftijdsgroep. Hierdoor zijn niet ieder jaar voor alle leeftijdsgroepen cijfers beschikbaar.

⁴ Bij de Volwassenmonitor 2022 is deze indicator aangepast in "Heeft psychische klachten (MHI-5)"

	19-64 jaar	-	53%	-	55% ⁵
	65+	-	60%	-	62% ⁵
Voorzieningen Jeugdhulp	Aantal unieke cliënten met een voorziening Jeugdhulp				
	2019	2020	2021	2022	
	740	749	756	806	
Jongeren met een delict voor de rechter	Percentage jongeren met een delict voor de rechter (12-21-jarigen)				
	2019	2020	2021	2022	
	1%	1%	1%	1%	
Jongeren met jeugdhulp	Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp				
	2019	2020	2021	2022	
	14,8%	12,0%	15,6%	16,0%	
Jongeren met jeugdbescherming	Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming				
	2019	2020	2021	2022	
	1,0%	1,0%	1,1%	0,8%	
Jongeren met jeugdreclassering	Percentage jongeren van 12 tot 23 jaar met jeugdreclassering				
	2019	2020	2021	2022	
	0,0%	0,0%	0,0%	NB	
Cliënten met maatwerkvoorzieningen Wmo	Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo per 10.000 inwoners.				
	2019	2020	2021	2022	
	430	460	490	520	
Voorzieningen:	Aantal verstrekte voorzieningen leerlingenvervoer en regiovervoer				
	2019	2020	2021	2022	
Leerlingenvervoer	232	224	228	218	
Regiovervoer	819	764	711	654	
Voorzieningen Wmo	Aantal unieke cliënten met een voorziening Wmo Begeleiding of een voorziening hulp bij huishouden				
		2019	2020	2021	2022
	Wmo-begeleiding	377	386	394	372
	Hulp bij huishouden	605	673	771	843
Inzet op normaliseren	Hulp/ondersteuning ontvangen van partner, familie, vrienden of burens				
		2019	2020	2021	2022
	Hulp ontvangen	NB	71%	79%	70%

230 Armoede

Strategische doelstellingen

- Dongen is een gemeente waar inwoners zelfstandig kunnen deelnemen aan de samenleving en de regie hiervoor zelf pakken.
- Iedere inwoner is sociaal en economisch zelfredzaam.
- Schulden worden vroegtijdig en integraal aangepakt, problematische schulden worden voorkomen.
- De hulpverlening richt zich niet alleen op het oplossen van de schulden, maar ook op het versterken van basis- en financiële vaardigheden.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Inwoners met financiële zorgen of problemen maken eerder gebruik van diensten in het kader van schuldpreventie en schulddienstverlening.
- Inwoners zijn bekend met inkomensondersteunende voorzieningen zoals de 'Dongen Doet Mee-regeling' en maken daar ook gebruik van.

⁵ Inclusief obesitas.

- Inwoners met beginnende betaalproblemen vinden en snel passende hulp aanbieden.
- Bewindvoering wordt ingezet voor de inwoner die het nodig heeft.

Beleidsrisico's

- De precieze gevolgen van de oplopende rentestand en stijgende inflatie op het lokale armoede- en schuldenbeleid en het wegvallen van de steunmaatregelen.
- Het niet bereiken van de (sub-)doelgroep en inzet van de middelen voor deze groep. Alhoewel het eerder gedane onderzoek naar armoedebeleid meer inzicht heeft gegeven is dit nog niet voldoende ten aanzien van het niet-gebruik en de diverse subdoelgroepen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- De gemeente voert de wet schuldhulpverlening uit, heeft regie op de schuldhulpverlening en zet in op een integraal aanbod voor een duurzaam resultaat.
- Voor de uitvoering van de wet schuldhulpverlening staat maatwerk centraal, curatieve trajecten worden modulair – en op maat – ingekocht bij een gespecialiseerde aanbieder die aangesloten is bij de NVVK (branchevereniging voor schuldhulp en financiële dienstverlening).
- Inwoners met een laag inkomen kunnen een beroep doen op kwijtschelding van gemeentelijke belastingen zoals is bepaald in de verordeningen voor de lokale belastingen.
- Onze dienstverlening blijft toegankelijk voor iedereen. We onderscheiden geen doelgroepen maar geven wel specifieke aandacht aan inwoners die nu niet in aanmerking komen voor schuldhulpverlening. Daarom gaan we extra aandacht besteden aan in ieder geval ZZP'ers en jongeren.
- We zetten in op preventie en vroeg signalering van financiële problemen, met specifieke aandacht voor jongeren en jongvolwassenen. We bieden gastlessen aan over het thema "geld" op scholen.
- We willen sociale uitsluiting voorkomen en bieden inwoners een participatievoorziening in natura door middel van de 'Dongen Doet Mee-regeling'.
- We versterken de samenwerking met onze (lokale) partners. Door een goede samenwerking versterken we netwerk rondom gezinnen die moeten leven van een laag inkomen.
- Uitvoering Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Deze wet regelt dat gemeenten een zorgplicht hebben om inwoners door middel van integrale schuldhulpverlening te helpen bij het oplossen van schulden en het voorkomen ervan.

Verbonden partijen

- Kwijtschelding: Belasting Samenwerking West- Brabant.
- Schuldhulpverlening particulieren: Kredietbank
- Schuldhulpverlening ondernemers: Over Rood en Zuidweg & Partners

Speerpunten 2024

- De nieuwe aanbesteding schuldhulpverlening is afgerond.
- Het beleidsplan schuldhulpverlening is geactualiseerd.
- Een aanvullende aanpak van kinderarmoede is ontwikkeld.

Overige ontwikkelingen

- Door integraal te werken binnen het sociaal domein worden bestaande en toekomstige beleidskeuzes in samenhang bekeken. Daarmee wordt aan de bestaanszekerheid van onze inwoners gewerkt.
- Meer inzet op schuldhulpverlening en voorkomen van geldzorgen. We evalueren het beleidsplan 'Voorkom dat het Voorkomt' en actualiseren het schuldhulpverleningsbeleid.
- De verwachting is dat armoede stijgt doordat tijdelijke inkomensmaatregelen voor de laagste inkomens eindigen. We bekijken of aanvullende ondersteuning lokaal nodig zal zijn.
- We starten met de uitvoering van het armoedebeleid en formuleren aanvullende ambities ten aanzien van een aanpak van kinderarmoede.

Beleidsindicatoren

230 Armoede				
Schuldhelpverlening	Aantal meldingen schuldhelpverlening *Vanaf 01-07-2020 is de gemeentelijke regievoerder aangesteld en betreft deze indicator het aantal meldingen help bij financiën (inclusief schuldhelpverlening)			
	2019	2020	2021	2022
	75	81	139	142
Huishoudens WSNP	Aantal huishoudens dat een beroep doet op de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen na het niet succesvol zijn van een minnelijk traject			
	2019	2020	2021	2022
	7	1	8	4
Kwijtschelding	Aantal minimahuishoudens dat gebruikmaakt van de kwijtschelding lokale belastingen			
	2019	2020	2021	2022
	442	377	391	387
Collectieve ziektekostenverzekering minima	Aantal personen dat gebruikmaakt van de collectieve ziektekostenverzekering minima			
	2019	2020	2021	2022
	437	378	467	286
Stichting Leergeld	Aantal kinderen dat gebruikmaakt van een voorziening van Stichting Leergeld			
	2019	2020	2021	2022
	140	144	157	181
Bijzondere bijstand	Aantal huishoudens dat gebruikmaakt van bijzondere bijstand (exclusief verstrekking energietoeslag)			
	2019	2020	2021	2022
	410	409	463	484
Kinderen in een uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.			
	2019	2020	2021	2022
	3%	4%	3%	NNB

Overzicht lasten en baten programma 2 Dongen Zorgt (x € 1.000)			Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
210		Onderwijs	2.467	632	2.299	522	2.476	559	2.791	580	2.915	580
	4.1	Openbaar basisonderwijs	9		12		12		12		12	
	4.2	Onderwijshuisvesting	1.359		1.199	8	1.376	45	1.714	66	1.838	66
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.099	632	1.088	514	1.088	514	1.065	514	1.065	514
220		Zorg	18.447	493	20.145	821	19.748	821	19.552	1.000	19.534	995
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	900	3	994	3	994	3	994	3	994	3
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.648	274	3.129	374	3.069	374	2.949	350	2.949	350
	6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.446		1.681		1.681		1.681		1.681	
	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.208	216	1.383	249	1.383	249	1.383	511	1.383	506
	6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	2.419		2.529		2.529		2.529		2.529	
	6.71b	Begeleiding (WMO)	2.107		2.004		2.004		2.004		2.004	
	6.72a	Jeugdhulp begeleiding	39		917		917		917		917	
	6.72b	Jeugdhulp behandeling	119		912		912		912		912	
	6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	141		58		58		58		58	
	6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	4.542		3.145		2.559		2.559		2.546	
	6.73a	Pleegzorg	270		243		243		243		243	
	6.73b	Gezinsgericht			141		141		141		141	
	6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	452		146		146		146		146	
	6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	34		324		324		324		324	
	6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	397		369		369		369		369	
	6.74c	Gesloten plaatsing	117		150		150		150		150	
	6.81a	Beschermd wonen (WMO)	75		75		75		75		75	
	6.82a	Jeugdbescherming	282		297		297		297		297	
	6.82b	Jeugdreclassering	102		108		108		108		108	
	7.1	Volksgezondheid	1.151		1.543	196	1.791	196	1.714	137	1.709	137
230		Armoede	1.117	109	1.100	14	1.101	14	1.101	14	1.101	14
	6.3	Inkomensregelingen	1.117	109	1.100	14	1.101	14	1.101	14	1.101	14
		Totaal Dongen Zorgt	22.031	1.234	23.544	1.357	23.325	1.394	23.444	1.595	23.550	1.589

Thema 210 Onderwijs is geactualiseerd naar de laatste inzichten rondom de bouw van de IKC's. Fasering leidt tot mutaties in de kapitaallasten. Daarnaast is binnen dit thema budget opgenomen voor het Taalhuis.

Binnen thema 220 Zorg is de verhoogde bijdrage opgenomen aan de GGD als gevolg een wijziging in het takenpakket. Daarnaast zijn de budgetten voor Hulp bij het Huishouden en de (voorliggende) voorzieningen geactualiseerd naar de laatste inzichten. Voor Wmo- en leerlingenvervoer geldt dat de budgetten zijn verhoogd als gevolg van onder meer de gestegen brandstofprijzen.

Op 1 januari 2024 loopt de huidige cao voor gemeenten af. Voor de kostenontwikkeling in 2024 is een aannname gedaan. Samen met de ontwikkelingen van formatie en stijging van de sociale lasten zorgt dit voor gestegen personeelslasten. Deze worden doorbelast naar de verschillende thema's in de begroting.

Veilig Dongen!

Wat willen we bereiken?

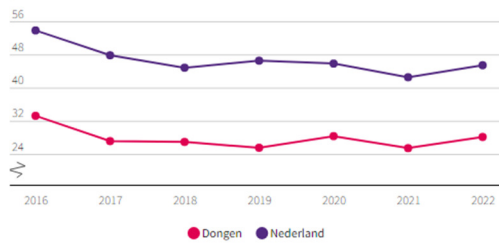
- ✓ Onze inwoners ervaren Dongens als een veilige en leefbare omgeving
- ✓ Samenleving en organisatie zijn weerbaar tegen cybercriminaliteit
- ✓ Preventie van high impact crimes zoals geweld en woninginbraak
- ✓ Voorkomen en verminderen van overlast in de openbare ruimte
- ✓ Versterken van samenwerking in zorg- en veiligheidsketen
- ✓ Aanpak van ondermijning en tegengaan van witwaspraktijken

Wat gaan we doen?

- ➔ Uitvoeren nieuw veiligheidsbeleid 2023-2026
- ➔ Meer inzet op de wet Bibob
- ➔ Versterken positie jeugd-boa; extra aanpak jeugdoverlast
- ➔ Nieuwe regelgeving brandveiligheid onder aandacht inwoners brengen
- ➔ Controle op veilig wonen arbeidsmigranten
- ➔ Organisatie trainen voor nieuwe opzet crisisbeheersing

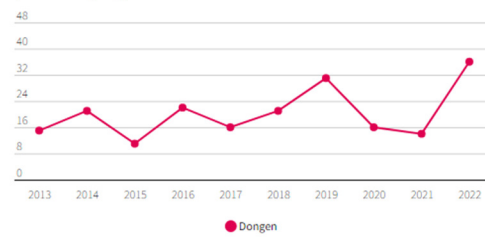
VEILIG DONGEN

Misdrijven per jaar per 1.000 inwoners

Politie | 2016 - 2022

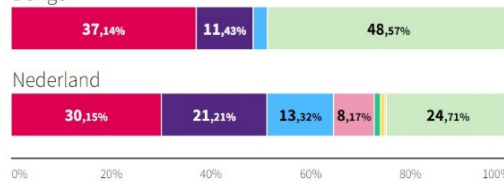
Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren

Halt | 2013 - 2022

Overlast naar type

Dongen

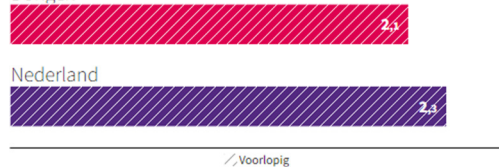
Politie | mei 2023
Meer info ▾

Scan de QR-code voor meer informatie.

Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

Dongen

Voorlopig

CBS | 2022

3. Veilig Dongen!

Binnen het programma Veilig Dongen! richten we ons op het bevorderen van de objectieve en subjectieve veiligheid van inwoners, ondernemers en bezoekers. Hierbij leggen we accenten op ondermijning, cybercriminaliteit, de verbinding van zorg en veiligheid en de aanpak van overlast. De preventie van High Impact Crimes (woninginbraak, overvallen, straatroof ofwel WOS-feiten) is een reguliere taak. Tevens borgen we de crisisbeheersing, die verder is uitgewerkt in programma 320.

Op al onze prioriteiten werken we intensief samen met onze netwerkpartners om zowel de fysieke als de sociale veiligheid te kunnen waarborgen. Deze partners zijn te vinden in de veiligheidsketen (politie en Openbaar Ministerie, brandweer, veiligheidsregio, omgevingsdienst, RIEC/Taskforce) maar omvat ook Enexis, belastingdienst en de sociale- c.q. zorgsector: sociaal team, Wmo, VeiligThuis, Zorg- en Veiligheidshuis, Halt, maatschappelijk werk, verslavingszorg, jeugdzorg etc. Ieder van deze partners is verantwoordelijk voor de uitvoering van de eigen taken, maar we zoeken nadrukkelijk de integraliteit door samen te werken in trajecten en projecten. We trekken samen op en versterken elkaar daardoor. Bijvoorbeeld: de politie is verantwoordelijk voor de opsporing van drugspanden, maar de gemeente is verantwoordelijk voor de bestuurlijke sluiting en de belastingdienst voor het ontnemen van wederrechtelijk verkregen vermogen.

310 Openbare orde en veiligheid

Strategische doelstellingen

- De gemeente Dongen is, in vergelijking tot het gemiddelde van Nederland, een veilige en leefbare omgeving.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Het criminaliteitsbeeld voor Dongen laat zien dat Dongen gelijk of lager scoort bij het aantal misdrijven per 10.000 inwoners dan de gemiddelde score voor geheel Nederland.
- Iedere vergunningsplichtige horeca-inrichting beschikt over een geldige exploitatie- en horecaverunning, zodat voldaan wordt aan milieutechnische aspecten en de wet Bibob wordt toegepast.
- In integrale afstemming binnen onze organisatie wordt de wet Bibob intensiever toegepast bij alle vergunningaanvragen. Meer inzet op de wet Bibob.
- Iedere exploitatievergunning-plichtige inrichting wordt regulier gecontroleerd om te waarborgen dat de feitelijke situatie in overeenstemming is met de vergunde situatie.
- In Dongen gevestigde arbeidsmigranten leven in humane omstandigheden en hebben toegang tot zorg en andere voorzieningen.
- Samenwerking in de zorg- en veiligheidsketen versterken om de toenemende overlast van verwarde personen een halt toe te roepen.

Beleidsrisico's

- Een pandemie, vluchtelingenproblematiek of andere landelijke problematiek. Deze zaken vragen veel inzet van de gemeente. Helaas is dit niet planbaar en zal hier ad hoc op gereageerd moeten worden. Wel wordt er regionaal lering getrokken uit voorgaande jaren en wordt er daar waar mogelijk planvorming gemaakt zodat bij een nieuw incident adequater opgetreden kan worden.
- Lokale problematiek die extra inzet vraagt. Inzetten op ondermijnende activiteiten zijn deels planbaar door ondermijningscontroles uit te voeren, echter het onverwacht aantreffen van bijvoorbeeld een hennepkwekerij of drugslab is niet planbaar en vraagt directe inzet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We geven uitvoering aan het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 door middel van het jaarlijks uitvoeringsprogramma, als onderdeel van het integrale handavingsuitvoeringsprogramma. Daarbij zetten we in de speerpunten: ondermijning, cybercriminaliteit, verbinding van zorg en veiligheid en de aanpak van overlast. In het werk leggen we accenten bij preventie en voorlichting, het stimuleren van meldingsbereidheid bij overlast en criminaliteit.

- Vanuit een heldere gemeentelijke regierol, korte lijnen, professionele relaties en onderling vertrouwen, verzorgen we een preventieve en accurate integrale aanpak op alle terreinen die het veiligheidsdomein aangaan. We vormen een hechte alliantie met onze ketenpartners.
- Boa's zien toe op het naleven van APV-regels en sommige bijzondere wetten. Ook adviseren ze ondernemers en verenigingen hoe om te gaan met de geldende regels.
- Onze wijk-GGD'ers hebben een goed zicht op de groep verwarde personen. Samen met hen en de zorgketen bieden wij deze groep snelle en duurzame hulp ter voorkoming van escalatie.
- Er zijn reguliere overleggen waarin gemeentelijke teams, Casade en politie deelnemen om de aanpak te bespreken en af te stemmen.

Verbonden partijen

- Veiligheidscollege, GGZ, GGD, OM, Zorg en Veiligheidshuis.

Speerpunten 2024

- Na het actualiseren van het horeca-beleid wordt een nalevingsonderzoek uitgevoerd
- Versterken van de positie van de jeugd-boa om zodoende jeugdoverlast beter aan te kunnen pakken.

Overige ontwikkelingen

- Aanstellen Bibob-coördinator en implementeren beleid: door het aanstellen van een Bibob-coördinator en het uitvoeren van de Bibob toets maken we de gemeente Dongen minder aantrekkelijk voor criminele en ondermijnende activiteiten.
- Samen met de nieuwe procesregisseur de aanpak verwarde personen verder opbouwen.
- Versterken toezicht- en handhavingscapaciteit: door een coördinerend toezichthouder toe te voegen en de 4 fte boa capaciteit te behouden kunnen we beter voldoen aan de wettelijke taken van de boa's en uitvoering geven aan de regionale afspraken waar we ons aan gecommiteerd hebben zoals een BIT (Bestuurlijk Interventie Team), RIEC casuïstiek en prostitutiebeleid. Ook het lokale toezicht is hiermee belegd zoals onder andere de ondermijningsdagen die in gezamenlijkheid met de politie worden uitgevoerd, controle op huisvesting arbeidsmigranten en BRP controles.

Beleidsindicatoren

310 Openbare orde en veiligheid				
Verwijzingen Halt	Aantal verwijzingen Halt per 1.000 jongeren			
	2019	2020	2021	2022
	31	16	14	36
Winkeldiefstallen	Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners			
	2019	2020	2021	2022
	0,8	0,8	0,4	2,1
Geweldsmisdrijven	Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners.			
	2019	2020	2021	2022
	3,8	2,3	2,1	2,5
Zedenmisdrijven	Aantal zedenmisdrijven per 10.000 inwoners.			
	2019	2020	2021	2022
	4,1	3,1	0,7	0,2
Diefstallen uit woningen	Aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.			
	2019	2020	2021	2022
	1,2	1,0	1,1	1,5
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 1.000 inwoners.			
	2019	2020	2021	2022
	4,0	4,6	4,7	4,9
Drugspanden	Aantal sluitingen drugspanden			
	2019	2020	2021	2022
	10	10	9	3
Aangetroffen	0	2	0	0
Waarschuwingen	10	4	9	3
Sluitingen / Last onder Dwangsom				

Gebruikershoeveelheid e.d.	0	4	0	0
Informatiebijeenkomsten	Aantal informatie- en preventiebijeenkomsten bewustwording en meldingsbereidheid			
	2019	2020	2021	2022
	1	3	0	3
Integrale controles	Aantal integrale bestuurlijke controles			
	2019	2020	2021	2022
	NB	58	0	75
Ketenaanpak	Aantal besproken unieke casussen ketenaanpak zorg en veiligheid			
	2019	2020	2021	2022
	NB	45	NNB	3
Overlast	Aantal meldingen overlast			
	2019	2020	2021	2022
	Verwarde personen	65	80	90
Jeugd	74	125	115	95

320 Rampenbestrijding en brandweer

Strategische doelstellingen

- Adequaat inspelen op incidenten en rampen.
- Branden en andere crisissituaties zo spoedig mogelijk blussen of onder controle krijgen.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Voldoende bluswater beschikbaar bij de bluswatervoorzieningen.
- Wij zetten in op zo veel mogelijk preventieve maatregelen tegen brand. Dit begint al vanaf groep 7 en 8 van het basisonderwijs.
- In bouw- en andere relevante vergunningen wordt aandacht besteed aan brandpreventie.
- Inzetten op brandpreventie en voorlichting. We brengen nieuwe regelgeving omtrent brandveiligheid onder de aandacht van de inwoners.
- Nieuwe kwetsbare doelgroepen in zicht krijgen.

Beleidsrisico's

- Een pandemie, vluchtelingenproblematiek of andere landelijke problematiek. Deze zaken vragen veel inzet van de gemeente. Helaas is dit niet planbaar en zal hier ad hoc op gereageerd moeten worden. Wel wordt er regionaal lering getrokken uit voorgaande jaren en wordt er daar waar mogelijk planvorming gemaakt zodat bij een nieuw incident adequater opgetreden kan worden.
- Lokale problematiek die extra inzet vraagt. Inzetten op ondermijnende activiteiten zijn deels planbaar door ondermijningscontroles uit te voeren, echter het onverwacht aantreffen van bijvoorbeeld een hennepkwekerij of drugslab is niet planbaar en vraagt directe inzet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We zorgen voor een professionele crisisorganisatie, die zowel op lokaal (gemeentelijk), districtelijk (district Hart van Brabant) als regionaal (regio Midden West Brabant) niveau goed is geborgd. Onze medewerkers worden hiervoor opgeleid, voorbereid en getraind.
- De nieuwe opzet van de crisisbeheersingsorganisatie wordt doorgevoerd, waarbij een professionele regionale pool ontstaat, ondersteund door lokale medewerkers die hun dagdagelijkse taken ook tijdens een crisis uitvoeren.
- We treffen maatregelen om de risico's van langere opkomsttijden van de brandweer te beperken. Hierbij wordt ingezet op het vergroten van de zelfredzaamheid van bewoners en kennis van brandpreventie opdat zij weten wat zij moeten doen om brand te voorkomen, te ontdekken en te ontvluchten.

Verbonden partijen

- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant: Hulp- en zorgverlening, risico- en crisisbeheersing, Brabant Water.

Speerpunten 2024

- Een goed getrainde en opgeleide nieuwe crisisorganisatie volgens het regionaal Opleiden Trainen en Oefenen (OTO) beleid, die regionaal inzetbaar is bij incidenten en rampen.
- De crisisorganisatie wordt in 2023 hervormd. Deze wordt in 2024 verder geïmplementeerd.
- Starten met de 0-meting technische staat brandkranen als vertrekpunt voor regulier onderhoud.

Beleidsindicatoren

320 Rampenbestrijding en brandweer				
Crisisorganisatie	Het aantal medewerkers dat opgeleid, getraind en geoefend is.			
	2019	2020	2021	2022
	27	10	0	30
Home Safety Checks	Aantal Home Safety Checks			
	2019	2020	2021	2022
	22	10	0	7

Wat mag het kosten?

Overzicht lasten en baten programma 3 Veilig Dongen (x € 1.000)												
			Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
310		Integrale veiligheid	831	16	969	16	969	16	969	16	969	16
	1.2	Openbare orde en veiligheid	597	16	695	16	695	16	695	16	695	16
	8.3	Wonen en bouwen	234		273		273		273		273	
320		Rampenbestrijding en brandweer	1.487	4	1.611	4	1.668	4	1.706	4	1.752	4
	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.487	4	1.611	4	1.668	4	1.706	4	1.752	4
		Totaal Veilig Dongen	2.318	19	2.580	19	2.637	19	2.675	19	2.721	19

Met ingang van begrotingsjaar 2024 is structureel budget opgenomen voor het onderhoud van de brandkranen. Daarnaast is de bijdrage aan de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant opgenomen op basis van de vastgestelde begroting 2024.

Op 1 januari 2024 loopt de huidige cao voor gemeenten af. Voor de kostenontwikkeling in 2024 is een aanname gedaan. Samen met de ontwikkelingen van formatie en stijging van de sociale lasten zorgt dit voor gestegen personeelslasten. Deze worden doorbelast naar de verschillende thema's in de begroting.

Dongen Onderneemt!

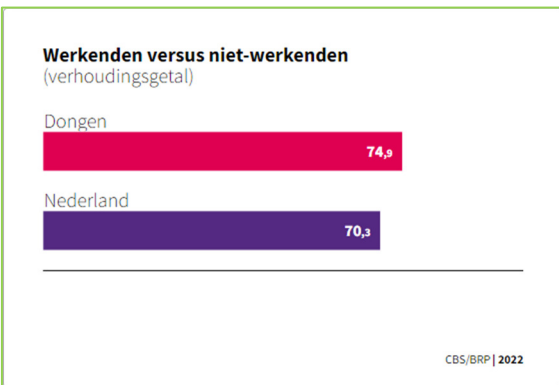
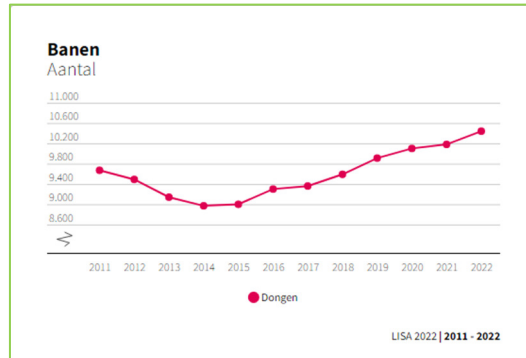
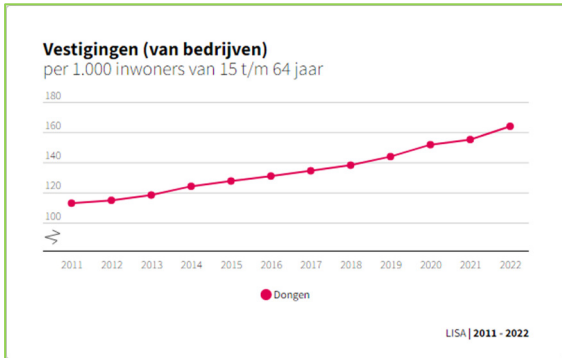
Wat willen we bereiken?

- ✓ Dongen is aantrekkelijke plek voor bedrijven om zich te (blijven) vestigen
- ✓ Samen met ondernemers duurzamer ondernemen
- ✓ Tichelrijt geldt in regio Hart van Brabant als één van duurzaamste bedrijventerreinen
- ✓ Initiatieven en behoeften van ondernemers mogelijk maken
- ✓ Groter netwerk van partners dat bijdraagt aan integratie en participatie statushouders

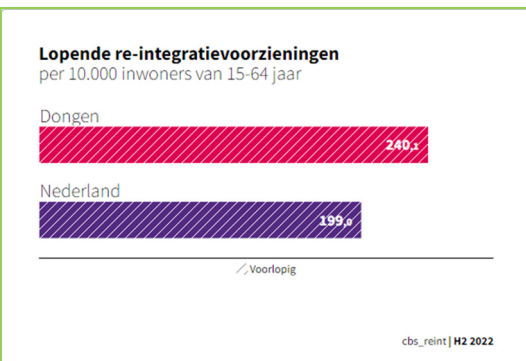
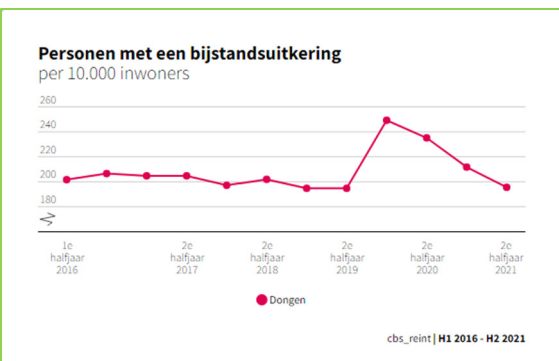
Wat gaan we doen?

- Uitvoeren stappenplan economische visie
- Uitvoeren Green Deal
- Samen met ondernemers kansen bieden aan mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
- Samenwerken met VOCD, Dongen Onderneemt en Leer Dongen Kennen
- Evaluatie reclamebelasting
- Brede aanpak activiteiten participatie bij inburgering
- Faciliteren en begeleiden van ontwikkeling Tichelrijt Zuid

DONGEN ONDERNEEMT

Scan de QR-code voor meer informatie.

4. Dongen Onderneemt!

Het programma Dongen Onderneemt! gaat uit van het stimuleren van lokaal ondernemerschap, het creëren van een interessant vestigingsklimaat en inwoners in staat stellen om te participeren, zo mogelijk via (vrijwilligers)werk. Op het gebied van duurzaamheid liggen er bovendien opgaven voor de lokale ondernemers om samen aan de klimaatdoelstellingen te kunnen voldoen. Een gezonde lokale economie heeft een aantrekkende werking op Dongen voor zowel nieuwe als bestaande bedrijven. Wij denken mee en maken het mogelijk om bestemmingen om te zetten. Wij zien veel kansen om meer met werkgevers samen te werken. Er zijn banen, er zijn beschikbare werknemers, maar ze passen niet direct bij elkaar. Daar kunnen wij een rol in spelen.

Economie en werkgelegenheid grijpen direct in op elkaar. Wanneer bedrijven zich vestigen in Dongen brengt dat banen met zich mee. Dit vergroot de kans dat Dongenaren een (betaalde) baan vinden dichtbij huis. Samenwerking met (potentiële) werkgevers staat centraal bij onze uitvoering van de Participatiewet en bij de nieuwe Wet Inburgering. Dongense ondernemers zijn steeds bereid gebleken om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kansen te bieden. We blijven investeren in deze samenwerking. We vinden het belangrijk dat inwoners zoveel als mogelijk kunnen voorzien in hun eigen inkomen. Daar waar ze een steuntje in de rug nodig hebben, hebben wij vanuit de Participatiewet de mogelijkheid om de inwoner te ondersteunen binnen de beschikbare kaders. Bij de inzet van onze re-integratie instrumenten zijn we zo effectief mogelijk. Hierdoor kunnen we onze klanten de best mogelijke ondersteuning bieden bij het vinden of behouden van (betaald) werk.

410 Ondernemerschap

Strategische doelstellingen

- Dongen is een aantrekkelijke plek voor bedrijven om zich te vestigen en/of gevestigd te blijven.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- We zetten in op de verbinding tussen de Dongense ondernemers en de gemeente. Wij weten daardoor wat er speelt bij de Dongense ondernemers, waar zij behoefte aan hebben en spelen hierop in.
- Wij ondersteunen ondernemers in het vinden van de juiste plek in Dongen voor hun bedrijf.
- We zetten in op verduurzaming van onze bedrijventerreinen, waarbij de ambitie is om Tichelrijt één van de meest duurzame bedrijventerreinen van regio Hart van Brabant te maken.

Beleidsrisico's

- Weinig ruimte om te ondernemen. Veel ondernemers willen uitbreiden, verhuizen binnen de gemeente of zijn een nieuwe onderneming gestart. De gemeente Dongen heeft weinig tot geen kavels te koop met bedrijfsbestemming.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- Investeren in en onderhouden van een aantrekkelijke omgeving voor bedrijven: Dit doen wij door in gesprek te gaan en blijven met de ondernemers, het inventariseren van behoeftes en door te kijken waarin wij hen kunnen faciliteren. Wij zijn als gemeente een sparringpartner en facilitator voor bedrijven, gericht op het mogelijk maken van initiatieven en behoeftes van ondernemers, binnen onze kaders.
- Ontwikkeling van bedrijventerreinen: De kavels van Tichelrijt 3 kunnen bijna in de verkoop. Hier is al een wachtlijst voor en wanneer de verkaveling gereed is zullen de kavels naar verwachting snel verkocht zijn. Daarnaast faciliteren en begeleiden we de ontwikkeling van Tichelrijt Zuid.
- We verbinden ondernemers met werkzoekenden. De accountmanager en de adviseur werkgeversdienstverlening trekken hierin gezamenlijk op. Bij bedrijfsbezoeken wordt de dienstverlening van het Werkgeversservicepunt altijd onder de aandacht gebracht.
- De samenwerking met VOCD en Leer Dongen Kennen wordt voortgezet. Bij bedrijfsbezoeken worden deze ondernemersverenigingen benoemd en wordt er contact gelegd. Dit om elkaar te versterken en te verbinden.

- We werken in regionaal verband samen binnen Station88. Dit is een platform voor ondernemers uit Midden-Brabant. Zij delen kennis, creëren bewustwording, inspireren en motiveren zodat de ondernemer kan groeien en versnellen.
- We werken lokaal samen met Dongen Onderneemt. Dit is een platform, opgezet door Dongense ondernemers, om startende ondernemers te ondersteunen.

Verbonden partijen

- Regio Hart van Brabant en Midpoint Brabant: Bevorderen en stimuleren van de regionale economische ontwikkeling in de regio Hart van Brabant.

Speerpunten 2024	
<ul style="list-style-type: none"> • Na het vaststellen van de Economische Visie begin 2024 (eerste kwartaal), waaronder het opstellen van een 10-stappenplan, wordt gestart met de uitvoering ervan. Het plan wordt zo opgezet dat direct kan worden begonnen met zogenoemde quick wins. Daarnaast worden adviezen opgesteld voor de middellange en lange termijn. • Onder begeleiding van Midpoint Brabant is in september 2023 de eerste aanzet gegeven om te komen tot een Green Deal voor bedrijventerrein Tichelrijt. De intentie is om de Green Deal begin 2024 daadwerkelijk te sluiten en daaraan stapsgewijs uitvoering te gaan geven vanaf 2024. De gemeente vervult in dit proces een faciliterende rol ten aanzien van de opzet van de Green Deal. Waar het openbare ruimte betreft heeft gemeente Dongen uiteraard ook een participerende c.q. uitvoerende rol. 	

Overige ontwikkelingen

- Dit college heeft een brede ambitie geformuleerd op het gebied van circulaire economie en verduurzaming van bedrijventerrein Tichelrijt. Het gaat hierbij om onderwerpen zoals beperken van diverse vormen van uitstoot, het opwekken van duurzame energie, het aanleggen van groenvoorzieningen voor medewerkers in het industriegebied en keuzes voor soorten van bedrijven die we als gemeente willen aantrekken voor ons bedrijventerrein. Hierin heeft gemeente Dongen dan ook een regierol. In 2024 zetten we verdere stappen in het uitwerken van deze ambitie.
- Green Deal centrumgebied onderzoeken en eventueel starten. Midpoint heeft een voorstel voor een Green Deal van het centrumgebied en in overleg met de ondernemers wordt gekeken of het passend is voor centrum Dongen.
- Uitwerking evaluatie reclamebelasting. LeerDongenKennen voert de evaluatie uit en de gemeente is hierin ondersteunend.

Beleidsindicatoren

410 Ondernemerschap				
Funciemenging (%)	De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen			
	2019	2020	2021	2022
	47,0%	47,2%	46,9%	NNB
Vestigingen van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	Aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar.			
	2019	2020	2021	2022
	144	151	155	164

420 Werknemerschap

Strategische doelstellingen

- Dongenaren participeren naar vermogen in de samenleving.
- We leiden Dongenaren die dit nodig hebben (uitkeringsgerechtigden, niet-uitkeringsgerechtigden, statushouders en jongeren) binnen hun mogelijkheden toe naar (betaald) werk.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- We bieden inwoners die ondersteuning nodig hebben naar school of werk begeleiding aan binnen de (financiële) kaders.
- We informeren en faciliteren werkgevers omtrent de bemiddeling van onze doelgroepen.
- We verstrekken zo nodig loonkostensubsidie aan werkgevers om de verminderde productiviteit van een werknemer te compenseren.
- We vullen alle beschutte werkplekken in tot het aantal dat jaarlijks bij ministeriële regeling wordt bepaald.
- We stimuleren de zelfredzaamheid van onze inwoners.

Beleidsrisico's

- Gemeenten hebben slechts gedeeltelijk invloed op het aantal personen in de bijstand. Het bijstandsvolume wordt voor een belangrijk deel bepaald door exogene factoren als beschikbaarheid van werk en demografische kenmerken als leeftijd, bezit en opleidingsniveau. Door het voeren van een zo effectief mogelijk re-integratie beleid (endogene factor) kan een gemeente het bijstandsvolume beïnvloeden. Uiteraard is ook onze inzet hierop gericht.
- Re-integratietrajecten richten zich soms niet (direct) op bijstandsafhankelijkheid. Ze kunnen desondanks positief uitpakken omdat zo'n traject kan fungeren als opstap naar een ander traject
- Vinden van passende werk(ervarings-)plekken voor inburgeraars blijkt in de praktijk soms lastig. Deze mensen hebben veelal intensieve begeleiding nodig wat maakt dat werkgevers soms terughoudend zijn. Hierdoor kan de integratie van nieuwe Dongenaren in het gedrang kan komen. De komende periode intensiveren wij daarom de samenwerking met werkgevers specifiek ten behoeve van deze doelgroep. Ook binnen het re-integratie beleid zullen wij specifieke aandacht hebben voor deze groep.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We spannen ons in om, in het kader van de uitvoering van de Participatiewet, zoveel mogelijk inwoners aan de slag te krijgen, ook mensen met een arbeidsbeperking.
- Wij ondersteunen mensen met arbeidsvermogen die dit nodig hebben bij arbeidsintegratie.
- De belangrijkste instrumenten zijn: loonkostensubsidie en loondispensatie voor werkgevers die iemand met een ziekte of handicap in dienst nemen en beschut werk voor mensen met een arbeidsbeperking. Wij leveren maatwerk wie voor welke vorm van ondersteuning in aanmerking komt.
- Zo nodig verstrekken wij inkomensondersteuning. Wij verlenen bijstand aan inwoners die (tijdelijk) niet (volledig) in hun noodzakelijke bestaanskosten kunnen voorzien.
- Ervoor zorgen dat de bijstand alleen wordt ingezet voor de inwoners die het ook echt nodig hebben. Hierbij zijn wij effectief aan de poort bij het innemen van de aanvragen en bij onze controle activiteiten tijdens de bijstandverlening.

Verbonden partijen

- Diamantgroep als ontwikkelen werkbedrijf dat bijdraagt aan de participatie in werk van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Werkgevers in Dongen en in de regio voor betaald werk en werkervaringsplaatsen.

Speerpunten 2024

- Er is een re-integratiebeleid waarbij we, onder andere door het maken van duidelijke keuzes, zo effectief mogelijk de beschikbare re-integratiemiddelen (budget en formatie) inzetten om zodoende onze inwoners zo goed mogelijk op weg te helpen.
- We verbreden het netwerk van partners die bijdragen aan de integratie en participatie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Er is een brede aanpak ontwikkeld voor participatieactiviteiten binnen de inburgering.

Overige ontwikkelingen

- We gaan uitvoering geven aan het herijkte re-integratiebeleid. In 2023 zijn we gestart met de herijking van het re-integratiebeleid. Doel van de herijking is middels een zo effectief mogelijke

inzet van budgetten en formatie zoveel mogelijk inwoners naar vermogen te laten participeren, bij voorkeur door betaald werk. In 2024 vertalen we het herijkte beleid in onze uitvoeringsprocessen.

- We bouwen verder aan het netwerk van partners dat bijdraagt aan de integratie en participatie van statushouders. Daartoe gaan we de komende periode in gesprek met onze maatschappelijke partners met als doel bestaande afspraken te verstevigen en samen te zoeken naar nieuwe mogelijkheden. Daarbij zetten we in op het actief leren van de Nederlandse taal in combinatie met een vorm van participatie (van vrijwilligerswerk tot betaald werk).

Beleidsindicatoren

420 Werknemerschap				
Netto participatiegraad	Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking			
	2019	2020	2021	2022
	71,8%	68,4%	73,1%	74,2%
Banen	Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.			
	2019	2020	2021	2022
	596,1	605,8	609,7	626,8
Loonkostensubsidie	Aantal personen die werkzaam zijn, ondersteund met loonkostensubsidie, per 10.000 inwoners (peildatum eerste half jaar)			
	2019	2020	2021	2022
	13	15	45	60
Beschutte werkplek	Aantal fte met een beschutte werkplek			
	2019	2020	2021	2022
	4,7	3,9	6,7	8,2
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners.			
	2019	2020	2021	2022
	194,4	248,9	211,4	NNB
Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.			
	2019	2020	2021	2022
	415	366	270	252
Werkloze jongeren	Percentage werkloze jongeren in de leeftijd 16 t/m 24 jaar.			
	2019	2020	2021	2022
	1%	1%	1%	NNB
Baanafspraken	Aantal personen met baanafspraken, werkzaam bij de gemeente Dongen			
	2019	2020	2021	2022
	4	5	6	7

Wat mag het kosten?

Overzicht lasten en baten programma 4 Dongen Onderneemt (x € 1.000)												
			Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
410		Ondernemerschap	317	139	1.359	1.186	801	629	794	629	794	629
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	307	133	1.344	1.180	787	623	781	623	780	623
	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	10	6	15	6	14	6	14	6	14	6
420		Werknemerschap	8.577	4.717	9.192	4.747	9.176	4.747	9.140	4.747	9.062	4.747
	6.3	Inkomensregelingen	6.543	4.717	7.049	4.747	7.049	4.747	7.049	4.747	7.049	4.747
	6.4	Begeleide participatie	1.383		1.342		1.306		1.255		1.162	
	6.5	Arbeidsparticipatie	651		801		821		836		851	
		Totaal Dongen Onderneemt	8.895	4.856	10.551	5.932	9.977	5.375	9.934	5.375	9.856	5.375

Zowel de baten als de lasten van thema 410 Ondernemerschap wijzigen in 2024 als gevolg van het actualiseren van de grondexploitaties. Na het in exploitatie nemen van de gronden worden zowel de lasten als de baten geraamd. Per saldo heeft dit geen effect voor de begroting. Vooruitgebreidere informatie wordt verwezen naar de paragraaf Grondexploitaties.

Er is werkbudget opgenomen voor samenwerking met en ondersteuning van initiatieven van ondernemers. In thema 420 Werknemerschap is het budget voor de bijstandsuitgaven bijgesteld. Oorzaak ligt in het verhogen van de uitkeringsnorm, daarnaast is er nog steeds sprake van een stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden. Door het verhogen van de taakstelling op participatiebanen is ook het budget voor begeleidingskosten verhoogd.

Op 1 januari 2024 loopt de huidige cao voor gemeenten af. Voor de kostenontwikkeling in 2024 is een aanname gedaan. Samen met de ontwikkelingen van formatie en stijging van de sociale lasten zorgt dit voor gestegen personeelslasten. Deze worden doorbelast naar de verschillende thema's in de begroting.

Dongen Dient!

Wat willen we bereiken?

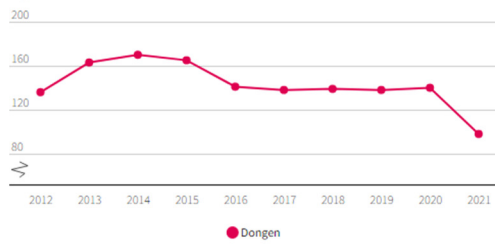
- ✓ Inwoners extra betrekken bij gemeentelijke beleidsvorming
- ✓ Verbetering van afvalscheiding
- ✓ De openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen zijn schoon en duurzaam
- ✓ Openbaar groen draagt bij aan positieve beleving van openbare ruimte
- ✓ Minder zwerfafval en dumpingen
- ✓ Nieuwe werkwijze onkruidbestrijding op verharding
- ✓ Afkoppelen van hemelwater

Wat gaan we doen?

- Onderzoek naar nieuwe / effectievere vormen van afvalinzameling
- Meer wijkgericht werken
- Pilot buurtinitiatieven
- Versterken van zichtbaarheid gemeentebestuur
- Verduurzamen van gemeentelijke gebouwen
- Communicatie over afvalscheiding in meerdere talen

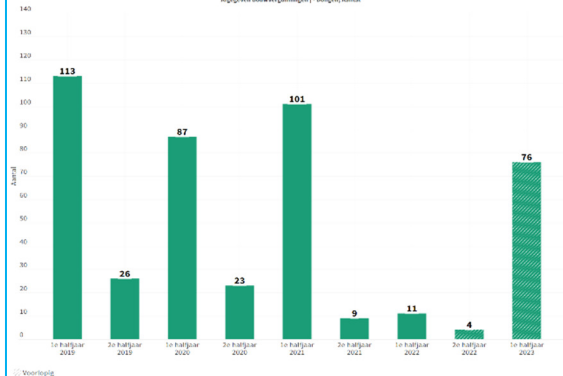
DONGEN DIENT

Omvang huishoudelijk restafval kg per inwoner

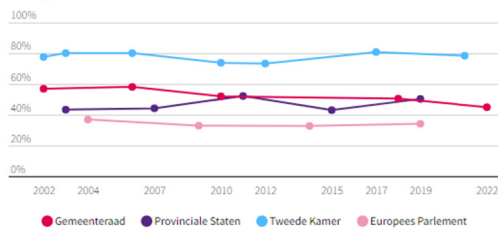
CBS | 2012 - 2021

Algemeen bouwvergunningen | Dongen, aantal

Voorlopig

Opkomst verkiezingen Dongen

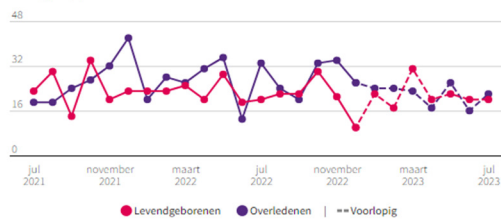

Kiesraad | 2002 - 2022

Scan de QR-code voor meer informatie.

Geboorte en Sterfte Dongen, personen

CBS | jul 2021 - jul 2023

17 PARTNERSCHAPPEN
OM DOELSTELLINGEN
TE BEREIKEN

5. Dongen Dient!

Binnen het programma Dongen Dient! richt de gemeente zich op haar dienende rol in de Dongense samenleving. Alles wat een gemeente doet, staat immers ten dienste van de gemeenschap: inwoners, ondernemers, verenigingen en stichtingen. De uitvoering van taken vraagt in sommige gevallen samenwerking met andere gemeenten en (overheids)organisaties. We bevorderen de zichtbaarheid van het gemeentebestuur. We werken aan meer transparantie, een toegankelijk en aanspreekbaar bestuur en meer en eerdere betrokkenheid van onze inwoners bij beleid. Het college is zichtbaar in de wijken en kernen en we maken structureel tijd vrij voor werkbezoeken aan wijken / kernen, ondernemers en maatschappelijk partners.

We zijn een bereikbare gemeente, met kundige en betrokken medewerkers die zaken slagvaardig, deskundig en snel oppakken en afhandelen. De lijnen tussen de inwoners en ondernemers en de gemeente zijn kort en persoonlijke contacten zijn prettig.

Tevens waarborgen we een verzorgd straatbeeld door de openbare ruimte in Dongen schoon, heel, netjes, breed toegankelijk en veilig te houden.

510 Bestuur

Strategische doelstellingen

- We nemen gedragen besluiten en bevorderen participatie van betrokkenen.
- We bevorderen de zichtbaarheid van de gemeente en het gemeentebestuur.
- We weten wat speelt in onze gemeente.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Inwoners voelen zich betrokken bij activiteiten en besluiten van de gemeente Dongen en kunnen hier op gepaste momenten invloed op uitoefenen.
- Onze communicatie is snel, duidelijk en toegankelijk. We informeren en betrekken onze samenleving en partners met maatwerk en kiezen daarbij de meest geschikte communicatie- dan wel participatievorm. Doel is dat zoveel mogelijk doelgroepen kennis kunnen nemen van Dongens nieuws en relevante ontwikkelingen. Middels participatie gaan we het gesprek aan met zowel inwoners als ondernemers en maatschappelijk partners. Dat geeft onze inwoners, ondernemers en maatschappelijk partners de beste kans om mee te denken en mee te doen in onze lokale samenleving.
- Samenwerking zoeken we op waar dit onze lokale ambities verder brengt.
- Het gemeentebestuur heeft oog voor hetgeen er leeft binnen de gemeente. Dit laat ze onder andere zien door de zichtbaarheid van het gemeentebestuur in wijken en kernen te versterken.

Beleidsrisico's

- De wereld verandert in rap tempo en dat brengt kansen en uitdagingen met zich mee. We spelen als gemeentebestuur in op hetgeen we kunnen en pakken regie waar mogelijk. Echter, we realiseren ons ook dat niet alles maakbaar is, hoe graag we dat ook zouden willen. We zullen daarover open en eerlijk communiceren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We staan open voor ideeën van inwoners, bedrijven, verenigingen en stichtingen en gaan actief het gesprek met hen aan.
- We ondersteunen onze dorps- en wijkraden.
- We communiceren duidelijk over onze standpunten en besluitvorming.
- We zetten extra in op proactieve communicatie zodat we laten zien dat we weten wat speelt binnen de gemeente, daarvoor als gemeente en gemeentebestuur oog hebben en zullen ondersteunen daar waar mogelijk.
- We maken als college tijd vrij om deel te nemen aan activiteiten met en werkbezoeken in wijken en kernen en bij ondernemers en maatschappelijke partners.

- Regio Hart van Brabant: met de andere regiogemeenten werken we actief mee en samen om de regionaal afgesproken opgaven effectief op te pakken.
- We zoeken samenwerking met partijen waar dat meerwaarde heeft en dit bijdraagt aan onze lokale ambities. We nemen actief deel aan samenwerkingsverbanden en bij relevante projecten, zoals binnen Regio Hart van Brabant en de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). We bekijken per project welke schaalgrootte het meest passend is: lokaal, subregionaal of regionaal. Ook wisselende coalities zijn mogelijk.

Verbonden partijen

- Regio Hart van Brabant

Speerpunten 2024

- We zetten in op een meer gebieds- c.q. wijkgerichte aanpak.
- In 2024 zetten we een pilot op waarin buurtinitiatieven financieel gefaciliteerd worden.
- In samenspel tussen gemeenteraad, college en organisatie wordt inwonerparticipatie verder gebracht. Daar geven we in 2024 concreet uitvoering aan.

Overige ontwikkelingen

- Vanaf het jaar 2024 hebben we een structureel budget van € 30.000 vrijgemaakt binnen de gemeentelijke begroting voor het meer betrekken van onze inwoners bij de gemeentelijke beleidsvorming. Inwonerparticipatie is een onderwerp dat de gemeente in brede zin, van raad tot college en ambtelijke organisatie, raakt en waarin we gezamenlijk op moeten trekken.
- In 2024 vindt de werving en selectie van de nieuwe burgemeester plaats.

520 Dienstverlening

Strategische doelstellingen

- Een kwalitatief hoogstaande dienstverlening voor onze klanten, waarbij we een bereikbare gemeente zijn, met kundige en betrokken medewerkers, die zaken slagvaardig, deskundig en snel oppakken en afhandelen. De lijnen tussen de inwoners en ondernemers en de gemeente zijn kort.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Inwoners zijn tevreden over onze dienstverlening (minimaal een 8).
- We handelen de producten en diensten af binnen de wettelijke termijnen.
- We beperken het aantal klachten en bezwaren over onze dienstverlening tot een minimum (maximaal 5 op jaarbasis).

Beleidsrisico's

- De arbeidsmarkt op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving is zeer krap. Hierdoor kan niet altijd de kwantiteit en kwaliteit geleverd worden die in het Preventie-, Vergunningverlening-, Toezicht en Handavingsbeleidsplan is afgesproken.
- De dienstverlening is in grote mate afhankelijk van digitale ondersteuning. Dat geldt zowel voor de digitale dienstverlening als voor de persoonlijke dienstverlening. Uitval van ICT-systemen kan een grote impact hebben op onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven. Dit risico verkleinen we door eigen medewerkers die kennis hebben van onze systemen en door afspraken met onze ICT-leveranciers.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- Uitgeven en verzorgen van paspoorten en rijbewijzen.
- Voltrekken van huwelijken en partnerschapsregistraties.
- Het op orde houden van de basisregistraties: de Basisregistratie Personen (BRP), de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en de Basisregistratie Ondergrond (BRO). De kwaliteit van de basisregistraties is cruciaal: afnemers moeten er net als onze eigen medewerkers op kunnen vertrouwen dat hetgeen

geregistreerd staat correct is. We doen mee aan landelijke projecten (bijvoorbeeld de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit). Naar aanleiding van signalen door Binnenlandse Zaken bezoeken wij deze adressen. Buiten dit project om worden regelmatig huisbezoeken verricht alles met het doel voor een juiste inschrijving in de Basisregistratie Personen (BRP) om de kwaliteit van de BRP te verhogen en om fraude tegen te gaan.

- Het organiseren van de verkiezingen.
- We verstrekken informatie aan personen met een niet-Nederlandse nationaliteit die Nederlander willen worden en we behandelen aanvragen voor de Nederlandse nationaliteit.
- Het inschrijven van nieuwe inwoners uit het buitenland.
- Het verlenen van vergunningen, houden van toezicht en handhaven in het kader van de Omgevingswet, de Alcoholwet (enkel vergunningverlening) en bijzondere wetten. Daarnaast het verlenen van vergunningen met betrekking tot kabels en leidingen.

Verbonden partijen

- Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant: Bijdragen aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving in de regio Midden- en West-Brabant. Dit door het verlenen van vergunningen, het houden van toezicht en handhaven op het gebied van milieu.
- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant: Bijdragen aan een veilige werk- en leefomgeving in de regio Midden- en West-Brabant. Dit door de advisering op het gebied van brandveiligheid.

Speerpunten 2024

- Opvangen paspoortpiek
Door de verlenging van de geldigheidsduur van 5 naar 10 jaar is de komende jaren spraken van een 'paspoortpiek'. We continueren onze dienstverlening gedurende de paspoortpiek.
- Implementatie Omgevingswet
We laten de overgang van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) naar de Omgevingswet naadloos verlopen.
De werkzaamheden als gevolg van de invoering van de Wet kwaliteitsborging worden uitgevoerd en geborgd in het werkproces van de Omgevingswet.

Overige ontwikkelingen

- Uitbreiding van het aantal digitaal beschikbare producten. Dit vergroot onze bereikbaarheid en hiermee wordt onze dienstverlening efficiënter en sneller.

Beleidsindicatoren

520 Dienstverlening				
Bezwaar- en beroepschriften	Aantal gegrond bezwaar- en beroepschriften			
	2019	2020	2021	2022
	1	0	0	1
Klachten Burgerzaken	Aantal klachten over producten en diensten Burgerzaken			
	2019	2020	2021	2022
	1	0	0	0
Dienstverlening Burgerzaken	Cijfer dienstverlening burgerzaken			
	2019	2020	2021	2022
	De dienstverlening wordt sinds 2021 gemeten		8,3	8

530 Beheer en onderhoud

Strategische doelstellingen

- De openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen zijn schoon, heel en veilig.
- Een schoon en net straatbeeld zonder zwerfafval in de openbare ruimte.
- Een goede benutting en bezetting van het gemeentelijk vastgoed.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Gemeentelijke gebouwen: De gemeentelijke panden voldoen aan de nen-normen, waarbij we werken met een geactualiseerd onderhoudsplan en we zo efficiënt mogelijk duurzaamheidsmaatregelen toepassen.
- Openbaar groen: Het openbaar groen en bomen zijn goed onderhouden en dragen bij aan een positieve beleving van de openbare ruimte. Dit bereiken we onder andere door voor de onkruidbestrijding te voldoen aan de niveaus van vastgestelde beeldkwaliteit (streefwaarde A voor het centrum en streefwaarde B voor de wijken).
- Wegen: Gemeentelijke wegen, straten en pleinen zijn goed begaanbaar, schoon en veilig en voldoen minimaal aan beeldkwaliteit niveau B.
- Riool: Zorgen voor een adequaat beheer in de openbare ruimte van afvalwater, hemelwater en grondwater. Bij werkzaamheden kijken we of afkoppelen van hemelwater mogelijk is door te infiltreren.
- Civiele kunstwerken (bruggen en duikers): Zijn goed begaanbaar, schoon en veilig, wat betekent dat ze minimaal voldoen aan niveau B.
- Openbare verlichting: Openbare verlichting speelt een belangrijke rol in sociale- en verkeersveiligheid. We richten ons op behoud, verduurzaming en verbetering hiervan. We vervangen verouderde installaties (lichtmasten en armaturen) die hun technische levensduur hebben overschreden, waarbij we zoveel mogelijk het principe van de circulaire economie toepassen en de SER-energieakkoord doelstellingen volgen.

Inzicht in realisatie doelstelling

	Doelstelling	2019	2020	2021	2022
Kwaliteit openbaar groen centrum	90% op niveau A	73%	NB	85%	90%
Ontwikkeling realisatie doelstelling		↑		↑	↑
Kwaliteit openbaar groen wijken	90% op niveau B	82%	NB	93%	93%
Ontwikkeling realisatie doelstelling		↑		↑	→
Kwaliteitsniveau verhardingen	90% op niveau B	93%	NB	87%	NB
Ontwikkeling realisatie doelstelling		↑		↓	

Voor het meten en beoordelen van het kwaliteitsniveau in het openbaar groen en de verhardingen maken we gebruik van de methodiek van CROW (oorspronkelijke naam: Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek). Deze methodiek biedt ons de mogelijkheid een streefwaarde te bepalen voor het kwaliteitsniveau. Het is daarbij de bedoeling dat we voor minimaal 90% voldoen aan het afgesproken niveau. 100% is nooit mogelijk, omdat dit impliceert dat we onze inzet moeten bepalen op basis van onvoorziene omstandigheden (zoals bijvoorbeeld een extreem natte zomer). Zoals uit voorgaande tabel blijkt bewegen we ons rond de norm van 90% op het afgesproken niveau, maar lukt het niet altijd de norm te halen. In 2020 hebben er als gevolg van de overstap naar een eigen meetmethodiek en als gevolg van corona geen metingen plaatsgevonden. Het kwaliteitsniveau van de verhardingen wordt een keer per 2 jaar gemeten.

Beleidsrisico's

- De weersinvloeden kunnen het resultaat van de onkruidbeheersing op straat en in het plantsoen negatief beïnvloeden.
- Een langer dan gebruikelijke levertijd van sommige materialen, waardoor projecten vertraging op kunnen leveren.
- Door personeelskrapte kan het voorkomen dat een aannemer of bedrijf niet per direct is in te schakelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We voeren de projecten uit zoals afgesproken in het investeringsplan.
- Bij aanpassingen in de openbare ruimte stellen wij de klimaatopgave centraal.

- Gemeentelijke gebouwen: We voeren inspecties uit en zorgen ervoor dat door het uitvoeren van preventief en correctief onderhoud de openbare ruimte en gebouwen bruikbaar en toegankelijk zijn. We houden een zinvolle samenstelling van de gemeentelijke vastgoedportefeuille met aansluitende beheer- en onderhoudsplannen.
- Openbaar groen: Het duurzaam onderhouden van openbaar groen en bomen. We zorgen voor optimale groeiomstandigheden, goed onderhoud en bescherming van de bomen en groenvoorzieningen. Alle bomen worden een keer per vier jaar geïnspecteerd op vitaliteit en veiligheid en de groenvoorzieningen maandelijks op de onderhoudsstaat.
- Wegen: Wij voeren tijdig onderhoud uit aan de wegen en alle overige verhardingen zodat de toegankelijkheid, bereikbaarheid en veiligheid voor de gebruikers geborgd blijft. Iedere 2 jaar doen we een weginspectie en op basis van de resultaten wordt het groot onderhoud uitgevoerd.
- Riool: Naast het reinigen en inspecteren, voeren we preventief en correctief onderhoud aan de gemeentelijke riolering, rioolvoorzieningen en rioolinstallaties uit, zodat inzameling en afvoer van het geproduceerde afvalwater gewaarborgd is.
- Civiele kunstwerken (bruggen en duikers): Elke 4 jaar voeren we aan alle kunstwerken een inspectie uit. Op basis daarvan bepalen we aan welke civiele kunstwerken onderhoud uitgevoerd moet worden of welke kunstwerken er vervangen moeten worden, zodat een veilig gebruik geborgd is.
- Openbare verlichting: Middels ons beheersysteem monitoren en bewaken wij het areaal van de openbare verlichting. We verhelpen storingen en schades aan de openbare verlichting.

Speerpunten 2024

- Naar aanleiding van het besluit van de gemeenteraad wordt er een start gemaakt met het verduurzamen van de gemeentelijke gebouwen.
- De voorbereiding van een aantal civiele projecten wordt naar voren gehaald, zodat er voldoende tijd tussen voorbereiding en uitvoering is om bijvoorbeeld subsidies aan te vragen. Dat betekent in 2024 een toename van het aantal projecten dat wordt voorbereid.
- Het afronden van het speelruimtebeleidsplan met een uitvoeringsprogramma en financieel kader voor de komende jaren, waarin niet alleen speelruimte en speelplekken in worden meegenomen, maar ook de openbare beweeg- en sportmogelijkheden.

Overige ontwikkelingen

- Eind 2023 wordt de onkruidbestrijding op verharding opnieuw aanbesteed. De uitvoering hiervan, waarbij we een nieuwe werkwijze gaan inzetten, start in 2024.
- Er wordt extra inzet gepleegd op het bestrijden van invasieve exoten zoals Japanse duizendknoop en reuzenbereklaauw.
- In het gemeentehuis vindt verduurzaming plaats door de warmte-installatie gedeeltelijk te vervangen door warmtepompen.
- In samenwerking met waterschap Brabantse Delta worden de vijvers in park Meloengarde en aan de Ganzenhof uitgebaggerd.

Beleidsindicatoren

530 Beheer en onderhoud					
Kwaliteitsniveau centrum	Kwaliteitsniveau van onkruid in beplanting in het centrum (streefwaarde A)				
		2019	2020 ⁶	2021	2022
	Niveau A+	5%		4%	
	Niveau A	68%		81%	90%
	Niveau B/C	27%		15%	10%
Kwaliteitsniveau wijken	Kwaliteitsniveau van onkruid in beplanting in de wijken (streefwaarde B)				
		2019	2020 ⁶	2021	2022
	Niveau A	5%		4%	51%
	Niveau B	68%		81%	42%
	Niveau C	27%		15%	7%

⁶ In 2020 zijn de kwaliteitsniveaus niet gemeten. Tot en met 2019 is dit door een extern bureau uitgevoerd. In 2020 zou de buitendienst hiervoor opgeleid worden en zelf gaan monitoren. Vanwege de coronamaatregelen was dit erg lastig en is dat niet gelukt. Vanaf 2021 wordt het intern opgepakt.

Meldingen openbare ruimte	Aantal meldingen met betrekking tot de openbare ruimte (vanaf april 2021 met de fixi app, daarvoor via Op Orde)				
		2019	2020	2021	2022
		2.871	4.810	5.442	5.772
Kwaliteitsniveau verhardingen	Kwaliteitsniveau van verhardingen (streefwaarde CROW B)				
		2015	2017	2019	2021
	Niveau A+	59%	45%	47%	44%
	Niveau A	28%	33%	37%	35%
	Niveau B	4%	6%	9%	8%
	Niveau C	0%	2%	2%	2%
	Niveau D	3%	5%	5%	6%
	Halfverhard en onverhard	7%	10%	0%	5%
Kwaliteitsniveau civiele kunstwerken (bruggen en duikers)	In 2021 zijn alle civiele kunstwerken geïnspecteerd. Het kwaliteitsniveau voor alle civiele kunstwerken wat wordt nagestreefd is CROW B. Op dit moment is de werkelijke kwaliteit nog niet in kaart gebracht. Uitgebreide informatie over het areaal en de kwaliteit hiervan vindt u terug in de beheerrapportage die in september 2021 aan de gemeenteraad is aangeboden.				

540 Afval

Strategische doelstellingen

- Inwoners worden gestimuleerd om hun afval beter te scheiden waardoor minder aanbod van restafval en een hoger aanbod grondstoffen wordt gerealiseerd, zowel aan huis, bij centrale verzamellocaties als op de milieustraat van onze gemeente.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Maximaal 100 kg restafval.
- Zuiverheid afvalstroom PMD minimaal 75%.

Het landelijke Uitvoeringsprogramma VANG-HHA 2021-2025 (Van Afval Naar Grondstof-Huishoudelijk Afval), dat in februari 2022 is gepubliceerd, heeft als doel de kwaliteit van de ingezamelde huishoudelijke afvalstromen te verhogen en daarmee de recycling te verbeteren. Het programma 2021-2025 heeft als motto: met optimale grondstoffscheiding naar hoogwaardige recycling. De kern van het programma is gericht op het goed scheiden van grondstoffen in de keten om te voorkomen dat waardevolle grondstoffen worden verbrand en om ervoor te zorgen dat ze een bijdrage leveren aan een circulaire economie. Dit betekent dat de focus verschuift van een doelstelling op kwantiteit (hoeveelheid restafval) naar een gecombineerde doelstelling op kwantiteit én kwaliteit (minder vervuiling van afvalstromen).

Uit de resultaten van het vorige uitvoeringsprogramma VANG blijkt dat in totaal slechts 56 gemeenten (15%) de doelstelling minder dan 100 kg restafval per inwoner gehaald hebben. Gemiddeld is de jaarlijkse aangeboden hoeveelheid restafval per inwoner in de periode 2015-2020 van 240 kg naar ongeveer 180 kg gegaan bereikt (Bron: Uitvoeringsprogramma VANG – Huishoudelijk afval, februari 2022). Belangrijke kanttekening hierbij is echter wel dat “de kwaliteit van bepaalde deelstromen onder druk komt te staan, wat nadelige gevolgen heeft voor de daadwerkelijke recycling” (Uitvoeringsprogramma VANG).

In de gemeente Dongen hebben we in de periode 2015 – 2021 een vermindering van 68 kg restafval per inwoner per jaar kunnen bereiken, waarbij we ook in Dongen zien dat de kwaliteit van de reststromen is verminderd. In aansluiting op het herijkte landelijke uitvoeringsprogramma en op de ambitie uit het coalitieakkoord kiezen we daarom vanaf 2023 voor een gecombineerde doelstelling gericht op het optimaliseren van de grondstoffscheiding. We zetten daarbij zowel in op een daling van de hoeveelheid restafval en alsmede op het zuiver(der) maken van de deelstromen.

Inzicht in realisatie doelstelling

	Doelstelling	2019	2020	2021	2022	2023*
Restafval per inwoner (kg)	100	170	185	137	132	131
Ontwikkeling realisatie doelstelling		↑	↓	↑	↑	↑
Zuiverheid PMD (%)	75%	NB	81%	83%	62%	84%
Ontwikkeling realisatie doelstelling				↑	↓	↑

* Prognose (op basis van 7 maanden)

De doelstelling van 100 kg restafval per inwoner is nog niet gehaald. Wel is sprake van een dalende trend in de hoeveelheid restafval per inwoner. In 2022 is 132 kg restafval ingezameld en dus iets minder dan in 2021. In 2023 zien we op basis van de halfjaarcijfers tot dusver een minieme daling van de hoeveelheid. De volgende uitdaging ligt in het verminderen van de hoeveelheid naar minder dan 100 kg.

Het verlagen van de ophaalfrequentie van restafval in combinatie met het wekelijks ophalen van PMD had in 2022 een duidelijk effect op de zuiverheid van de PMD-stroom. Deze stroom was in 2022 slechts 62% zuiver. De zuiverheid in 2023 is voldoende te noemen met een stijging naar 84%. Regionaal en landelijk zijn er echter steeds meer problemen met de zuiverheid van PMD. Deze ontwikkelingen worden nauwlettend in de gaten gehouden.

Beleidsrisico's

- Gedrag bewoners. Niet alle bewoners passen hun gedrag aan om samen de doelstellingen te halen. Daarom gaan we in andere talen communiceren en ons richten op hotspots.
- Gevolgen van landelijke regelgeving. Zo zorgde de invoering van statiegeld op flesjes en blikjes de eerste maanden na invoering voor meer in plaats van minder zwerfvuil.
- Strengere controles bij verwerkers. De huidige keuringssystematiek van afvalstromen is niet optimaal. Als verwerkers dit proces gaan verbeteren kan dit leiden tot meer afkeur. Bij de inzameling vragen we aan onze medewerkers daarom extra aandacht voor de kwaliteit van de afvalstromen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- Het doelmatig inzamelen en innemen van huishoudelijke afvalstromen en grondstoffen op de milieustraat, centrale verzamellocaties en op aangegeven routes huis aan huis.
- Communicatie over afvalscheiding, in meerdere talen.
- Diverse zwerfafvalprojecten, zoals de landelijke opschoondag en scholenproject.
- De rol die de gemeente heeft met betrekking tot recycling is beperkt. De inzameling is de belangrijkste reguliere taak van de gemeente. Op de andere onderdelen van de cyclus hebben we minder of zelfs geen invloed. Dit betekent echter niet dat we niets kunnen doen op het gebied van grondstoffscheiding.

Speerpunten 2024

- Minder zwerfafval en dumpingen op verzamellocaties. We doen onder meer proeven met communicatie in andere talen en overleg met verhuurders.
- Afronding onderzoek naar en besluitvorming over verduurzaming wagenpark. In de Kadernota 2024 is aangekondigd dat we onderzoek gaan doen naar de consequenties van verduurzaming van het wagenpark.
- De scenario's om tot betere afvalscheiding te komen worden verder uitgewerkt.
- De zuiverheid van deelstromen staat onder druk. We zetten ons in om de kwaliteit van deelstromen te verbeteren.

Overige ontwikkelingen

- We gaan onderzoeken of de milieustraat effectiever ingedeeld kan worden waardoor bewoners gestimuleerd worden eerst grondstoffen te lossen voordat ze bij de restafvalcontainer komen.

- Sommige meldingen in Fixi hebben een te lange doorlooptijd. We zetten ons er voor in om dit sneller af te handelen.
- Papierinzameling: Zoals gemeld in Raadsinformatiebrief-55 stoppen we per 2024 met de inzameling van papier via de lokale verenigingen. Er komt een afbouwregeling waarbij verenigingen in 2024 75% van de inkomsten ontvangen.

Beleidsindicatoren

540 Afval					
Ingenomen afval		2019	2020	2021	2022
	Restafval per inwoner (kg)	170	185	137	132
	Restafval per huishouden (kg)	394	428	320	306
Aantal inworpen containers		Gemiddeld aantal inworpen in de ondergrondse restafvalcontainer per actieve pas per jaar			
		2019	2020	2021	2022
		92	94	45	33
Bezoekers milieustraat		2019	2020	2021	2022
		51.721	55.393	57.621	55.431
Sorteeranalyse fijn restafval		2020		2021	2022
	GFT	44,8%		35,9%	40,1%
	Papier en Karton	4%		4,7%	3,1%
	Hygiënisch papier	8,8%		15,8%	16,4%
	Drankkartons	1,2%		1,3%	1,0%
	Kunststoffen	10%		10,3%	7,7%
	Glas	3,1%		2,3%	2,0%
	Metalen	2,1%		2,9%	2,8%
	Textiel	5,2%		6,0%	5,6%
	Puin	3,2%		2,4%	3,0%
	Hout	5,6%		1,9%	4,2%
	Klein chemisch afval	0,3%		0,4%	0,3%
	Elektrische apparaten	0,8%		0,5%	0,8%
	Overig afval	10,9%		15,5%	13,2%
Sorteeranalyse PMD (Huis aan huis inzameling en verzamelcontainers) in gewicht percentages		2020	2021	2022	
	Kunststof verpakkingen	55,7%	56,9%	42,3%	
	Kunststof niet-zijnde verpakkingen	3,9%	2,6%	1,4%	
	Metalen verpakkingen	7,0%	7,6%	5,8%	
	Metaal niet-zijnde verpakkingen	0,0%	1,2%	0,4%	
	Drankkartons	11,9%	11,6%	8,3%	
	Inzamelzakken	2,6%	3,9%	3,5%	
	Vervuiling	19,1%	17,0%	38,5%	

Overzicht lasten en baten programma 5 Dongen Dient (x € 1.000)												
			Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
510		Bestuur	1.880		2.195		2.195		2.195		2.195	
	0.10	Mutaties reserves			75		75		75		75	
	0.1	Bestuur	1.880		2.120		2.120		2.120		2.120	
520		Dienstverlening	1.891	937	2.048	1.346	2.009	1.342	2.020	1.280	2.066	1.305
	0.2	Burgerzaken	913	229	1.122	639	1.089	635	1.103	573	1.143	598
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	174	134	183	134	177	134	174	134	180	134
	8.3	Wonen en bouwen	804	574	743	574	743	574	743	574	743	574
530		Beheer en onderhoud	7.484	2.527	8.296	2.544	8.769	2.544	8.727	2.544	8.747	2.544
	0.10	Mutaties reserves	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	500	45	550		550		550		550	
	2.1	Verkeer en vervoer	2.351	187	2.543	232	2.725	232	2.889	232	2.917	232
	2.2	Parkeren		1		1		1		1		1
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.566	187	3.108	187	3.260	187	3.104	187	3.106	187
	7.2	Riolering	1.756	2.106	1.745	2.123	1.701	2.123	1.646	2.123	1.639	2.123
	8.3	Wonen en bouwen	308		347		530		536		533	
540		Afval	3.263	3.858	3.064	3.653	3.398	3.998	3.406	3.998	3.414	3.998
	7.3	Afval	3.263	3.858	3.064	3.653	3.398	3.998	3.406	3.998	3.414	3.998
		Totaal Dongen Dient	14.518	7.321	15.602	7.544	16.371	7.884	16.348	7.822	16.422	7.847

Binnen thema bestuur is de dotatie aan de reserve raadsinitiatieven begroot en is de gewijzigde bijdrage aan de Regio Hart van Brabant opgenomen. Binnen thema 520 zijn de baten en lasten van de gemeentelijke leges geactualiseerd. Voor beheer en onderhoud geldt dat de onderhoudsbudgetten zijn aangepast op basis van indexeringen en areaaluitbreiding, waaronder budget voor de aan te leggen losloopstrook Dongen-Vaart. Daarnaast zijn de kapitaallasten geactualiseerd op basis van het meest recente investeringsprogramma.

Op 1 januari 2024 loopt de huidige cao voor gemeenten af. Voor de kostenontwikkeling in 2024 is een aanname gedaan. Samen met de ontwikkelingen van formatie en stijging van de sociale lasten zorgt dit voor gestegen personeelslasten. Deze worden doorbelast naar de verschillende thema's in de begroting.

**ALGEMENE
DEKKINGSMIDDELEN
en OVERHEAD**

Algemene dekkingsmiddelen en overhead

In de begroting nemen we ook het overzicht op van algemene dekkingsmiddelen en het overzicht van overhead. Algemene dekkingsmiddelen geeft inzicht in een aantal algemene inkomstenbronnen van de gemeente, zoals de algemene uitkering. Overhead geeft aan welke kosten samenhangen met de sturing en ondersteuning van de organisatie. Het is geen programma, zoals de vijf pijlers worden weergegeven, maar meer een opsomming van een aantal geldstromen die vanuit hun onderlinge samenhang zijn geordend.

610 Algemene uitkering

De algemene uitkering is de grootste inkomstenbron van de gemeente. De raming van de algemene uitkering in deze begroting is gebaseerd op de Meicirculaire 2023. De doorwerking van de Septembercirculaire 2023 zal via een raadsinformatiebrief aan de raad worden voorgelegd.

620 Gemeentelijke belastingen en heffingen

De gemeentelijke belastingen en heffingen komen uitgebreid aan de orde in paragraaf A "Lokale heffingen". In het overzicht van algemene dekkingsmiddelen worden de gemeentelijke belastingen uitgelicht waarvan de opbrengsten gemeentebreed ingezet kunnen worden. Het gaat dan om de OZB.

630 Overige algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

De overige algemene dekkingsmiddelen zijn gerelateerd aan paragraaf D "Financiering" waarbij een onderbouwing wordt gegeven van de financieringsfunctie van de gemeente. Daarnaast maken we hier ook de post onvoorzien en verwachte verplichting ten aanzien van de vennootschapsbelasting inzichtelijk.

640 Overhead

Bij het in beeld brengen van de overhead maken we onderscheid in vier categorieën:

- Directe personeelskosten: Salariskosten van alle ambtenaren in dienst bij de gemeente Dongen.
- Indirecte personeelskosten: Scholingskosten, reis- en verblijfkosten, arbo- en administratiekosten.
- Facilitaire ondersteuning: Huisvesting gemeentehuis en -werven, ICT, archief, catering, e.d..
- Bestuursondersteuning en kwaliteitszorg: Publieksvoorlichting, kwaliteitszorg concern, bestuursondersteuning, persvoorlichting en representatie.

Voor het berekenen van de overhead maken we gebruik van de rekenmethoden die door de Commissie BBV worden voorgeschreven. Dit betekent dat kosten – waar mogelijk – direct worden toegerekend aan producten. De resterende overhead wordt uitgedrukt in een percentage. Dit percentage berekenen we voor zowel de binnen- als de buitendienst. Dit onderscheid wordt gemaakt ten behoeve van een passende toerekening van uurtarieven naar de producten.

Percentage overhead =	$\frac{\text{Overhead binnendienst}}{\text{Directe personeelskosten}}$	in 2024	$\frac{€ 8.490.665}{€ 15.616.008}$	= 54 %
Percentage overhead =	$\frac{\text{Overhead buitendienst}}{\text{Directe personeelskosten}}$	in 2024	$\frac{€ 334.899}{€ 2.634.917^*}$	= 13 %

* In dit bedrag zijn ook de personeelskosten opgenomen die toegerekend mogen worden aan de producten.

Beleidsrisico's

- De raming van de Algemene Uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2023. Er komen nog 5 circulaire's die de werkelijke hoogte van de Algemene Uitkering in 2024 kunnen beïnvloeden.

Beleidsindicatoren

Overhead				
Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	De gemiddelde WOZ waarde van woningen			
	2019	2020	2021	2022
	245	265	320	345
% demografische druk	De som van het aantal personen van 0-15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15-65 jaar			
	2019	2020	2021	2022
	73,6%	73,8%	74,2%	74,9%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten ⁷			
	2019	2020	2021	2022
	648	710	761	838
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten ⁷			
	2019	2020	2021	2022
	744	818	882	959

Overhead				
Formatie	Fte per 1.000 inwoners			
	2019	2020	2021	2022
	7,3	7,2	7,2	7,3
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners			
	2019	2020	2021	2022
	7,0	7,2	7,1	6,9
Overhead	Als % van de totale lasten			
	2019	2020	2021	2022
	13,4%	11,8%	12,6%	11,8%
Apparaatskosten	Apparaatskosten per inwoner (kosten per inwoner) ⁸			
	2019	2020	2021	2022
	€ 291	€ 636	€ 705	€ 715
Externe inhuur	Externe inhuurkosten als percentage van de loonsom			
	2019	2020	2021	2022
	13,0%	8,0%	9,7%	10,1%

⁷ Het CBS publiceert sinds 2021 specifieke cijfers over de gemiddelde WOZ-waarde per gemeente. De gemeentelijke woonlasten zijn op basis van deze cijfers herberekend over eerdere jaren.

⁸ In 2020 is de berekeningsmethodiek van de apparaatskosten geactualiseerd. Hierbij is gebleken dat voorgaande jaren de berekening niet volledig is geweest. De kosten zijn er altijd geweest, maar werden in de eerdere methodiek niet meegenomen in de berekening.

Wat mag het kosten?

Overzicht lasten en baten programma 6 Algemene dekkingsmiddelen en overhead (x € 1.000)												
			Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
610		Algemene uitkeringen		44.036		47.346		47.727		44.820		44.603
	0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		44.036		47.346		47.727		44.820		44.603
620		Gemeentelijke belastingen en heffingen	321	6.834	326	7.240	339	7.240	352	7.240	365	7.240
	0.10	Mutaties reserves		79								
	0.61	OZB woningen	99	4.441	210	4.719	219	4.719	228	4.719	237	4.719
	0.62	OZB niet-woningen	108	2.104	97	2.311	101	2.311	105	2.311	109	2.311
	0.64	Belastingen overig	113	70	19	70	19	70	19	70	19	70
	3.4	Economische promotie		140		140		140		140		140
630		Overige algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	2.336	654	1.928	631	2.124	631	-677	631	-987	631
	0.10	Mutaties reserves			1.151		1.126		665		500	
	0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	132		103		471		-1.845		-2.124	
	0.5	Treasury	-81	109	159	109	13	109	-12	109	123	109
	0.8	Overige baten en lasten	2.229	545	458	522	458	522	458	522	458	522
	0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	56		56		56		56		56	
640		Overhead	9.141	170	9.218	161	9.214	161	9.196	161	9.137	161
	0.1	Bestuur	115		128		141		141		141	
	0.4	Overhead	9.026	170	9.090	161	9.073	161	9.055	161	8.996	161
		Totaal Algemene dekkingsmiddelen en overhead	11.797	51.693	11.471	55.378	11.677	55.759	8.870	52.852	8.515	52.634

De opbrengst Algemene Uitkering van het gemeentefonds is gebaseerd op de Meicirculaire 2023. Bij de bepaling van de OZB-opbrengst is rekening gehouden met de inflatie zoals opgenomen in de Meicirculaire 2023. Binnen thema 630 valt de stelpost inflatieontwikkeling vrij ten gunste van met name de dekking van de verhoogde exploitatiebijdrage De Vennen en de BSA.

Binnen het thema overhead zien we een stijging van de ICT-kosten. Daarnaast is de premie voor de aansprakelijkheidsverzekering gestegen en is een budget opgenomen voor de voorbereiding van investeringsprojecten.

Op 1 januari 2024 loopt de huidige cao voor gemeenten af. Voor de kostenontwikkeling in 2024 is een aanname gedaan. Samen met de ontwikkelingen van formatie en stijging van de sociale lasten zorgt dit voor gestegen personeelslasten. Deze worden doorbelast naar de verschillende thema's in de begroting.

Paragraaf A. Lokale heffingen

De paragraaf lokale heffingen geeft een overzicht van de geraamde inkomsten uit de gemeentelijke heffingen en van het beleid ten aanzien van deze heffingen. Verder biedt de paragraaf een overzicht van de tariefontwikkelingen, een opgave van de woonlasten, informatie over de kostendekkendheid van tarieven en informatie over kwijtschelding.

Beleid ten aanzien van lokale heffingen

In het bestuursakkoord 2023 - 2026 is een aantal richtinggevende uitspraken gedaan op het terrein van de lokale heffingen, te weten:

- De OZB-opbrengst stijgt met het landelijke inflatiepercentage.
- Bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt een kostendekkend tarief gehanteerd.
- Het tarief voor leges is maximaal kostendekkend.

In de Programmabegroting 2023-2027 heeft het college daarnaast aangegeven dat het de OZB-tarieven voor woningen en niet-woningen deze bestuursperiode meer in lijn wil brengen met het landelijk gemiddelde.

De marktgelden, lijkbezorgingsrechten, retributies en leges volgen de algemene tariefstijging. Het Rijk heeft in de Meicirculaire een prijsontwikkeling consumentenprijsindex berekend van 5,9%. Dit is in de tarieven verwerkt tenzij anders vermeld bij de betreffende heffing.

Bij het berekenen van de tarieven worden diverse kosten meegenomen. Voor de kostendekkendheid is allereerst van belang welke kosten toerekenbaar zijn aan de tarieven. Deze kosten bestaan uit directe en indirecte kosten. Onder directe kosten worden de kosten verstaan die rechtstreeks samenhangen met de verleende dienstverlening. Onder indirecte kosten worden de kosten verstaan die weliswaar niet rechtstreeks samenhangen met de verleende dienst, maar wel in enig verband staan met die dienstverlening, ofwel overheadkosten. De overheadkosten betreffen onder meer kosten van arbeid, investeringen, ICT en materieel.

Bij de tariefberekening van de afvalstoffen- en rioolheffing wordt de compensabele BTW doorberekend in de tarieven.

De belastingverordeningen voor 2024 worden in december aan de raad ter vaststelling aangeboden. De in deze paragraaf opgenomen tarieven voor 2024 zijn onder voorbehoud van besluitvorming door de raad. In de paragraaf worden de volgende onderwerpen toegelicht:

1. Onroerendezaakbelasting (OZB)
2. Afvalstoffenheffing
3. Riool- en Waterzorgheffing
4. Lokale lastendruk
5. Vergelijkend overzicht woonlasten
6. Reclamebelasting
7. Toeristenbelasting
8. Marktgelden
9. Lijkbezorgingsrechten
10. Leges
11. Kwijtscheldingsbeleid

1. Onroerendezaakbelasting

De tariefbepaling voor het belastingjaar 204 is gebaseerd op de begrote OZB-opbrengst 2023 vermeerderd met een index van 5,9%. Daarnaast wordt de waardeontwikkeling (stijging of daling) van de onroerende zaken als gevolg van de jaarlijkse waardering gecorrigeerd in de tarieven voor 2024. Voor het jaar 2024 zal de waarde per 1 januari 2023 worden gebruikt bij toepassing van het tarief 2024. Bij de tariefbepaling is de waardeontwikkelingen nog niet bekend maar wordt er gerekend met een geprognosticeerde waardeontwikkeling die wordt afgegeven door de Belasting samenwerking West-Brabant (BWB). Dit betreft 12,3% voor woningen en 2,5% voor niet-woningen.

De verwachte OZB-opbrengst voor het jaar 2024 bedraagt € 7,0 miljoen (in 2023: € 6,6 miljoen).

Zoals zichtbaar in onderstaande tabel wijken de tarieven voor de eigenaren van woningen en niet-woningen af van het landelijk gemiddelde. Eigenaren van woningen betalen in Dongen meer dan het landelijk gemiddelde, terwijl eigenaren van niet-woningen minder betalen. Het college wil beide tarieven deze bestuursperiode meer in lijn brengen met het landelijk gemiddelde. Dat betekent een verlaging van het tarief voor woningeigenaren en een stijging van het tarief voor eigenaren van niet-woningen.

Tarievenoverzicht (COELO-Atlas)	Nederland 2023	Dongen 2023
OZB eigenaar woningen	0,0890%	0,1181%
OZB eigenaar niet-woningen	0,3145%	0,2374%
OZB gebruiker niet-woningen	0,2248%	0,2014%

Om die reden wordt de opbrengst van de verschillende OZB-categorieën met verschillende percentages geïndexeerd. De percentages zijn zo bepaald dat de totale opbrengst wel 5,9% (het inflatiecijfer) hoger ligt dan in 2023. Bij de bepaling van de tarieven zijn de volgende percentages gebruikt om de begrote OZB-opbrengst te berekenen:

- Eigenaar woning: 0,3%
- Eigenaar niet-woning: 26,4%
- Gebruiker niet-woning: 5,9%

Dit leidt tot de onderstaande tarieven voor de OZB.

Tarief onroerende zaakbelasting	2021	2022	2023	2024
Eigenaar woning	0,1293%	0,1269%	0,1181%	0,1002%
Eigenaar niet-woning	0,2104%	0,2270%	0,2374%	0,3043%
Gebruiker niet-woning	0,1926%	0,2065%	0,2014%	0,2140%

Deze tarieven leiden tot de volgende OZB-bedragen, waarbij voor woningen en niet-woningen is uitgegaan van de gemiddelde WOZ-waarde. In 2023 is voor niet-woningen een eenmalige korting van 4% opgenomen. Deze korting komt in 2024 te vervallen.

	WOZ- waarde 2023 (gemiddeld)	WOZ- waarde 2024 (gemiddeld)	OZB 2023	OZB 2024	Vershil (%)
Eigenaar woning	387.000	435.000	458	436	-4,9%
Eigenaar niet-woning	545.000	559.000	1.294	1.701	31,5%
Gebruiker niet-woning	545.000	559.000	1.098	1.196	9,0%

2. Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing dient ter financiering van de kosten voor inzameling, beheer en verwerking van afval. De afvalstoffenheffing maakt net als de OZB en de rioolheffing onderdeel uit van de woonlasten. De gemeente Dongen maakt onderscheid in de heffing tussen éénpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. Het geheel van afvalinzameling is een gesloten circuit: de inkomsten mogen alleen besteed worden aan de uitvoering van de afvalinzamelingstaak. Er wordt gewerkt met een voorziening afval waarmee over- of onderbestedingen worden geëgaliseerd in het tarief.

Het uitgangspunt is dat afvalinzameling volledig kostendekkend is. In de tariefberekeningen van afvalstoffenheffing is rekening gehouden met gemiste inkomsten als gevolg van verleende kwijtschelding. Het aanbieden van afvalstoffen kan leiden tot nevenvervuiling (zwerfvuil) die van invloed is op de kosten van straatreiniging. Als gevolg hiervan wordt 33% doorberekend aan afvalinzameling.

Met een onttrekking uit de voorziening afval zijn we in staat geweest om op het tarief van de afvalstoffenheffing voor het jaar 2024 een korting te verlenen van 5%. Met die korting geven we de in het verleden te veel opgehaalde afvalstoffenheffing gedeeltelijk terug aan de inwoner. Voor de jaren na 2024 gaan we op basis van de huidige kostenramingen uit van een stijging van het tarief. Waar mogelijk zullen we de stijging met inzet van de voorziening beperken.

Tarief afvalstoffenheffing	2021	2022	2023	2024
Meerpersoonshuishouden	€ 344,97	€ 344,97	€ 344,97	€ 327,72
Alleenwonende	€ 224,03	€ 224,03	€ 224,03	€ 212,83

Inzicht in kostendekkendheid

Omschrijving	Specificatie	Begroting 2024 (bedragen x € 1.000)
Lasten taakveld 7.3	Exploitatie afvalinzameling	2.714
Lasten taakveld 2.1	Aandeel kosten straatvegen	84
Lasten taakveld 6.3	Kwijtschelding afvalstoffenheffing	100
Overhead		227
BTW		423
Totaal lasten		3.548
Opbrengst afvalstoffenheffing		3.181
Tekort	Onttrekking aan voorziening	367
Dekkingspercentage		100%

3. Rioolheffing

Rioolheffing dient ter financiering van de gemeentelijke watertaken, waaronder het beheer en onderhoud van gemeentelijke riolering, afvalwater, hemelwater en grondwater. In het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan en vanaf 2022 het Water- en Rioleringsplan wordt aangegeven op welke manier de gemeente de gemeentelijke watertaken wil verbeteren, uitbreiden, onderhouden en beheersen en welke middelen noodzakelijk zijn om de gestelde doelen te bereiken.

De gemeente Dongen heft rioolheffing van de gebruiker van een perceel. De rioolheffing maakt net als de OZB en afvalstoffenheffing onderdeel uit van de woonlasten. Het geheel van riolering is een gesloten circuit: de inkomsten mogen alleen besteed worden aan de uitvoering van de rioleringstaak. Er wordt gewerkt met een voorziening riolering waarmee over- of onderbestedingen worden geëgaliseerd in het tarief. Het uitgangspunt is dat de tarieven van rioolheffing 100% kostendekkend zijn.

Voor het goed functioneren van het rioleringsstelsel veegt de gemeente de straten. Hierbij kan gedacht worden aan het vegen van bladafval en zwerfvuil. Dit om te voorkomen dat kolken in het rioleringsstelsel verstopt raken. Als gevolg hiervan wordt 33% doorberekend aan de rioolheffing. Voor een goede uitvoering van de gemeentelijke watertaken vinden er baggerwerkzaamheden aan watergangen en onderhoud aan oevers plaats. De werkzaamheden zijn noodzakelijk voor ruiming van slib, inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van ingezameld hemelwater. Als gevolg hiervan wordt 70% doorberekend aan de rioolheffing.

Met behulp van een onttrekking uit de voorziening is het tarief van de rioolheffing voor het jaar 2024 gelijk gehouden aan het tarief in 2023. De komende jaren zal het niet mogelijk zijn het tarief gelijk te houden. De grotere vervangingsvraag van oude riolen en algehele prijsstijgingen zetten druk op de kostenontwikkeling. Waar mogelijk zullen we de stijging dempen met inzet van de voorziening.

Tarief rioolheffing	2021	2022	2023	2024
Vastrecht	€ 175,45	€ 175,45	€ 175,45	€ 175,45

Inzicht in kostendekkendheid

Omschrijving	Specificatie	Begroting 2024 (bedragen x € 1.000)
Lasten taakveld 7.2	Exploitatie en beheer riolering	1.578
Lasten taakveld 2.1	Aandeel kosten straatvegen	84
Lasten taakveld 5.7	Aandeel kosten sloten	174
Lasten taakveld 6.3	Kwijtschelding rioolheffing	61
Overhead		146
BTW		226

Totaal lasten		2.270
Opbrengst rioolheffing		2.097
Tekort	Onttrekking aan voorziening	173
Dekkingspercentage		100%

4. Lokale lastendruk

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de lastenontwikkeling van een meerpersoonshuishouden. De lokale lastendruk bestaat uit drie onderdelen: onroerende zaakbelasting, afvalstoffen- en rioolheffing. Voor de onroerende zaakbelasting wordt uitgegaan van een woning in eigendom met getaxeerde waarde voor het jaar 2024 van € 435.000. Het gemiddelde van € 435.000 is gebaseerd op de woningwaarde (koopwoningen) van 2023 volgens het CBS gecorrigeerd met de verwachte waardestijging van 12,3%.

Tarieven	2021	2022	2023	2024
Eigenaar woning	€ 414	€ 438	€ 458	€ 436
Afvalstoffenheffing	€ 345	€ 345	€ 345	€ 328
Rioolheffing	€ 175	€ 175	€ 175	€ 175
Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 934	€ 958	€ 978	€ 939

De stijging van de woonlasten in 2023 is het gevolg van een hoger dan vooraf verwachte gemiddelde stijging van de WOZ-waarde. In het voorgestelde tarief voor 2024 is dit gecorrigeerd.

5. Vergelijkend overzicht woonlasten

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de lagere Overheden (COELO) geeft jaarlijks de 'Atlas van de lokale lasten' uit. Deze Atlas geeft inzicht in de woonlasten per gemeente. Voor een vergelijkend overzicht van de woonlasten (onroerendezaakbelasting, afvalstoffen- en rioolheffing) 2023 is van een viertal vergelijkbare regiogemeenten de woonlasten (eigenaar-bewoner) van een meerpersoonshuishouden gebruikt.

Gemeente	Woonlasten 2023	Landelijk rangtelnummer
Gilze en Rijen	€ 736	8
Hilvarenbeek	€ 790	26
Goirle	€ 942	173
Dongen	€ 978	220
Loon op Zand	€ 989	232

Noord-Brabant	€ 877
Nederland	€ 944

Door de matiging van de OZB-stijging voor woningeigenaren zullen de Dongense woonlasten in 2024 naar verwachting dichterbij het Nederlandse gemiddelde liggen.

6. Reclamebelasting

De reclamebelasting wordt geheven van de gebruiker van de vestiging van wie dan wel ten behoeve van wie een reclameobject wordt aangetroffen in het aangewezen gebied in centrum Dongen. De reclamebelasting wordt geheven per vestiging waar een openbare aankondiging is geplaatst of aangebracht. Na aftrek van de kosten van heffing en invordering is de opbrengst bestemd voor Ondernemersvereniging Dongen Promotion.

Het bedrag van de belasting is afhankelijk van de locatie: het vastrecht bedraagt € 275,00 in tariefgebied A en € 206,25 in tariefgebied B. Indien het pand zich in tariefgebied A bevindt en de WOZ-waarde meer dan € 110.000 bedraagt, wordt een aanvullend tarief van 0,25% berekend over de WOZ-waarde boven € 110.000. Indien het pand zich in tariefgebied B bevindt en de WOZ-waarde meer dan € 110.000 bedraagt, wordt een aanvullend tarief van 0,1875% berekend over de WOZ-waarde boven € 110.000.

De verwachte opbrengst reclamebelasting voor het jaar 2023 bedraagt € 87.000 (in 2023: € 85.000).

7. Toeristenbelasting

Toeristenbelasting is een directe belasting die geheven wordt voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene met een adres in de basisadministratie personen van de gemeente zijn opgenomen. De belastingplichtige is degene die gelegenheid biedt tot verblijf in hem ter beschikking staande ruimten dan wel op hem ter beschikking staande terreinen. De belasting wordt geheven naar het aantal overnachtingen. In de verordening toeristenbelasting zal een registratieplicht opgenomen worden, zodat duidelijk is dat de exploitant de verplichting heeft zorg te dragen voor een registratie van het aantal overnachtingen.

Het tarief bedraagt per persoon, per overnachting voor een verblijf in een hotel, een pension waaronder begrepen Bed & Breakfast, een recreatiewoning, een recreatieappartement of -studio, een chalet, een stacaravan, een pipowagen en in andere voor recreatie bestemde niet-mobiele verblijfsaccommodaties: € 1,50.

Het tarief bedraagt per persoon, per overnachting voor een verblijf in mobiele onderkomens op een (mini)camping, in groepsaccommodaties en in andere al dan niet beroepsmatig verhuurde woningen en ruimten: € 1,25.

De begrote opbrengst toeristenbelasting voor het jaar 2024 bedraagt € 140.000 (gelijk aan 2023). De opbrengst in het eerste jaar van invoering van de belasting (2022) was € 80.000. De analyse van het verschil tussen begroting en realisatie 2023 moet nog plaatsvinden. Indien nodig zullen we de structurele raming van de opbrengst tussentijds aanpassen.

8. Marktgeden

Onder de naam "marktgeld" wordt een recht geheven voor het hebben van een standplaats op de markt, daaronder begrepen de diensten die met de standplaats verband houden.

Leges Marktgeden

Omschrijving	Begroting 2024 (bedragen x € 1.000)
Lasten	14
Overhead	1
Totaal lasten	15
Opbrengst marktgeden	6
Dekkingspercentage	40%

9. Lijkbezorgingsrechten

Voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats heft de gemeente zogeheten lijkbezorgingsrechten.

Leges lijkbezorgingsrechten

Omschrijving	Begroting 2024 (bedragen x € 1.000)
Lasten taakveld 7.5	183
Overhead	25
Totaal lasten	208
Opbrengst lijkbezorgingsrechten	134
Dekkingspercentage	64%

10. Leges Titel 1, 2 en 3

Leges zijn rechten die de gemeente kan heffen in verband met verstrekte dienstverlening aan de inwoners. In een aantal gevallen gaat het om tarieven met wettelijke beperkingen (bijvoorbeeld paspoorten).

Leges Titel 1 (algemene dienstverlening - onder andere burgerzaken)

Omschrijving	Begroting 2024 (bedragen x € 1.000)
Lasten	665
Overhead	206
Totaal lasten	871
Opbrengsten	681
Dekkingspercentage	78%

Leges Titel 2 (dienstverlening m.b.t. leefomgeving - onder andere omgevingsvergunningen)

Omschrijving	Begroting 2024 (bedragen x € 1.000)
Lasten	735
Overhead	360
Totaal lasten	1.095
Opbrengsten	581
Dekkingspercentage	53%

Leges Titel 3 (dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn - onder andere evenementen)

Omschrijving	Begroting 2024 (bedragen x € 1.000)
Lasten	122
Overhead	59
Totaal lasten	181
Opbrengsten	16
Dekkingspercentage	9%

11. Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dongen kan kwijtschelding worden verleend voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en onroerendezaakbelasting. De kwijtscheldingsnorm is vastgesteld op 100%. Indien een belastingplichtige over onvoldoende financiële middelen beschikt is het mogelijk onder bepaalde voorwaarden in aanmerking te komen kwijtschelding. Voor het belastingjaar 2024 is een bedrag van € 185.000 opgenomen aan kwijtscheldingslast. Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen wordt verzorgd door de BWB.

Paragraaf B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze tweede paragraaf wordt inzicht geboden in de actuele risico's van de gemeente en de wijze waarop hiermee wordt omgesprongen. Daarnaast wordt aan de hand van de financiële kengetallen ingegaan op de ontwikkeling van het financiële beeld.

Beleid omtrent risicomangement

Op 22 juni 2023 stelde de gemeenteraad de financiële verordening gemeente Dongen vast. Hierin zijn de kaders voor de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing verwerkt. De uitvoering van het risicomangement binnen de gemeente is uitgewerkt in een Integrale Aanpak Risicomangement, die in juni 2021 samen met het accountantsrapport 2020 is aangeboden aan de gemeenteraad.

De integrale aanpak van risicomangement houdt in dat zoveel mogelijk binnen de bestaande processen en structuren wordt nagedacht over mogelijke risico's en de daarbij behorende beheersmaatregelen. Risicomangement wordt daarmee nadrukkelijk niet als afzonderlijke of op zichzelf staande activiteit georganiseerd, maar geïntegreerd in de dagelijkse activiteiten.

In het denken over risico's die de organisatie loopt, maken we onderscheid tussen twee typen risico's: risico's die de organisatie loopt in het bereiken van haar doelstellingen (beleidsrisico's) en risico's die de organisatie loopt in het uitvoeren van reguliere processen (procesrisico's). De beleidsrisico's worden geïntegreerd in de P&C-cyclus en de procesrisico's worden meegenomen in de Interne Controles. De raad wordt in de begroting geïnformeerd over de belangrijkste, actuele beleidsrisico's die samenhangen met de doelstellingen in die begroting. In de tussentijdse bestuursrapportages en de jaarrekening wordt ingegaan op de stand van zaken van deze risico's en worden eventuele nieuwe risico's benoemd. Over de procesrisico's wordt de raad afzonderlijk geïnformeerd, gekoppeld aan de communicatiemomenten van de accountant (de voortgangsmonitor Interne Beheersing).

Naast deze risico's wordt afzonderlijk gerapporteerd over risico's met een financiële impact. Deze financiële risico's worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Ook hierover wordt in de begroting en de jaarrekening gerapporteerd middels deze paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Beleidsrisico's

In de programmahoofdstukken van deze begroting geven we per beleidsthema antwoord op de vraag wat we willen bereiken. Tevens geven we daarbij aan wat het realiseren van die beleidsdoelstellingen in de weg kan staan; dit zijn de beleidsrisico's. Hieronder zijn de 5 belangrijkste beleidsrisico's nader toelicht:

1. Rijksfinanciering: Net als alle andere gemeenten in Nederland is Dongen in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk voor de financiering van haar uitgaven. Die Rijksfinanciering staat onder druk. Het kabinet heeft de koppeling van het Gemeentefonds aan de rijksuitgaven per 2026 opgezegd. Dit leidt op landelijk niveau tot een daling van het Gemeentefonds met € 3 miljard. Tot op heden is er geen duidelijkheid over de wijze waarop gemeenten geacht worden dit verval op te vangen. Zonder duidelijkheid is er voor gemeenten maar één reële optie: snijden in het voorzieningenniveau en / of verhoging van de lokale inkomsten. We monitoren de ontwikkelingen en trekken in de lobby richting het Rijk in regionaal verband op.
2. Krapte arbeidsmarkt: Er is al enige tijd sprake van krapte op de arbeidsmarkt. Dit zorgt ervoor dat vacatures langer open kunnen staan dan gebruikelijk. We vangen dit op door snel in te spelen op verwachte mobiliteit (bijvoorbeeld via een traineepool), door indien nodig extern in te huren en door slim samen te werken met externe partners zoals de gemeenten in de regio Hart van Brabant. Ook onze maatschappelijke partners ondervinden problemen door de personele krapte. In onze reguliere contacten en overleggen monitoren we of dit het realiseren van onze gezamenlijke doelstellingen in de weg staat.
3. Kaders in beweging: We ervaren steeds vaker dat gemeenten taken krijgen toebedeeld zonder dat de kaders waarbinnen die taken uitgevoerd moeten worden, al vaststaan. Behalve om de financiële kaders (zie punt 1 hierboven) kan het gaan om de wettelijke kaders of de instrumenten die gemeenten tot hun beschikking krijgen. Een duidelijk voorbeeld hiervan was in 2023 toen gemeenten werd gevraagd de energietoeslag uit te keren, terwijl het wettelijk

kader hiervoor nog ontbrak. Ook de interpretatie van de Wet natuurbescherming is nog in beweging.

4. Netwerkschaarste: De energietransitie leidt tot problemen op het elektriciteitsnetwerk. Enerzijds leidt elektrisering tot een toename van de vraag, terwijl anderzijds de groei van hernieuwbare energie (windmolens en zonnepanelen) op piekmomenten tot extra aanbod leidt. Het huidige elektriciteitsnetwerk kan dit niet aan en zal verzwakt moeten worden. De algehele boodschap van de netbeheerders is echter dat het jaren kan duren voordat dit op orde is. In de tussentijd is de ruimte voor verzwaring van de aansluitingen zeer beperkt. Dit kan op veel vlakken voor beperkingen in het realiseren van gemeentelijke doelstellingen zorgen.
5. Maatschappelijk draagvlak: Er is nationaal en internationaal sprake van verminderd draagvlak voor het handelen van overheden. Realisatie van onze beleidsdoelstellingen is in grote mate afhankelijk van het verwerven van maatschappelijk draagvlak. Bij bijvoorbeeld de energietransitie is sprake van een ingrijpend maatschappelijk proces, met stevige wereldwijde, nationale en lokale doelstellingen. We investeren hierin door het creëren van bewustwording en ondersteuning van lokale initiatieven.

We kunnen momenteel constateren dat de maakbaarheid van de gemeentelijke opgaven onder druk staan. Met maakbaarheid bedoelen we de mate waarin gemeenten in staat zijn eigenstandig de doelen en ambities te realiseren waarvoor het gesteld staat. Zoals blijkt uit bovenstaande opsomming is er sprake van een aantal grootschalige risico's waarop gemeenten geen tot weinig invloed hebben.

Financiële risico's

Voor een goed financieel beheer moeten we weten welke financiële risico's (en kansen) wij hebben en hoe wij deze risico's kunnen beheersen. Ter bepaling van het benodigde weerstandsvermogen hebben we inzicht in het risicoprofiel nodig. Middels een inventarisatie zijn de risico's verzameld. Belangrijk daarbij is te onderzoeken welke beheersmaatregelen zijn genomen of alsnog genomen moeten worden. Bij de inventarisatie van de risico's maken we onderscheid in structurele en incidentele (tijdelijke) risico's. Daarbij wordt aangegeven wat het (maximaal) verwachte risicobedrag is en maakt de inhoudelijk specialist een inschatting over de kans van voordoen. We houden daarbij onderstaande inschattingspercentages aan.

Score	Risicokans	Gemiddelde risicokans
1. Laag	0% - 20%	10%
2. Matig	20% - 40%	30%
3. Gemiddeld	40% - 60%	50%
4. Hoog	60% - 80%	70%
5. Zeer hoog	80% - 100%	90%

Omdat de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet slechts globaal is aan te geven, wordt met een variatiebreedte van 20% gerekend. Het verwachte (maximale) risicobedrag en de kans op voordoen leiden tot een gewogen risicobedrag.

Weerstandsratio

De weerstandsratio geeft aan in hoeverre de gemeente financiële tegenvallers kan opvangen zonder dat het bestaande beleid moet worden gewijzigd. Het geeft inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente. Het totaal aan gewogen financiële risico's (= benodigde weerstandscapaciteit) wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Uit voorzichtigheidsoverwegingen nemen we bij de bepaling van de weerstandscapaciteit uitsluitend de omvang van de algemene reserve mee. Dit leidt tot de bepaling van een weerstandsratio. Met behulp van de onderstaande tabel beoordelen we de ratio van de gemeente Dongen. Deze normtabel is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NARIS).

Categorie	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < 1,0$	Matig
E	$0,6 < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Berekening weerstandsratio

Aan de hand van de gewogen risicobedragen en weerstandscapaciteit bepalen we hoe de gemeente Dongen ervoor staat. Dat noemen we de weerstandsratio.

$$\text{Weerstandsratio} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{18.124}{3.130} = 5,8$$

Hiermee kan geconcludeerd worden dat het weerstandsvermogen uitstekend is.

Weerstandsratio (bedragen x € 1.000)						
	2021		2022		2023	
	1-apr	1-okt	1-apr	1-okt	1-apr	1-okt
Beschikbare weerstandscapaciteit	4.964	7.010	7.010	11.045	11.045	18.124
Benodigde weerstandscapaciteit	2.251	2.618	2.736	2.115	2.594	3.130
Weerstandsratio	2,2	2,7	2,6	5,2	4,3	5,8

In de tabel wordt inzicht geboden in de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen. Op twee momenten in het jaar worden de dan actuele risico's afgezet tegen het op dat moment beschikbare weerstandsvermogen. Die twee momenten zijn gekoppeld aan respectievelijk de jaarrekening (1 april) en de begroting (1 oktober) die dan wordt opgesteld.

Uit de tabel blijkt dat de ratio weerstandsvermogen uitstekend is. Aan de schommelingen van de ratio valt op te maken dat risicomanagement een dynamisch proces is, dat continu gemonitord wordt. De mate waarin daadwerkelijk een beroep gedaan moet worden op de algemene reserve om risico's op te vangen is beperkt. Eerder in het proces worden al beheersmaatregelen genomen.

Ten opzichte van de vorige peildatum (jaarverslag 2022) is het risicoprofiel verbeterd. Dit komt enerzijds door een hogere omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit (toename van € 11,0 miljoen naar € 18,1 miljoen). Het positieve jaarrekeningresultaat 2022 is inmiddels toegevoegd aan de algemene reserve. Het verwachte resultaat voor 2023 is nog niet in de reserve meegenomen.

Tegelijkertijd is sprake van een toegenomen risicobedrag (benodigde weerstandscapaciteit). Het totaal aan gewogen risicobedragen is sinds het jaarverslag 2022 toegenomen van € 2,6 miljoen naar € 3,1 miljoen. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een tweetal nieuw toegevoegde risico's rondom de Wet natuurbescherming en rondom de netwerkschaarste (zie ook hieronder).

Resultaten risicoanalyse

De risico's beschrijven we kort. Daarbij geven we aan of het een nieuw of een bestaand risico betreft. In de tabel op de volgende pagina is de top 5 van de geïnventariseerde risico's in beeld gebracht. In de bijlage zijn alle geïnventariseerde risico's opgenomen.

Incidentele risico's

De top vijf aan incidentele risico's zijn:

1. Als gevolg van economische en marktontwikkelingen kan de uitgifte van gronden voor woonlocaties achterblijven bij de verwachtingen. De resultaten van de grondexploitaties (De Beljaart, Noorderbunder en De Vijf Turven) zijn dan lager dan verwacht.
2. De komende jaren moet uitvoering gegeven worden aan grote landelijke en mondiale ambities op het gebied van duurzaamheid en de energietransitie. Door het Rijk is financiering toegekend tot en met 2025. Voor de jaren erna mogen deze middelen structureel worden doorgetrokken. Dit leidt echter wel tot risico's met betrekking tot de lange termijn financiering van deze ambities.
3. Invoering aantal grootschalige (wets)wijzigingen waarvan de financiële effecten op voorhand lastig te voorspellen zijn. Het gaat bijvoorbeeld om de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging.
4. Door stijgende prijzen en langere levertijden kunnen onderhoud en investeringen duurder uitvallen. Hoewel de periode van forse stijgingen achter ons lijkt te liggen, is met name de ontwikkeling van de energieprijzen onder invloed van de mondiale ontwikkelingen erg onzeker.

5. Er lopen diverse lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen binnen het sociaal domein (Hervormingsagenda Jeugdzorg, regionale inkoop Jeugdzorg en WMO en implementatie Dorpsteam). De lokale impact op de financiën zijn onzeker. In de meerjarenbegroting wordt een storting van € 1,4 miljoen in de algemene reserve gedaan waarmee dit risico opgevangen kan worden.

Benodigde weerstandscapaciteit				
Peildatum 1 oktober 2023	Verwacht maximaal risicobedrag	Kanspercentage	Gewogen risicobedrag	Nieuw / bestaand
<i>Incidentele risico's (top 5)</i>				
1. Waarderingsrisico woningbouwlocaties	€ 2.113.000	30%	€ 633.900	Bestaand
2. Financiering duurzaamheidsambities	€ 500.000	30%	€ 150.000	Bestaand
3. Grootschalige wetwijzigingen	€ 250.000	50%	€ 125.000	Bestaand
4. Stijgende materiaalprijzen	€ 400.000	30%	€ 120.000	Bestaand
5. Ontwikkelingen Sociaal Domein	€ 400.000	30%	€ 120.000	Bestaand
Overige incidentele risico's	€ 503.000		€ 180.900	
Totaal incidentele risico's	€ 4.166.000		€ 1.429.800	
<i>Structurele risico's (top 5)</i>				
1. Complexe zorgcasuïstiek	€ 600.000	50%	€ 300.000	Bestaand
2. Ecologisch onderzoek Wet natuurbescherming	€ 500.000	50%	€ 250.000	Nieuw
3. Netwerkschaarste	€ 500.000	50%	€ 250.000	Nieuw
4. Vacaturedruk	€ 500.000	30%	€ 150.000	Bestaand
5. Uitval ICT	€ 1.200.000	10%	€ 120.000	Bestaand
Overige structurele risico's	€ 3.920.000		€ 630.000	
Totaal structurele risico's	€ 7.220.000		€ 1.700.000	
Totaal	€ 11.386.000		€ 3.129.800	

Ten opzichte van het jaarverslag 2022 zijn de incidentele risico's gelijk gebleven op een niveau van € 1,4 miljoen.

Structurele risico's

De top vijf aan structurele risico's zijn:

1. Inzet ten aanzien van incidentele complexe casuïstiek waar zwaarste zorgpakketten moeten worden toegekend.
2. De Wet natuurbescherming regelt dat voor projecten die invloed kunnen hebben op de omliggende natuur ecologisch onderzoek wordt gedaan. Dit heeft in potentie invloed op tal van gemeentelijke projecten, waarbij op voorhand niet duidelijk is of ontheffingsmogelijkheden bestaan, wat de kosten voor een eventueel onderzoek zijn en welke subsidiemogelijkheden hiervoor ontwikkeld worden.
3. De elektriciteitsnetwerken in Nederland kunnen de fors gestegen vraag en aanbod van elektriciteit niet aan. De komende jaren is de ruimte voor uitbreiding van elektriciteitsaansluitingen zeer beperkt. Dit kan geplande en toekomstige investeringen beïnvloeden, waarbij oplossingen mogelijk tot extra kosten leiden.
4. Als gevolg van samenloop van omstandigheden (mobiliteit, ziekte) kunnen plotseling binnen een team op vitale en/of kwetsbare functies vacatures ontstaan die niet intern opgelost kunnen worden. Onder de huidige arbeidsmarktomstandigheden ziet de gemeente zich geconfronteerd met hoge inhuurtarieven.
5. ICT-systeem raakt onbruikbaar, bijvoorbeeld als gevolg van een hack of ransomware aanval.

Ten opzichte van het jaarverslag 2022 zijn de structurele risico's toegenomen van € 1,2 miljoen naar € 1,7 miljoen. Dit is het gevolg van de toegevoegde risico's rondom de Wet natuurbescherming en netwerk schaarste.

Financiële kengetallen

Aan de hand van de voorgeschreven financiële kengetallen wordt in elke jaarrekening en begroting inzicht gegeven in de financiële positie van de gemeente. De kengetallen moeten in samenhang bezien worden. De gemeente beschouwt hierbij de netto schuldquote, de solvabiliteit en de structurele exploitatieruimte als de primaire kengetallen. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële staat van de schuldpositie (netto schuldquote), de vermogenspositie (solvabiliteit) en de begroting (structurele exploitatieruimte). De grondexploitatie en de belastingcapaciteit zijn belangrijk voor de context van de primaire kengetallen. Voor de signaleringswaarden sluiten we aan bij de waarden zoals deze door toezichthouders bij gemeenten wordt gehanteerd.

Duiding waarden kengetallen	Mate van risico		
	Laag risico	Gemiddeld risico	Hoog risico
Netto schuldquote	< 90%	90% - 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd	< 90%	90% - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	> 0%	= 0%	< 0%
Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit	< 95%	95% - 105%	> 105%

Duiding financiële positie

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van financiële kengetallen voor de gemeente Dongen weergegeven vanaf de jaarrekening 2022, de begroting 2023 naar de nu voorliggende meerjarenbegroting 2024-2027. Tevens zijn in de tabel de gemiddelde waarden van de Brabantse gemeenten weergegeven voor het jaar 2021. De cijfers in de kolom Begroting 2022 zijn hierbij aangepast aan de actuele inschattingen uit de tweede Bestuursrapportage.

Kengetallen Begroting 2024-2027	Brabants gemiddelde 2021	Rekening 2022	Berap-2 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Netto schuldquote	39%	72%	80%	117%	123%	129%	130%
Netto schuldquote gecorrigeerd	37%	67%	75%	112%	119%	125%	126%
Solvabiliteitsratio	37,9%	19,3%	17,4%	19,2%	18,9%	17,8%	16,7%
Structurele exploitatieruimte	3,1%	8,9%	2,5%	1,8%	2,3%	-1,5%	-2,1%
Grondexploitatie	12,1%	10,8%	13,0%	16,1%	12,8%	6,1%	-0,7%
Belastingcapaciteit	99%	106%	104%	100%	101%	101%	101%

Kijkend naar de signaleringswaarden kan geconcludeerd worden dat de gemeente Dongen voor wat betreft de solvabiliteit in een hoog risico-situatie zit. Voor de netto schuldquote is de verwachting dat de risico-inschatting komend jaar stijgt van laag risico naar een gemiddeld risico. Dit als gevolg van de start van de bouw van de IKC's.

Wat verder direct zichtbaar wordt is het effect van de zogenoemde Ravijnjaren. Vanaf 2026 daalt de Algemene Uitkering van het Rijk met ruim € 2 miljoen. Dit heeft direct effect op de belangrijkste kengetallen. Zo is zichtbaar dat de structurele exploitatieruimte vanaf 2026 negatief is. Dit betekent dat de structurele uitgaven hoger zijn dan de structurele inkomsten. Dit leidt vanaf dat jaar ook direct tot een dalende solvabiliteit. De exploitatietekorten worden immers in mindering gebracht op het eigen vermogen, dat hierdoor daalt. Ook de schuldquote stijgt vanaf 2026 verder door. De exploitatietekorten dienen gefinancierd te worden met geleend geld.

Omdat de kengetallen sterk beïnvloed worden door de nog onzekere hoogte van de Algemene Uitkering vanaf het jaar 2026, worden op het einde van deze paragraaf dezelfde kengetallen gepresenteerd waarbij de aanname wordt gemaakt dat de Ravijnjaren zich niet voor doen.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in de omvang van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. De netto schuldquote is ook inzichtelijk gemaakt na correctie voor verstrekte leningen. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen is in de exploitatie en de schuldenlast. Bij de behandeling van de Kadernota 2022 heeft de gemeenteraad besloten dat de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen de komende jaren niet hoger mag zijn dan 140%. In 2028 moet de schuldquote zijn afgebouwd naar (maximaal) 130%.

Door de voorgenomen bouw van een vijftal IKC's gaat de schuldquote de komende jaren stijgen. De grens van 130% wordt naar verwachting de komende jaren echter niet bereikt.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het drukt de omvang van het eigen vermogen uit in een percentage van het totale vermogen. Hoe lager dit percentage, hoe lager de financiële weerbaarheid van de gemeente is.

In het coalitieakkoord is aangegeven dat jaarlijks wordt gestreefd naar een reservering van € 0,5 miljoen om de solvabiliteit te verbeteren. In de voorliggende begroting is dit streven vanaf 2024 meerjarig verwerkt. Daarnaast worden de extra rijkscompensatie voor de gestegen jeugdzorgkosten in 2024, 2025 en 2026 in de algemene reserve gestort. Door de positieve jaarrekeningresultaten is de solvabiliteit de laatste jaren aanzienlijk verbeterd. In de meest recente jaarrekening over 2022 is de kritieke grens van 20% in zicht gekomen. Indien de Ravijnjaren werkelijkheid worden, zal de solvabiliteit vanaf 2026 weer gaan dalen.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan in hoeverre de baten en lasten van de gemeente op de lange termijn (dus structureel) met elkaar in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het meerjarig financieel perspectief uit de inleiding te corrigeren voor incidentele baten en lasten en voor de onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves. Door de positieve begrotingssaldi in de voorliggende meerjarenbegroting is in Dongen sprake van structurele exploitatieruimte groter dan nul. Vanaf 2026 slaat de exploitatieruimte om naar negatief. Dit wederom als gevolg van de Ravijnjaren.

Grondexploitatie en belastingcapaciteit

De grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn kengetallen die de voorgaande drie primaire kengetallen in perspectief zetten. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de waarde van de voorraden grond is ten opzichte van de totale baten in de begroting. Een grote waarde van de voorraden grond zet de schuldpositie in een ander perspectief, maar brengt tevens risico's met zich mee. Staat grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet worden afgewaardeerd, dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteit. De verwachting is dat de voorraden grond de komende jaren zullen worden verkocht. De gemeente loopt hierop weinig risico. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin op de langere termijn financiële tegenvallers opgevangen kunnen worden. Hiervoor worden de woonlasten van de gemeente Dongen afgezet tegen de landelijke gegevens.

Zichtbaar is dat de inzet om de OZB voor woningeigenaar richting het landelijk gemiddelde te laten begeven, effect sorteert. In 2023 is het verschil van de woonlasten met het landelijk gemiddelde verkleind tot 4% (€ 33). Door in 2024 in te zetten op verdere matiging van de woonlasten, zullen deze in Dongen naar verwachting uitkomen rond het landelijk gemiddelde. Duidelijkheid hierover ontstaat uiteraard pas volgend jaar, als bekend is hoe het landelijk gemiddelde zich heeft ontwikkeld.

Kengetallen zonder Ravijnjaren

Omdat bovengenoemde kengetallen sterk beïnvloed of zelfs vertekend zijn door de Ravijnjaren, wordt hieronder dezelfde tabel gepresenteerd, maar dan zonder Ravijnjaren. In dit scenario wordt verondersteld dat er een oplossing komt voor de lagere Algemene Uitkering, waardoor het inkomstenniveau van de gemeente in 2026 en 2027 op hetzelfde niveau uitkomt als in de jaren ervoor. Dit is nog altijd het scenario waarvan de gemeente Dongen uitgaat. In dit scenario ligt de solvabiliteit in 2027 voorbij de grens van 20%.

Kengetallen Begroting 2024-2027	Brabants gemiddelde 2021	Rekening 2022	Berap-2 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Netto schuldquote	39%	72%	80%	117%	123%	122%	121%
Netto schuldquote gecorrigeerd	37%	67%	75%	112%	119%	118%	117%
Solvabiliteitsratio	37,9%	19,3%	17,4%	19,2%	18,9%	19,4%	20,1%
Structurele exploitatie­ruimte	3,1%	8,9%	2,5%	1,8%	2,3%	1,3%	0,7%
Grondexploitatie	12,1%	10,8%	13,0%	16,1%	12,8%	5,9%	-0,7%
Belastingcapaciteit	99%	106%	104%	100%	101%	101%	101%

Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf is de staat en het beheer beschreven van onze kapitaalgoederen: wegen, openbare verlichting, openbaar groen, speel- en recreatieterreinen, riolering, gemeentelijke gebouwen en jeugd- en sportaccommodaties.

Het versterken van de woon- en leefomgeving is essentieel voor het vasthouden en aantrekken van inwoners. Het in standhouden van een aantrekkelijke en veilige leefomgeving hoort daarbij. Onze kapitaalgoederen spelen daarbij een belangrijke rol. Het betreft grote zaken die vaak veel waarde hebben en meerdere jaren meegaan. Sommige taken waarop kapitaalgoederen betrekking hebben, zijn wettelijk verplicht. Het onderhoud en beheer van kapitaalgoederen is van groot belang voor het goed functioneren van de gemeente. Achterstallig onderhoud zou kunnen leiden tot aansprakelijkheid.

Met de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' stellen we de kaders vast voor onderhoud van infrastructuur, voorzieningen en gebouwen. Dat is van belang omdat kapitaalgoederen:

- blijvend een groot beslag op de gemeentelijke begroting leggen;
- nodig zijn om de programmadoelen van de gemeente te realiseren;
- mede het aanzien van de gemeente bepalen.

Er bestaat een direct verband tussen de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen', de staat van reserves en voorzieningen, en het investeringsplan. In het investeringsplan worden de investeringen bijeengebracht waarvan de jaarlijkse kapitaallasten verwerkt zijn in deze paragraaf. De kosten van het jaarlijks klein onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Voor wegenonderhoud en openbare verlichting is structureel een budget in de begroting opgenomen. Het uitvoeringsplan voor wegen en openbare verlichting is hierop afgestemd. Voor wat betreft sportaccommodaties en gebouwenbeheer, wordt gebruik gemaakt van een onderhoudsvoorziening. Voor riolering wordt gewerkt met een egalisatievoorziening. Het verloop van deze reserves en voorzieningen is in de staat van reserves en voorzieningen in beeld gebracht en toegelicht.

Aan de lasten die in deze paragraaf worden weergegeven liggen onderhouds- en uitvoeringsplannen ten grondslag die door de raad zijn of worden vastgesteld.

Water en riolering

Het op 16 december 2021 vastgestelde Water- en Rioleringsplan 2022 is meer gericht op de werkwijze van de nieuwe omgevingswet en de maatschappelijke effecten van water en het klimaat. De resultaten van de stresstesten en de klimaatdialoog zijn hierin ook verwerkt. Het gemeentelijke Water- en Rioleringsplan bevat onder andere het beleidskader, de uitvoeringsagenda en het kostendekkingsplan voor water en riolering voor de periode 2022-2026.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn ramingen opgenomen voor investeringen, beheer en onderhoud van riolering en water overeenkomstig het kostendekkingsplan van het Water- en Rioleringsplan 2022-2026. Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Openbare verlichting en verkeerregelinstanties

Het beleidsplan voor openbare verlichting is 9 april 2020 vastgesteld en loopt tot en met 2028. In 2024 wordt een tussentijdse actualisatie opgesteld.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn budgetten opgenomen voor het in stand houden van de openbare verlichting en het vervangen naar LED armaturen. Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Openbaar groen

In 2023 is een nieuw bomenbeleidsplan en groenbeleidsplan opgesteld. Deze plannen zijn in het 3^e kwartaal 2023 aan de raad aangeboden voor vaststelling. Na vaststelling van de beleidsplannen vindt actualisatie van het groenbeheerplan (incl. bomenbeheer) plaats.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn ramingen opgenomen voor beheer en onderhoud van het openbaar groen en bomen, onderverdeeld in de posten “Parken en Plantsoenen” en “Bermen en Sloten”
Het onderhoud aan het openbaar groen wordt maandelijks getoetst op het gewenste kwaliteitsniveau. Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530. In deze begroting is tevens rekening gehouden met een formatie-uitbreiding om uitvoering te kunnen geven aan het nieuwe beleid.

Wegen, straten en pleinen

In 2021 is het wegenbeheerplan vastgesteld en loopt tot en met 2025. Hierin is de kwaliteit opgenomen van de verharding in het onderhoud openbaar domein opgenomen en de criteria hoe we de kunstwerken onderhouden en in stand houden.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn ramingen opgenomen voor investeringen en zijn budgetten opgenomen voor het in stand houden van verhardingen, onverharde wegen en wegmarkeringen.
Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken verwijzen wij u naar thema 530.

Civiele kunstwerken (bruggen en duikers)

In september 2021 is aan u het Beheerplan Civiel Technische Kunstwerken 2022-2025 aangeboden. Hierin is de kwaliteit opgenomen van de kunstwerken en de criteria hoe we de kunstwerken onderhouden en in stand houden.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn ramingen opgenomen voor investeringen, beheer en onderhoud van de civiele kunstwerken overeenkomstig het de beheerplan Civiel Technische Kunstwerken.
Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Gemeentelijke gebouwen

Jaarlijks wordt via het Gebouwbeheersysteem het onderhoudsplan bijgesteld aan de hand van jaarlijkse inspecties en beleidsontwikkelingen.
Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

Middels het Gebouwbeheersysteem wordt het onderhoudsplan jaarlijks geactualiseerd en zijn de ramingen voor investeringen overgenomen en zijn budgetten opgenomen voor en het uitvoeren van preventief en correctief onderhoud aan de panden.
De uitgaven voor het groot onderhoud lopen via de daarvoor gevormde voorziening “Onderhoud gemeentelijke gebouwen”, die ook jaarlijks wordt geactualiseerd.

Sport- en cultuuraccommodaties

Jaarlijks worden de onderhoudsplannen bijgesteld. In 2020 is de voorziening Sport herijkt. Het beheer van de gemeentelijke binnensportaccommodaties is in handen van de Binnensport Accommodaties Dongen (BSA). De BSA ontvangt hiervoor een vergoeding.
Het beheer van De Cammeleur is in handen van de Stichting Donckhuys. Stichting Donckhuys ontvangt hiervoor een vergoeding.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 120.

Onderwijshuisvesting

Lasten van onderwijshuisvesting betreffen enkel de kapitaallasten die voortkomen uit investeringen zoals de IKC's. De onderhoudsplicht ligt bij de schoolbesturen die hiervoor via het Rijk een vergoeding ontvangen.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 210.

Onderhoud kapitaalgoederen (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Wegen, straten en pleinen	1.676	1.853	2.013	2.042
Openbare Verlichting	633	638	643	641
Openbaar groen	2.921	3.073	2.917	2.920
Water en Riolering	1.719	1.675	1.620	1.613
Gebouwenbeheer	1.502	1.691	1.691	1.629
Onderwijshuisvesting	1.192	1.332	1.647	1.772
Sport- en Cultuuraccommodaties	2.303	2.287	2.217	2.214
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	11.945	12.548	12.747	12.830

In deze tabel zijn de lasten weergegeven per categorie kapitaalgoederen, zoals in de exploitatie opgenomen. Dit zijn onder meer de kapitaallasten en structurele onderhoudslasten.

Ten opzichte van de begroting 2023-2026 is op een aantal onderdelen verschillen zichtbaar. Grotendeels heeft dit te maken met indexering van onderhoudsbudgetten en het actualiseren van de kapitaallasten op basis van het investeringsplan.

De kostenstijging van openbare verlichting komt met name door de gestegen energiekosten. Voor onderwijshuisvesting geldt dat de afwijking toe te rekenen is aan de verschuivingen die hebben plaatsgevonden in de planning van de nieuwbouw van de IKC's. Een eventuele stijging van de bouwkosten zal leiden tot hogere kapitaallasten dan nu opgenomen in de begroting.

Voor Water en Riolering is er sprake van vertraging van investeringsprojecten wat leidt tot lagere kapitaallasten. Bij Sport en Cultuuraccommodaties wordt de stijging met name veroorzaakt door de hogere bijdrage aan De Vennen en de BSA.

Paragraaf D. Financiering

In de financieringsparagraaf geeft de gemeente inzicht in de beheersing van de risico's met betrekking tot de financiering. De wet Fido, de financiële verordening 2023 en het treasurystatuut 2020 vormen het kader voor deze paragraaf. Daarnaast worden in deze paragraaf specifieke uitgangspunten opgenomen zoals de kasgeldlimiet. De voornaamste doelstelling van de treasuryfunctie is het beperken van de financiële risico's.

In zijn algemeenheid kunnen deze risico's worden onderscheiden in renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. In de Dongense financieringssituatie zijn de koers- en valutarisico's niet van toepassing. Renterisico's doen zich voor op de openstaande schuld (zowel vlottend als vast). De kredietrisico's hebben betrekking op de verstrekte leningen, uitgezette beleggingen en verstrekte gemeentegaranties.

Renterisico

In 2024 zal er sprake zijn van een financieringsoverschot: het totaal aan liquide middelen in 2024 is groter dan het totaal aan benodigde uitgaven (voor investeringen, reguliere uitgaven en aflossingen). Het financieringsoverschot is ontstaan doordat er geldleningen zijn aangetrokken voor de bouw van de scholen maar dat de geplande uitgaven vertragingen hebben opgelopen.

Normaal gesproken heeft Dongen te maken met een financieringstekort. Om te voorzien in de behoefte aan financiering worden zowel korte leningen (leningen met een looptijd korter dan 1 jaar, vlottende schuld genoemd) als lange leningen (leningen met een looptijd langer dan 1 jaar, vaste schuld genoemd) afgesloten. In beide gevallen loopt de gemeente een renterisico.

Wettelijk bestaan er regels die moeten voorkomen dat fluctuaties in rentepercentages een te grote invloed hebben op de rentelasten. Deze zijn vastgelegd in de Wet Fido (Wet Financiering decentrale overheden). Het gaat om de kasgeldlimiet (van toepassing op korte leningen) en de renterisiconorm (lange leningen). De kasgeldlimiet en de renterisiconorm hebben allebei als doel de leningenportefeuille van decentrale overheden te behoeden voor een onverantwoord grote gevoeligheid voor rentefluctuaties. Ze stellen dus een grens aan de structuur van de leningen, niet aan de hoogte.

De gemeente Dongen houdt met het aantrekken van financiering (kort of lang) rekening met de wettelijke normen. Op die manier wordt het renterisico beperkt.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

De kasgeldlimiet richt zich hierbij op leningen met een looptijd van maximaal één jaar (ook wel korte leningen, of vlottende schuld genoemd). De kasgeldlimiet stelt dat deze korte leningen niet meer dan twee kwartalen achter elkaar hoger mogen zijn dan 8,5% van het begrotingstotaal. Indien de norm in meer dan twee opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, dient een melding te worden gedaan bij de provincie als toezichthouder. De gemeente Dongen stuurt op de omvang van de korte leningen en zorgt ervoor dat deze de kasgeldlimiet niet meer dan twee maanden achter elkaar overschrijden. Bij een dreigende overschrijding worden de korte leningen omgezet in nieuwe, langlopende leningen. De kasgeldlimiet voor 2024 bedraagt afgerond € 6,1 miljoen op basis van de voorgeschreven berekeningswijze.

Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)

De renterisiconorm is opgesteld met als doel de rentegevoeligheid van de portefeuille van leningen met een looptijd van één jaar of langer (de vaste schuld) te beperken. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van plotseling oplopende rentelasten. De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet méér mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Hierbij is een minimumbedrag bepaald van € 2,5 miljoen. In onderstaande tabel wordt de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven.

Renterisiconorm		2024	2025	2026	2027
Omschrijving (bedragen x € 1.000)					
A	Aflossingen	6.540	6.142	6.120	5.873
	Renterisiconorm:				
B	Begrotingstotaal	71.664	77.021	76.998	76.800
C	Norm in %	20	20	20	20
D	Renterisiconorm: (minimum 2.500)	14.333	15.404	15.400	15.360
E	Ruimte (+) / Overschrijding (-) (D - A)	7.793	9.262	9.280	9.487

Liquiditeitsprognose

De gemeente Dongen werkt vanuit totaalfinanciering. Alle gemeentelijke inkomsten en uitgaven worden hierbij gesaldeerd voordat de geld- of kapitaalmarkt wordt benaderd. Goed inzicht in het verloop van inkomsten en uitgaven leidt tot betere sturing op de benodigde liquiditeiten voor de komende jaren, de aan te trekken externe financiering en de ontwikkeling van de rentekosten. Voor de begroting is een liquiditeitsprognose opgesteld. De liquiditeitsprognose is opgesteld met de cijfers uit deze begroting en het investeringsplan 2024-2027.

Vanaf 2025 neemt als gevolg van investeringen de leningenportefeuille toe.

Liquiditeitsprognose	2024	2025	2026	2027
(bedragen x € 1.000)				
Liquiditeitsprognose op 1 januari	33.924	3.033	487	357
Saldo inkomsten en uitgaven exploitatie	3.610	4.355	2.024	1.997
Uitgaven aflossing opgenomen leningen	-6.540	-6.142	-6.120	-5.873
Inkomsten aflossing uitstaande leningen	195	170	170	170
Uitgaven investeringen	-26.626	-17.661	-11.447	-7.917
Inkomsten grondexploitaties	-1.530	1.733	5.243	5.194
Liquiditeitsoverschot (+) / -tekort (-)	3.033	-14.513	-9.643	-6.071
Nieuwe leningen	0	15.000	10.000	6.500

Kredietrisico

Bij verstrekte leningen of garantstellingen is sprake van een kredietrisico. Hier kan zich de situatie voordoen dat partijen waaraan de gemeente leningen heeft verstrekt (of waarvoor de gemeente garant staat) niet meer aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Als de lenende partij de lening niet kan terugbetalen, is de gemeente het uitgeleende geld kwijt en blijft zij zitten met de schuld die ertegenover staat. Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren:

- Een risico dat direct wordt gelopen uit hoofde van door de gemeente verstrekte leningen en uitgezette beleggingen.
- Een risico ten aanzien van verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd). Dit is een indirect kredietrisico.

Ad a. Kredietrisico's op leningen en beleggingen

Uit hoofde van haar publieke taak heeft de gemeente Dongen de navolgende leningen (door)verstrek en beleggingen gerealiseerd:

Uitzettingen (uitstaande leningen, beleggingen)	
Leningen (bedrag x € 1.000)	1 januari 2024
Geldnemer:	
St. Dongha-Heem	75
Zwembad de Vennen	3.269

Voorziening zwembad De Vennen ⁹	-200
Startersleningen	426
Voorziening starterslening ⁹	-134
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	235
Subtotaal	3.671
Beleggingen (bedrag x € 1.000)	
Aandelen Brabant Water	111
Aandelen NV BNG	160
Grootboekschuld ministerie van Financiën	2
Totaal	3.944

De uitzettingen per 1 januari 2024 zijn naar verwachting € 3.944.000. De aflossing in 2024 bedraagt naar verwachting € 195.000. De stand per 31 december 2024 zal hierdoor € 3.794.000 zijn.

Ad b. Kredietrisico's ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gewaarborgde leningen derden bestaan uit:

- a. Leningen toegelaten instellingen, welke gewaarborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) met achtervang rijk/gemeente.
- b. Garantstellingen in het kader van de Gemeentegarantie eigen woning.

De borgstelling via het WSW heeft betrekking op leningen aan stichting Casade waarbij de gemeente Dongen achtervang-gemeente is. Deze leningen zijn in eerste aanleg geborgd door het WSW. Slechts indien de WSW niet aan de betalingsverplichtingen kan voldoen, verstrekt de achtervang-gemeente een renteloze lening aan de WSW voor 50% van het totale leningbedrag. De WSW acht het risico dat achtervang-gemeenten renteloze leningen aan hen moeten verstrekken als de andere buffers onvoldoende zijn "zeer klein - zelfs theoretisch".

Daarnaast zijn door de gemeente garantstellingen verleend in het kader van de gemeentegarantie. De gemeentegarantie was een garantie van een gemeente voor de hypotheekschuld van een woningeigenaar ten opzichte van een geldverstrekker, zoals een bank of verzekeringsmaatschappij. Met ingang van 1995 is het stelsel van de gemeentegarantie vervangen door de Nationale Hypotheek Garantie. De (gemeente)garantstellingen nemen daardoor geleidelijk af.

Financiële risico's in beeld

Samengevat loopt de gemeente de volgende risico's in haar financieringsfunctie.

Risico	Norm	Toelichting
Renterisico vlottende schuld	Kasgeldlimiet: 8,5% van begrotingstotaal	Kasgeldlimiet 2024: € 6,1 miljoen Maximum voor de omvang van de kortlopende schulden. Bij structureel overschrijden kasgeldlimiet moet kortlopende schuld worden omgezet in langlopende schuld.
Renterisico vaste schuld	Renterisiconorm: 20% van het begrotingssaldo	Renterisiconorm 2024: € 14,3 miljoen Maximum aan de jaarlijkse aflossing en renteherziening op de langlopende schulden.
Kredietrisico	- Risico uit hoofde van door de gemeente verstrekte leningen en uitgezette beleggingen. Het risico bestaat dat de vrijvallende gelden (bij aflossing) niet tegen een gelijk rentepercentage kunnen worden belegd. - Risico ten aanzien van verstrekte gemeentegaranties (borgstellingen). Garanties dienen voort te vloeien uit gemeentelijke taken. Het verstrekken van een gemeentegarantie geschiedt bij raadsbesluit en wordt voor komend jaar niet verwacht.	

⁹ De voorzieningen voor zwembad De Vennen en de starterslening zijn als waarderingscorrectie in mindering gebracht op de vordering onder de financiële vaste activa.

Rente-omslag

Conform het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) moet er inzicht worden gegeven in de rentelasten, de financieringsbehoefte en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend. Daarnaast is het verplicht dat de rentekosten aan de desbetreffende taakvelden moeten worden toegerekend met behulp van een (rente) omslagpercentage.

Renteschema (bedragen x € 1.000)		2024
A	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	981
B	De externe rentebaten over de korte en lange financiering	410
C	Saldo rentelasten en rentebaten	571
	Rente die aan de grondexploitaties moet worden doorberekend	93
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	478
D	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	478
E	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	591
F	Verwacht renteresultaat op taakveld treasury	113

EMU-saldo

Op grond van artikel 20 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten moet de gemeente in de programmabegroting inzage geven in het EMU-saldo over het vorig begrotingsjaar, de berekening van het geraamde bedrag over het begrotingsjaar en de berekening van het geraamde bedrag over het jaar volgend op het begrotingsjaar.

Het EMU-saldo is een in Europees verband gehanteerd en gedefinieerd macro-economisch begrip.

Het kan worden omschreven als het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de collectieve sector (Rijk, andere overheden, sociale fondsen).

Berekening EMU-saldo		2023	2024	2025	2026
(bedragen x € 1.000)		Volgens begroting 2023	Volgens begroting 2024	Volgens meerjarenraming in begroting 2024	Volgens meerjarenraming in begroting 2024
1.	Exploitatiesaldo vóór reservemutaties	811	1.173	1.554	-1.173
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	4.601	23.395	13.873	7.477
3.	Mutatie voorzieningen	-11	-550	-744	-422
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.571	2.035	-1.725	-5.195
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo (1 – 2 + 3 – 4 – 5)		-5.372	-24.807	-11.338	-3.877

Paragraaf E. Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

In Dongen investeren we in de bevoegenheid van onze medewerkers. Want mensen die bevoegen zijn, zijn productiever, wisselen meer en kwalitatief betere informatie uit met hun collega's, zijn innovatiever en optimistischer over anderen. Bevoegen mensen zijn bovendien minder vaak ziek en blijven langer bij een werkgever werken. Op die manier pakken we de huidige uitdagingen op personeelsgebied aan. Net als bijna iedere gemeente in Nederland heeft Dongen te maken met een toenemend takenpakket, werkdruk, een hoog verloop van personeel, het moeilijk kunnen invullen van vacatures en een toegenomen behoefte aan verbinding in tijden van hybride werken. We pakken deze problemen aan door te investeren in de bevoegenheid van onze mensen.

Onze aanpak is gebaseerd op het wetenschappelijke Job Demands-Resources model van de Nederlandse professor Arnold Bakker. Met zijn hulp is een vragenlijst opgesteld om zo goed mogelijk in kaart te brengen hoe het staat met de bevoegenheid van onze mensen, en welke hulpbronnen en taakeisen aandacht behoeven. Met de uitkomsten van dit onderzoek zijn we inmiddels al geruime tijd aan de slag.

Op individueel niveau zijn er diverse programma's te volgen waarmee medewerkers aan hun eigen bevoegenheid kunnen werken. Denk daarbij aan het werken aan je vitaliteit of het kennen én beter inzetten van je talenten. De uitkomsten van het onderzoek zijn ook voor diverse teams aanleiding om, bijvoorbeeld met een teamcoach, aan hun ontwikkeling te werken. Tot slot is er ook op organisatieniveau een aantal aandachtspunten waar we mee aan de slag gaan. We blijven bijvoorbeeld actief investeren in het organiseren van verbindende activiteiten en bijeenkomsten.

Deze aanpak sluit naadloos aan bij het permanente karakter van onze organisatieontwikkeling en de integratie ervan in het dagelijks werk van teams en mensen in onze organisatie. Niet langer is alleen de organisatie, of een select groepje mensen, verantwoordelijk voor het ontwikkelen en verbeteren van de organisatie. Iedereen draagt er op zijn of haar eigen manier aan bij. Nog duidelijker dan voorheen zetten we in op een zo groot mogelijk welzijn voor zoveel mogelijk mensen in onze organisatie. Wetende dat dit vanzelf leidt tot een zo groot mogelijk welzijn voor zoveel mogelijk mensen in Dongen.

Werkgeversvisie

Werving & Selectie, branding en onboarding

We gaan vanaf eind 2023 aan de slag met een nieuwe arbeidsmarktbenadering, onder andere door een rebranding van het 'merk' Dongen: een opfrissing van het beeld dat we als organisatie willen uitstralen naar buiten toe. Dit heeft als doel om goede nieuwe medewerkers te blijven vinden. In de krapte van de markt blijft dit een hoofdthema, waar continu aandacht voor is.

Persoonlijke ontwikkeling & Mobiliteit

Een belangrijke voorwaarde voor bevoegen medewerkers is de aanwezigheid van ontwikkelingsmogelijkheden. Naast het verhogen van het opleidingsbudget en het stimuleren van het volgen van opleidingen, bieden wij sinds dit jaar een, in-company, persoonlijk ontwikkeltraject aan. De deelnemers aan dit persoonlijk ontwikkeltraject werken in een aantal dagdelen aan hun eigen leerdoel en onderzoeken op welke manier leren en ontwikkelen beter gefaciliteerd kan worden voor alle collega's bij gemeente Dongen.

Het voor opleiding en ontwikkeling beschikbare budget willen we in twee jaar brengen naar het gebruikelijke niveau van 2% van de loonsom. De eerste budgetverhoging is in deze begroting opgenomen.

Flexibele schil en inhuur

We bevinden ons naar verwachting nog geruime tijd in een krappe arbeidsmarkt. Als kleinere gemeente is het vaak kostbaar om (dure) specialistische kennis permanent in huis te hebben, inhuur wanneer nodig is dan efficiënter. In plaats van het inhuurbudget uit te breiden, benutten we nieuwe mogelijkheden om het werk gedaan te krijgen. Zo zijn we in 2023 al een pilot gestart waarbij losse opdrachten en klussen op een extern platform geplaatst kunnen worden. Bij positief resultaat zetten

we deze manier van werken in 2024 voort. Verder blijven we monitoren op nut en noodzaak van externe inhuur en houden we de contracten en kosten scherp in de gaten.

Waarderen & Belonen

Vanuit de organisatie en de andere manieren van werken is er behoefte aan een nieuwe manier van waarderen en belonen. Een ideaal systeem van waarderen en belonen is transparant, flexibel en rechtvaardig en faciliteert het werken met rollen en taken in plaats van vastgestelde functies. Het huidige systeem voldoet hier niet aan. De afgelopen maanden hebben we gewerkt aan de voorbereidingen voor een nieuw systeem, onder begeleiding van een externe adviseur. De komende maanden wordt dit traject voortgezet. We verwachten nog heel 2024 hiervoor nodig te hebben. Verder hebben we in het begin van 2023 de regelingen woon-werkverkeer en de reiskostenvergoedingen vernieuwd. Hiervoor bood de cao nog ruimte. Op dit moment wordt nog een aantal aanvullende opties onderzocht op het gebied van secundaire arbeidsvoorwaarden, om een aantrekkelijk werkgever te kunnen blijven.

Formatie

De dynamiek in de organisatie is de laatste jaren toegenomen, voor een groot deel veroorzaakt door een, al dan niet tijdelijke, uitbreiding van het takenpakket als gevolg van wijzigingen in wet- en regelgeving en diverse (inter)nationale crises. Tegelijkertijd wordt voor deze uitbreiding niet altijd structureel budget beschikbaar gesteld. Dat vraagt om een flexibele omgang met taken en uren. Deze dynamiek zorgt bij tijd en wijle dan ook voor druk op onze formatie. Niet alleen in omvang maar ook in samenstelling.

Specifieke knelpunten met betrekking tot de bezetting zijn het ruimtelijk domein, met name op bouw- en woningtoezicht, en het sociaal domein. De vraag op de arbeidsmarkt in deze twee domeinen is dusdanig hoog dat, in combinatie met een beperkt aanbod, het enorm lastig is om tot een snelle en kwalitatief goede invulling te komen van vacatures. Daardoor wordt regelmatig gebruik gemaakt van externe inhuur voor piekperiodes, wat niet bijdraagt aan een structurele opbouw van de betreffende teams. In beide domeinen werken we nauw samen in de regio. Die samenwerking kan bestaan uit het uitwisselen van werkprocessen of methodes, maar ook uit het gezamenlijk aanstellen van een nieuwe collega die voor twee gemeentes werkt. Ook hier blijven we zoeken naar oplossingen om de dienstverlening in stand te kunnen houden.

Om de huidige en toekomstige gemeentelijke taken en verantwoordelijkheden, waaronder het gestelde in het coalitieakkoord, goed te kunnen uitvoeren voorziet deze begroting in een uitbreiding van de formatie met 12 fte (zie onderstaande tabel).

Door de jaren heen zien we dat er jaarlijks sprake is van onderuitputting op het personeelsbudget. Die onderuitputting komt voor een aanzienlijk gedeelte voort uit het feit dat formatieplekken in geval van vacatures tijdelijk niet ingevuld zijn (vacaturerimte). Die vacaturerimte fluctueert van jaar-op-jaar en houdt voornamelijk verband met het aantal vacatures dat in een jaar open staat en de duur waarin vacatures open staan. Over de laatste jaren zien we dat beide oplopen, met een aanzienlijke onderuitputting op het personeelsbudget tot gevolg.

In de voorliggende begroting 2024 hebben we een structurele vacaturerimte op het personeelsbudget van 5% in de berekening van het budget meegenomen. Hierdoor kan de uitbreiding van de formatie vormgegeven worden met een nagenoeg gelijkblijvend personeelsbudget. Enerzijds vragen we geen geld dat anders vermoedelijk aan het einde van het jaar overblijft, maar anderzijds zeilen we hiermee wel scherper aan de wind. Bij een in de toekomst aantrekkende arbeidsmarkt kan het zijn dat vacaturerimte lager uitvalt dan de nu gecalculerde 5%. Dat leidt dan tot een overschrijding van het personeelsbudget.

Mutaties formatie	Aantal fte
Uitbreiding wonen, ruimtelijke procedures en volkshuisvesting	1
Uitbreiding burgerzaken (reisdocumentenpijk)	0,67
Uitbreiding flexibele beleidsadviseurs	2,5
Uitbreiding jeugdhulpverlening	1
Uitbreiding verkeer	0,33
Uitbreiding procesregie zorg en veiligheid	1
Uitbreiding integraal toezichthouder boa	1
Uitbreiding wijkgericht werken (tijdelijk)	1
Uitbreiding uitvoering groenbeleidsplan	2,5
Uitbreiding inburgering (tijdelijk)	1
Totaal uitbreiding formatie	12

Planning en control

Sturing en beheersing van de organisatie komen samen binnen de planning- en controlcyclus (hierna: P&C-cyclus), waarvoor een adequate interne beheersing een belangrijke basis vormt. Het cyclische karakter van de P&C-cyclus leent zich bij uitstek voor een continue doorontwikkeling van de onderdelen uit de cyclus.

Ontwikkelingen P&C-cyclus

Een ontwikkeling naar een solide financiële positie is gebaat bij een optimaal werkende P&C-cyclus. We kijken jaarlijks welke verbeteringen we kunnen doorvoeren in de cyclus. De afgelopen jaren is onder meer de jaarplanning aangepast, waardoor de samenhang tussen de producten is toegenomen en de raad op twee hoofdmomenten in het jaar een integraal inzicht wordt geboden in de stand van zaken in de gemeente. Ook de leesbaarheid is verbeterd door ieder beleidsthema op te bouwen uit een samenhangend geheel van strategische doelstellingen, beleidsdoelstellingen, beleidsrisico's en beleidsindicatoren. Ook is het risicomanagement verbeterd door ook hier een cyclisch proces van vooruit- en terugkijken in te voeren.

Ook in de voorliggende begroting zijn enkele verbeteringen doorgevoerd. Zo zijn in ieder thema de belangrijkste speerpunten benoemd. Dit zijn unieke activiteiten voor 2024 die binnen het thema prioriteit krijgen. Het gaat bijvoorbeeld om het realiseren van ambities uit het coalitieakkoord. In de bestuursrapportages van 2024 zullen we de voortgang op deze speerpunten monitoren middels een stoplichtenmodel.

Eind 2023 zullen we opnieuw in de Financiële Commissie terugblikken op de documenten en procesgang van dit jaar. We blijven streven naar een continue verbetering van de P&C-cyclus. Ook voor 2024 zullen wij de raad in januari via een raadsinformatiebrief informeren over de planning van de P&C-cyclus voor het lopende jaar.

Interne beheersing

Binnen de organisatie is continu aandacht voor de interne beheersing van onze processen en systemen. Daar waar voorheen interne controles met name plaatsvonden ter voorbereiding van de accountantscontrole, is de focus de afgelopen jaren verlegd naar het versterken van de interne beheersing. Daarbij richten we ons meer op procesverbeteringen, efficiëntie en kwaliteitsborging aan de voorkant, en voorkomen we fouten in plaats van deze achteraf te moeten corrigeren. Hiermee maken we steeds meer de omvorming van 'controles achteraf' naar 'beheersing vooraf'.

Op basis van de bevindingen uit onze eigen interne controles als ook de bevindingen van de externe accountant stellen we verbeteracties op. In een goede balans met de organisatorische druk proberen we de interne processen zo telkens een stapje beter te organiseren en beheersen. We informeren de raad tweemaal per jaar op hoofdlijnen over de opvolging van de verbeteracties en aanbevelingen.

Rechtmatigheidsverklaring van het college

In 2024 zal het college voor het eerst zelf verantwoording afleggen over de rechtmatigheid van haar handelen. De invoering is meerdere malen uitgesteld, maar is inmiddels afgerond. De jaarrekening over 2023, die in het voorjaar van 2024 wordt opgesteld, is de eerste verslaglegging waarin de rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen. In de huidige situatie geeft de accountant een oordeel over de rechtmatigheid van het handelen van de gemeente, als onderdeel van de

jaarrekeningcontrole. Na invoering van de rechtmatigheidsverklaring legt het college jaarlijks verantwoording af aan de raad over de naleving van de financiële bepalingen vanuit interne en externe wet- en regelgeving.

Intern zijn in 2020 de voorbereidingen voor de rechtmatigheidsverklaring gestart en mede door het veelvuldige uitstel kunnen we stellen dat we klaar zijn om zelf een oordeel te geven over de rechtmatigheid van ons handelen. Ook de Financiële en Controle Verordening zijn in 2023 aangepast en vastgesteld door de raad. In de jaarrekening 2022 hebben we reeds proefgedraaid door zelf een uitspraak te doen over de rechtmatigheid.

ICT

In 2024 ontwikkelen we onze digitale dienstverlening verder door, onder meer door de voordelen van het nieuwe platform voor digitale formulieren optimaal te benutten. We voorzien een verdere doorontwikkeling van het gebruik van Microsoft producten binnen de algemene kantoorautomatisering, ook in combinatie met informatiebeveiliging en het delen en archiveren van documenten.

Bij alle veranderingen en ontwikkelingen gaan we altijd op zoek naar manieren om slimmer te werken en onze inwoners beter te bedienen. Klantreizen en LEAN zijn methodes die ons daarbij helpen. Ook de inzet van trainees en stagiaires, die zorgen voor een frisse blik, draagt hieraan bij.

Informatiebeveiliging en Privacy

Zowel op het gebied van technische maatregelen als op het gebied van bewustwording, blijven we werken aan het veiliger werken met (persoons)gegevens. Dat is nodig vanwege de veranderende maatschappij waarbij de afhankelijkheid van digitalisering steeds groter is. Hierbij hebben we in 2024 aandacht voor onze leveranciers en ketenpartners en besteden we extra aandacht aan het veiligheidsdomein in het kader van de WPG (Wet Politiegegevens) audit. Met trainingen en andere bewustwordingsacties informeren we medewerkers om informatiebewust te werken.

Het Nationaal Cyber Security Centrum geeft aan dat voor overheden het risico op verstoring van de ICT als gevolg van een cyberaanval hoog is en verder toeneemt. Om op het gebied van informatieveiligheid en cybersecurity weerbaarder te worden en dit te blijven volgen we de speciaal voor de overheid ontwikkelde 'Baseline Informatiebeveiliging Overheid' (BIO). Deze baseline bevat een set van verplichte organisatorische- en technische maatregelen en biedt ruimte om op basis van een eigen risico afweging aanvullende maatregelen te nemen om de weerbaarheid te versterken.

Communicatie

Betrouwbare en duidelijke informatie is belangrijk voor onze samenleving. Ook in 2024 blijft het doel van communicatie bij de gemeente Dongen: onze inwoners, verenigingen, ondernemers, partners zo snel en duidelijk mogelijk voorzien van betrouwbare informatie. Hiervoor leveren we maatwerk (online en offline). Strategische communicatie kan in belangrijke mate bijdragen aan vitaal beleid, verbinding, regie en rust in de samenleving. Lokaal is maatwerk nodig. Dat gaan we doen door goed te blijven monitoren en vervolgens scherp te analyseren. Daarna kiezen we uit een breed assortiment de communicatiemiddelen die het best passen bij de kernboodschap en de (specifieke) doelgroepen.

In 2024 pakken we nog verder door met duidelijke communicatie. We gaan verder met het beoordelen en herschrijven van gemeentelijke brieven en webteksten naar taalniveau B1. Afgelopen jaar zijn hiervoor trainingen gevolgd door medewerkers en raadsleden van de gemeente Dongen en er zijn taalcoaches opgeleid. Begrijpelijke communicatie zorgt voor meer duidelijkheid en kennis bij inwoners. In 2024 zetten we meer in op nieuwe communicatiemiddelen, met name binnen het sociale domein. Bij nieuwe communicatiemiddelen kiezen we voor meer beeld, animatie en teksten op taalniveau B1. We gaan deze herschreven brieven en nieuwe middelen testen bij inwoners. Ook gaan we in samenwerking met Theek 5 aan de slag met een lezerspanel. Zij gaan beoordelen of onze teksten duidelijk zijn.

Dongens DNA en arbeidsmarktcommunicatie

Ook in 2024 investeren we in het consistent en herkenbaar naar buiten brengen van het Dongens DNA. Hierbij gaan we nadrukkelijker samenwerken met onze inwoners, ondernemers en verenigingen. Het verbindende karakter van Dongen als voedingsbodem voor ideeën, plannen en projecten vormt de rode draad bij de positionering van het merk 'Dongen'. Afgestemd op de doelen van thema's als Wonen, Duurzaamheid en Ondernemen, maken we voor diverse doelgroepen en met diverse communicatiemiddelen zichtbaar hoe Dongen verbindt en welke meerwaarde dat heeft.

Voor de arbeidsmarktcommunicatie is een nieuwe huisstijl ontwikkeld. Medewerkers van de gemeente Dongen spelen hierin de hoofdrol. In een aansprekend beeldconcept vertellen zij wat werken voor Dongen voor hen aantrekkelijk maakt. Ruimte voor groei is daarbij het uitgangspunt. In 2024 worden nieuwe communicatiemiddelen toegevoegd aan het pakket voor de werving en selectie, zoals een nieuwe Werken voor Dongen-website.

Inkoop, aanbestedingen en contractmanagement

In het voorjaar van 2023 hebben we een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Inkoopbureau West-Brabant. Het inkoopbureau richt zich op het uitvoeren van en adviseren over inkoop- en aanbestedingsbeleid, begeleiden van inkooptrajecten en aanbestedingen en het verzorgen van contractmanagement op de daaruit voortvloeiende overeenkomsten en daarmee verband houdende vraagstukken. De ondersteuning bedroeg in 2023 vijf dagdelen per week. We verwachten dat er de komende jaren een groei zal plaatsvinden in het aantal trajecten dat door het inkoopbureau wordt begeleid. De positieve ervaringen met het inkoopbureau tot nu toe zullen als een vliegwiel fungeren voor andere trajecten waarvoor het inkoopbureau gevraagd wordt. Tevens gaan we bekijken of we vaker samen met andere deelnemers van het inkoopbureau kunnen optrekken in aanbestedingstrajecten.

Binnen het Sociaal Domein werken we op het gebied van contractmanagement samen met de ABG-gemeenten. We delen hierbij een contractmanager. In 2024 bouwen we hier op basis van de eerste ervaringen op door.

In de tweede helft van 2023 ronden we actualisatie van het inkoopbeleid af. Daarna gaan we ook aan de slag met het actualiseren van het inkoophandboek en de inkoopvoorwaarden. Deze actualisaties grijpen we aan om in 2024 extra aandacht te schenken aan voorlichting en training van de vakinhoudelijke medewerkers die inkopen.

F. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publieke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang is zeggenschap via vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Er is sprake van een financieel belang wanneer de gemeente de kosten draagt als de organisatie failliet gaat of als de organisatie haar verplichtingen niet nakomt. De gemeente kan ook risico dragen over ingelegd kapitaal, zoals bij het bezit van aandelen.

Het BBV en de financiële verordening schrijven inzicht in de ontwikkelingen bij verbonden partijen in de begroting voor. In deze paragraaf wordt dan ook de visie weergegeven op en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen. Daarnaast wordt van elke verbonden partij de actuele situatie geschetst en inzicht gegeven in eventuele risico's bij verbonden partijen.

De visie op verbonden partijen is door het college in 2014 verwoord in de nota Verbonden Partijen. Deze nota vormt de basis voor de gemeentelijke regierol richting verbonden partijen en biedt het daarbij behorende instrumentarium voor de omgang met de verbonden partijen.

In onderstaande tabel zijn de verbonden partijen weergegeven. De gegevens eigen vermogen en vreemd vermogen zijn gebaseerd op de jaarrekening 2022, de bijdrage 2024 op de begrotingen van de verbonden partijen. Onder de tabel worden de partijen nader toegelicht.

(bedragen x € 1.000)	Bijdrage 2024	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
			1-1-22	31-12-22	1-1-22	31-12-22
Diamantgroep (cijfers gaan uit van jaarrekening 2021)	1.341	0	8.309	8.806	14.917	13.278
GGD Hart voor Brabant	1.158	0	7.749	7.736	23.834	20.068
Regionale ambulancevoorziening	0	0	14.180	14.293	32.686	29.564.
Regio Hart van Brabant (incl. Midpoint, excl. Jeugd)	259	0	742	725	1.075	1.816
Belastingsamenwerking West-Brabant	574	0	155	436	6.069	6.325
Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	465	0	2.918	4.216	3.285	3.458
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	1.447	0	18.703	16.476	47.802	51.465

Diamantgroep (Tilburg)	
Programma	Dongen onderneemt
Taakveld	6.4 - Begeleide participatie
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Rijksuitkering Sociale Werkvoorziening
Openbaar belang	Participatiekansen bieden aan mensen met een beperking en afstand tot de arbeidsmarkt.
Zienswijze	Niet van toepassing
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's van toepassing Volgens de Gemeentewet is de Diamant-groep als gemeenschappelijke regeling verplicht om een structurele dekking te creëren voor de begroting. Indien dit niet realiseerbaar is, zullen de deelnemende gemeenten moeten bijdragen aan het tekort door middel van een aanvullende gemeentelijke bijdrage. Hiermee wordt preventief toezicht van de Provincie voorkomen. De Diamant-groep heeft voor de jaren 2024 en verder een neutrale begroting, dus is er geen sprake van een gemeentelijke bijdrage over deze jaren.
Ontwikkelingen	In 2020 is een nieuwe organisatie-inrichting & besturingsfilosofie voor de Diamant-groep vastgesteld onder de noemer "Koersen naar 2024". De ambitie van (en opdracht aan) de Diamant-groep is om zowel haar identiteit als ontwikkel- en werkbedrijf te versterken en gelijktijdig een reële meerjarenraming te presenteren.

GGD Hart voor Brabant (Tilburg)	
Programma	Dongen zorgt
Taakveld	7.1 - Volksgezondheid
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Bedrag per inwoner
Openbaar belang	Een bijdrage leveren aan openbare en voor iedereen toegankelijke gezondheidszorg, zoals voorgeschreven door de Wet publieke gezondheid.
Zienswijze	De gemeenteraad kan instemmen met de ontwerpbegroting 2024.
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's van toepassing
Ontwikkelingen	In de kadernota 2024 'Naar gewoon gezond' gaven we aan hoe we de toekomstvisie op publieke gezondheid vertalen naar het beleid van de GGD. Deze begroting 2024 laat zien welke randvoorwaarden we daarvoor in 2024 organiseren. We vertalen de ambities uit de toekomstvisie naar concretere doelen, de stappen die we in 2024 zetten op weg naar 'Gewoon gezond'. Als uitgangspunt voor de begroting 2024 wordt een geïndexeerde bijdrage 2023 gehanteerd. De forsere stijging van de inwonerbijdrage van de GGD wordt veroorzaakt door een nieuw en uitgebreider basispakket van de GGD. Wat voorheen een plustaak was, is nu een basistaak.

Regionale ambulancevoorziening Brabant Midden- West- en Noord (Tilburg)	
Programma	Veilig Dongen
Taakveld	1.2 - Crisisbeheersing en brandweer
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Geen bijdrage
Openbaar belang	Het verlenen van kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg
Zienswijze	Niet van toepassing
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's van toepassing
Ontwikkelingen	De samenleving en het zorglandschap in Nederland veranderen in snel tempo. Dé uitdaging voor de toekomst is om kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van (acute) zorg voor iedereen te garanderen, bij een toenemende vraag naar spoedzorg en een groter wordend tekort aan zorgmedewerkers. In september 2022 verscheen het Integraal Zorgakkoord (IZA), een samenwerkingsplan van VWS en een groot aantal zorgpartners, waarin zij afspraken vastlegden over het realiseren van meer passende, preventiegerichte, duurzame en gedigitaliseerde zorg in ons land.

Regio Hart van Brabant (Tilburg)	
Programma	Dongen dient
Taakveld	0.1 Bestuur / 3.1 Economische ontwikkeling
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Dagelijks Bestuur (DB) / Bestuurscommissie (BC)
Belang gemeente	Bedrag per inwoner (excl. Jeugdzorg)
Openbaar belang	Vanuit beginsel van autonomie van het lokaal bestuur vorm geven aan regionale samenwerking op beleidsmatig en strategisch gebied tussen deelnemende gemeenten
Zienswijze	Niet van toepassing
Risico's	Bij Regio Hart van Brabant zijn verder geen vaste activa, voorzieningen of vreemd vermogen aanwezig. Deze worden ook niet verwacht. Regio Hart van Brabant heeft alleen een rekening-courant verhouding met een bankinstelling waarmee alle financiële mutaties worden afgewikkeld.
Ontwikkelingen	De vorming van de kernagenda 2023-2027 kan leiden tot een wijziging in de beleidsdoelen. Als gevolg daarvan kan het zijn dat aan de deelnemende raden een tussentijds wijzigingsvoorstel, met eventuele financiële consequenties, wordt voorgelegd.
Aanvullend	Stichting Midpoint
Bestuur	Lid Algemeen bestuur (AB)
Opdracht	Het bevorderen en stimuleren van regionale economische ontwikkelingsprojecten in de regio Hart van Brabant

Belang gemeente	Bijdrage per inwoner
Aanvullend	Bestuurscommissie Jeugd regio Hart van Brabant
Opdracht	Uitvoering geven aan de inkoop en administratief financiële afwikkeling van het bieden van een passend hulp- en zorgaanbod voor alle jeugdigen.
Belang gemeente	Bijdrage op basis van regionale begroting Jeugdzorg

Belastingsamenwerking West-Brabant (Etten-Leur)	
Programma	Algemene dekkingsmiddelen / Dongen Dient
Taakveld	Divers - OZB-woningen, OZB niet-woningen, Belastingen overig, Riolering, Afval
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen bestuur (AB)
Belang gemeente	Bedrag per deelnemer
Openbaar belang	Heffen en innen van belastingen en uitvoeren van de Wet Onroerende Zaken
Zienswijze	Niet van toepassing.
Risico's	De kosten kunnen hoger worden dan in de begroting is opgenomen. De activiteiten van de no-cure-no-pay bureaus leiden tot een forse toename van het aantal bezwaarschriften. Daardoor stijgen de proces- en griffiekosten en de kosten van de formatie voor de afhandeling van de bezwaren. Beide posten zijn financieel vertaald in de begroting 2024. Zoals vele andere organisaties ondervindt de BWB de gevolgen van de recente loon- en prijsontwikkelingen. De begroting 2024 laat dan ook een flinke stijging van de kosten zien.
Ontwikkelingen	In de zienswijze over de 1e begrotingswijziging 2022 hebben veel deelnemers aandacht gevraagd voor de aanpak om voldoende personeel te werven voor de taakuitvoering door de BWB en optimalisatie van de processen van de BWB. In de begroting 2024 is aangegeven dat eind 2022 is gestart met een strategisch personeelsbeleid en wordt het belang van een strategische personeelsplanning bevestigd. Daarnaast is voor de verbetering van de processen en voor het vermijden van kostenstijgingen een onderzoeks- en ontwikkelingsbudget opgenomen. De totale lasten van de BWB stijgen met € 2,7 miljoen ten opzichte van de begroting 2023. Het grootste deel van deze stijging komt door een inhaalslag voor de loon- en prijsontwikkeling over 2023 en de verwachte loon- en prijsstijgingen en productiestijgingen voor 2024. Overige factoren zijn hogere vergoedingen voor proceskosten aan no cure no pay-bedrijven door een uitspraak van de Hoge Raad.

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (Tilburg)

Programma	Dongen dient
Taakveld	8.3 – Wonen en bouwen
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Variabele verdeelsleutel
Openbaar belang	Een verdere verbetering tot stand brengen in de dienstverlening bij de uitvoering van toezicht- en handhavingstaken, vergunningverlening en in de kwaliteit en veiligheid van de werk- en leefomgeving
Risico's	De Omgevingswet heeft grote consequenties voor de wijze waarop de OMWB gezamenlijk met de deelnemers haar taken gaat uitvoeren. Ondanks gedegen voorbereidingen is de exacte impact van de invoering, ook financieel, nog onvoldoende duidelijk. Er wordt een impactanalyse gemaakt.
Ontwikkelingen	De invoeringsdatum van de Omgevingswet is vastgesteld op 1 januari 2024. Tegelijkertijd zullen de bodemtaken (saneringen) overgaan van de provincie naar de gemeenten. Ook zal de eerste fase van de Wet Kwaliteitsborging Bouw worden ingevoerd. De invoering van deze wetten betekent een belangrijke verandering voor de taakuitvoering en werkwijze van de OMWB. Ondanks het feit dat de OMWB daarop goed is voorbereid, begint het feitelijke veranderingsproces pas na de inwerkingtredingsdatum in 2024 en de jaren erna. Processen, afspraken deelnemers, inregelen samenwerking, DSO.

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (Tilburg)	
Programma	Veilig Dongen
Taakveld	1.2 - Crisisbeheersing en brandweer
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Naar categorie van de gemeente
Openbaar belang	Hulp- en zorgverlening en risico- en crisisbeheersing
Zienswijze	De gemeente heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen.
Risico's	De omgevingswet bundelt de regels over ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. Dit heeft consequenties op de processen en werkzaamheden in het kader van advisering. De precieze financiële consequenties zijn nog niet geheel duidelijk. De financiële impact bedraagt naar verwachting tussen de € 0,1 miljoen en € 0,5 miljoen.
Ontwikkelingen	De begroting 2024 is opgesteld met inachtneming van de vastgestelde begrotingskaders vanuit de kaderbrief 2024, die in februari is toegezonden aan de raad. Onder andere de kosten voor herijking van beleid en de loon- en prijscompensatie zijn opgenomen in de begroting 2024.

Verbonden partijen: Vennootschappen en coöperaties

Bij de onderstaande verbonden partijen worden geen zienswijzen geformuleerd.

(bedragen x € 1.000)	Bijdrage	Verwacht resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
			1-1-22	31-12-22	1-1-22	31-12-22
Beheersmaatschappij Zwemsport- en recreatie	499	0	99	-141	4.316	4.552
NV Brabant Water	0	0	684.676	690.022	534.399	575.801
NV Bank Nederlandse Gemeenten	0	0	5.062.000	4.615.000	143.988.000	107.471.000

Beheersmaatschappij Zwemsport- en recreatieobjecten BV (Dongen)

Programma	Dongen leeft
Taakveld	5.2 – Sportaccommodaties
Rechtsvorm	BV
Bestuur	Aandeelhouder
Belang gemeente	Bijdrage in de exploitatie en enig aandeelhouder
Openbaar belang	Stimuleren breedtesport en beweging voor Dongenaren
Risico's	De financiële risico's zijn afgenomen door het positief eigen vermogen. Echter worden er voor de komende jaren weer verliezen voorzien waardoor het eigen vermogen mogelijk weer negatief zal worden.
Ontwikkelingen	N.v.t

Brabant Water NV (Den Bosch)

Programma	Dongen dient
Taakveld	7.2 - Riolering
Rechtsvorm	NV
Bestuur	Aandeelhouder
Belang gemeente	36.071 aandelen
Openbaar belang	Winnen, zuiveren en distribueren van water voor bedrijfsleven en huishoudens
Risico's	De risico's worden beperkt ingeschat. Het huidige weerstandsvermogen laat zien dat Brabant Water in staat is om belangrijke financiële tegenvallers op te vangen zonder grote effecten op de continuïteit van de drinkwatervoorziening of de tarifiering.
Ontwikkelingen	Het aanbod van water is niet oneindig. Klimaatverandering, een groeiende bevolking en de groeiende vraag naar water zorgen voor een grote druk op onze drinkwaterbronnen. Om bewustzijn te creëren is er een offline en online campagne waterbesparing gelanceerd.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)

Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Taakveld	0.5 – Treasury
Rechtsvorm	NV
Bestuur	Aandeelhouder
Belang gemeente	23.510 aandelen
Openbaar belang	Het beperken van de kosten van maatschappelijke voorzieningen
Risico's	De risico's worden beperkt ingeschat. Verreweg het grootste deel van de kredietverlening van de bank is kredietrisicovrij, omdat deze aan of onder garantie van overheden plaatsvindt.
Ontwikkelingen	Geen

Paragraaf G. Grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich. We zetten de maatregelen binnen ons grondbeleid in om bijvoorbeeld woningen, bedrijventerreinen en voorzieningen te realiseren. Ons beleid ligt vast in de nota grondbeleid, vastgesteld door de gemeenteraad op 10 december 2015.

Tweemaal per jaar rapporteren we aan de gemeenteraad over de voortgang van de grondexploitaties via de voortgangsrapportage grondexploitatie. Dit doen we eenmaal in het voorjaar en eenmaal in het najaar. Deze rapportages vormen tevens de basis voor de begroting en jaarrekening.

Hierbij worden:

- Per exploitatie de uitgangspunten met betrekking tot de grondexploitatie geactualiseerd;
- Per exploitatie eventuele winst- of verliesnemingen berekend en verwerkt conform de voorschriften BBV;
- Per exploitatie de rente over het boekjaar toegerekend.

Aangezien er geen specifieke reserve grondexploitatie bestaat, worden de resultaten in de grondexploitatie (tussentijdse winst- of verliesneming) verwerkt met de algemene reserve. De volgende voortgangsrapportage grondexploitatie (2024-1) wordt tegelijkertijd met deze begroting aangeboden aan de gemeenteraad. De cijfers uit die rapportage zijn verwerkt in deze begroting.

Binnen het grondbeleid maken we onderscheid tussen exploitatie algemeen (inclusief gronden vallend onder materiële vaste activa) en bouwgronden in exploitatie (onderhanden werk). In 2024 worden drie locaties aangemerkt als materiële vaste activa. Er zijn vijf exploitaties in uitvoering.

Exploitatie algemeen (waaronder materiële vaste activa)

Hieronder worden de kosten van de grondexploitatie geboekt die niet op de complexen van de grondexploitatie kunnen worden verantwoord. Binnen de grondexploitatie algemeen worden ook de kosten ingebracht van gronden die (nog) niet in exploitatie zijn genomen. Hieronder vallen in 2024:

- Overige verspreid liggende gronden
- Molendijk
- Zonnepark Tichelrijt

Deze gronden zijn opgenomen onder de materiële vaste activa en kunnen in de toekomst eventueel in exploitatie worden genomen en/of worden ingezet als ruilobjecten en dergelijke.

Onderhanden werk

Met ingang van 2024 zijn vijf complexen in exploitatie:

- De Beljaart
- Noorderbunder
- De Vijf Turven
- Tichelrijt 2
- Tichelrijt 3

De Beljaart				
Opp. (uitgeefbaar)	2.500 m ²	Boekwaarde 1-1-2024	Totaal	€ 293.000 -/-
Winstcapaciteit	€ 94.000		Per m ²	nihil
Doel	Realisatie van een woningbouwlocatie met circa 780 nieuwbouwwoningen in diverse prijscategorieën en verschillende maatschappelijke voorzieningen.			
Plan	Afronding van het complex is voorzien in 2025.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

Noorderbunder				
Opp. (uitgeefbaar)	33.000 m ²	Boekwaarde 1-1-2024	Totaal	€ 6.232.000
Winstcapaciteit	€ 29.000		Per m ²	€ 189
Doel	Realisatie van een woningbouwlocatie met circa 290 nieuwbouwwoningen in diverse prijscategorieën.			
Plan	Bestemmingsplan is vastgesteld.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

De Vijf Turven				
Opp. (uitgeefbaar)	20.000 m ²	Boekwaarde 1-1-2024	Totaal	€ 2.453.000
Winstcapaciteit	€ 21.000		Per m ²	€ 123
Doel	Realisatie van een woningbouwlocatie met circa 120 nieuwbouwwoningen in diverse prijscategorieën.			
Plan	Uitgangspuntennotitie dient als basis voor de stedenbouwkundige schets en vervolgens het omgevingsplan.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

Tichelrijt 2				
Opp. (uitgeefbaar)	9.000 m ²	Boekwaarde 1-1-2024	Totaal	€ 1.109.000
Winstcapaciteit	€ 8.000		Per m ²	€ 123
Doel	Realisatie van een bedrijventerrein.			
Plan	Verkoop van de laatste nog in voorraad zijnde grond aan De Nestel. Afronding van het complex is voorzien in 2024.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

Tichelrijt 3				
Opp. (uitgeefbaar)	13.000 m ²	Boekwaarde 1-1-2024	Totaal	€ 510.000
Winstcapaciteit	€ 245.000		Per m ²	€ 39
Doel	Realisatie van een nieuw bedrijventerrein in aansluiting op Tichelrijt 2.			
Plan	Bestemmingsplan is vastgesteld en onherroepelijk. Fysieke uitvoering is in voorbereiding.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

In de volgende tabel zijn de baten en lasten met betrekking tot de grondexploitatie in 2024 weergegeven. Het betreft enerzijds de grondexploitatie algemeen, een post waarin de financiële gevolgen van de niet in exploitatie genomen gronden zijn verwerkt. Dit zijn onder andere de financiën verband houdende met de complexen 'Overig verspreid liggende gronden', 'Molendijk' en 'Zonnepark Tichelrijt', maar ook van bijvoorbeeld diverse verhuurde percelen snippergroen, beoogde verkopen van snippergroen en personeelskosten verband houdende met het beheer van deze algemene grondexploitatie.

Daarnaast is van de complexen die in exploitatie zijn de jaarschijf 2024 uit de meerjarig lopende grondexploitaties in de tabel opgenomen. Generiek uitgangspunt is dat de grondexploitaties over het totaal van alle jaarschijven financieel sluitend zijn of een positief resultaat hebben.

Het exploitatiesaldo van de grondexploitatie algemeen komt ten laste van de begroting, terwijl de exploitatiesaldi van de in exploitatie genomen complexen verrekend worden met de boekwaarden.

Grondexploitatie 2024 (bedragen x € 1.000)					
	Lasten	Baten	Exploitatie resultaat	Verrekening boekwaarde	Saldo
Exploitatie algemeen					
Grondexploitatie algemeen	303	95	-208	0	-208
Bougrond in exploitatie					
De Beljaart	32	237	205	-205	0
Noorderbunder	1.888	0	-1.888	1.888	0
De Vijf Turven	81	0	-81	81	0
Tichelrijt 2	47	1.164	1.117	-1.117	0
Tichelrijt 3	884	0	-884	884	0
Totaal	3.235	1.496	-1.739	1.531	-208

Paragraaf H. Openbaarheid

Wet open overheid

Sinds 1 mei 2022 is de nieuwe Wet open overheid (Woo) in werking getreden, die de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangt. De wet is bedoeld om overheden transparanter te maken en moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is.

Het grote verschil tussen de Woo en de Wob betreft de actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. Dit houdt in dat documenten uit 11 verschillende informatiecategorieën op eigen initiatief middels een meerjarenplan door de organisatie openbaar gemaakt dienen te worden. KOOP (het Kennis- en Exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties, onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) zou, om dit actief openbaar maken voor overheidsinstanties te faciliteren, het Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) ontwikkelen om ervoor te zorgen dat alle overheidsinformatie op een centrale plaats, met goede vindbaarheid en aandacht voor bewaartermijnen te vinden zou zijn. Nadat door het ministerie van BZK is besloten dat de ontwikkeling van PLOOI werd stopgezet, wordt er hard gewerkt aan een alternatieve oplossing. Hoewel de er hierdoor nog geen sprake is van een actieve openbaarmakingsplicht, wordt overheidsinstanties wel aangeraden om alvast een begin te maken met een meerjarenplan voor actieve openbaarmaking. Dit zal dus gefaseerd gebeuren.

Daarnaast is het verplicht in het kader van de Woo om een contactfunctionaris voor openbaarheidsverzoeken aan te stellen. Dit is voor gemeente Dongen reeds in 2022 gebeurd. De contactfunctionaris coördineert de afhandeling van Woo verzoeken en helpt inwoners bij vragen op het gebied van informatieverzoeken en openbaarheid.

Activiteiten 2024

Op dit moment maakt gemeente Dongen al documenten openbaar in 6 van de 11 categorieën. In de loop van 2024 komt, naar verwachting, het alternatief voor het platform (PLOOI) beschikbaar. Als dit het geval is, kunnen wij verder aan de slag met het actief publiceren van documenten in de overige categorieën. We denken hierbij in eerste instantie aan het actief openbaar maken van documenten van de categorieën Woo-verzoeken en Klachten.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Grondslagen voor de ramingen

De begroting 2024 is opgesteld conform de geldende voorschriften voor gemeenten, het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Daarnaast is gehandeld overeenkomstig de Financiële Verordening 2023 van de gemeente Dongen. De begroting is opgesteld op basis van het stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat de baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, ook al leidt dat niet tot werkelijke inkomsten of uitgaven in dat jaar.

Gehanteerde uitgangspunten bij deze begroting:

- Bij het opstellen van de begroting 2024 is uitgegaan van bestendig beleid. Afwijkingen ten opzichte van vorig jaar worden bijvoorbeeld veroorzaakt door autonome ontwikkelingen, verwerking van in 2023 genomen besluiten inzake nieuw beleid en initiatieven welke in het begrotingsproces zijn gedaan.
- Voor begrotingsjaren 2024 tot en met 2027 is uitgegaan van een constant loon- en prijsniveau voor zowel de uitgaven als de inkomsten. Als basis is hiervoor begrotingsjaar 2024 gehanteerd.
- De algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de Meicirculaire 2023 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- In de begroting is een integraal rentepercentage aangehouden van 0,75%.
- Kapitaallasten van investeringen zijn gebaseerd op grotendeels lineaire afschrijving en een rentepercentage van 0,75%.
- Een deel van de financieringsbehoefte kan worden ingevuld met kasgeldleningen (leningen voor korte periode).
- De kosten van onderhoud aan kapitaalgoederen zijn gebaseerd op beleidskaders en beheersplannen per kapitaalgoed.
- De ramingen die onderhevig zijn aan nominale ontwikkelingen (aantal inwoners, aantal woningen, aantal bijstandontvangers e.d.) zijn in de meerjarenramingen aangepast.
- De verwerking van de investeringen vindt plaats op basis van het investeringsbeleid zoals opgenomen in de Financiële Verordening 2023.
- De verwerking van reserves en voorzieningen vindt plaats op basis van het beleid zoals opgenomen in de Financiële Verordening 2023.
- De loonkosten zijn gebaseerd op basis van de begrote formatie 2023 en de voorgestelde uitbreidingen. In de berekeningen is rekening gehouden met de laatst bekende cao-afspraken, daarnaast is een aanname gedaan voor de te verwachte lasten uit een nieuwe cao welke in zou moeten gaan op 1 januari 2024.
- De subsidies zijn geïndexeerd.

Incidentele baten en lasten

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de incidentele baten en lasten en wordt het structureel begrotingssaldo gepresenteerd.

In de volgende tabellen wordt een overzicht gegeven van de incidentele baten en lasten. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele (maximaal 3) jaren in de begroting. Uitzondering hierop, op voorschrift van de Provincie, zijn de mutaties op reserves. Deze zijn in beginsel altijd incidenteel.

Lasten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Thema	2024	2025	2026	2027
Financiering buurtinitiatieven	120	-25	-25		
Budget recreatie en toerisme	120	-15	-15		
Green Deal	130	-50	-25		
Initiatieven met ondernemers	410	-7	-7		
Aanleg losloopstrook	530	-13			
Baggeren Kerkebos	530		-180		

Dotatie reserve gebiedsgericht grondwaterbeheer	530	-3	-3	-3	-3
Dotatie verbetering solvabiliteit algemene reserve	630	-500	-500	-500	-500
Dotatie arbitrage middelen Jeugd algemene reserve	630	-651	-626	-165	
Bekabeling gemeentehuis	640	-38			
Totaal incidentele lasten		-1.302	-1.381	-668	-503

Financiering buurtinitiatieven

Bij de behandeling van de begroting 2023 heeft de raad een motie aangenomen gericht op een regeling die voorziet in het de mogelijkheid van financiële ondersteuning van buurtinitiatieven in de vorm van kleinschalige activiteiten.

Budget Recreatie en Toerisme

Tijdens de behandeling van de Kadernota 2024 is een motie aangenomen die het college oproept in de Programmabegroting 2024-2027 een structureel budget op te nemen voor Recreatie en Toerisme. College heeft gekozen voor een budget voor 2 jaar en tussentijds de resultaten te evalueren.

Green Deal

In 2023 wordt een Green Deal afgesloten voor bedrijven. De gemeente wil hierin vanaf 2024 een actieve rol hebben en het voortouw nemen bij het verduurzamen van bedrijven en bedrijventerreinen. Middelen zijn nodig voor bijeenkomsten, energiescans, opstarten initiatieven, communicatie en pilots. Er wordt voor 2 jaar budget opgenomen, tussentijds vindt een evaluatie plaats.

Initiatieven met ondernemers

In de begroting is werkbudget nodig om samen met ondernemers de initiatieven te kunnen uitwerken. Er is gekozen voor een budget voor 2 jaar, waarbij op basis van de op te stellen economische visie besloten kan worden over een structureel budget.

Aanleg losloopstrook

Bij de behandeling van de begroting 2023 heeft de raad een motie aangenomen om te onderzoeken of er een mogelijkheid is om een hondenlosloopstrook te realiseren in Dongen-Vaart. Deze wordt in 2024 aangelegd.

Baggeren Kerkebos

Samen met het Waterschap worden maatregelen genomen om negatieve overstorten te voorkomen vanuit het Kerkebos op de riolering en de doorstroming in het Kerkebos te verbeteren. De gemeente baggert het Kerkebos uit, plaatst beschoeiingen ter bescherming van de bomen en neemt maatregelen om verstopping van een duiker te voorkomen

Dotatie reserve gebiedsgericht grondwaterbeheer

Kosten die worden gemaakt om het grondwaterbeheer te monitoren.

Dotatie algemene reserve verbetering solvabiliteit

Ter verbetering van de solvabiliteit wordt vanaf het jaar 2024 een dotatie aan de algemene reserve opgenomen.

Dotatie arbitrage middelen Jeugd aan de algemene reserve

In 2021 heeft een arbitragemiddelen uitspraak gedaan in een geschil tussen VNG en het Rijk. De uitspraak hield in dat het Rijk gehouden is aan compensatie van de gestegen uitgaven jeugdzorg. In afwachting van een nieuw regeerakkoord en een mogelijke hervormingsagenda binnen de jeugdzorg is vorig jaar geadviseerd slechts 75% van de arbitragemiddelen in de begroting te verwerken. Omdat het Rijk zich inmiddels in financiële zin verantwoordelijk heeft gesteld voor de besparingen uit de hervormingsagenda, is vanuit de provincie geadviseerd de volledige reeks op te nemen. Omdat de arbitragemiddelen uitgaan van compensatie van reeds gestegen kosten, en die gestegen kosten in eerdere jaren een beslag hebben gelegd op de algemene uitkering, is voorzien in een storting van deze aanvullende middelen in de algemene reserve.

Bekabeling gemeentehuis

Om vervanging en onderhoud in de toekomst betaalbaar en mogelijk te maken dienen de patchpunten en bekabeling omgezet te worden naar een standaard aansluiting. Dit vraagt om een eenmalige uitgave.

Baten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Thema	2024	2025	2026	2027
Onttrekking reserve sociale woningbouw	110	12			
Onttrekking reserve raadsinitiatieven	120	25	25		
Onttrekking reserve duurzaamheid	130	50	25		
Onttrekking reserve gebiedsgericht grondwaterbeheer	530	1	1	1	1
Totaal incidentele baten		88	51	1	1

Onttrekking aan de reserve sociale woningbouw

Onttrekking aan de reserve is ter dekking van de rentekosten van de verstrekte startersleningen.

Onttrekking reserve raadsinitiatieven

Onttrekking vindt plaats ter dekking van de kosten ter uitvoering van motie Buurtinitiatieven.

Onttrekking reserve duurzaamheid

Onttrekking aan de reserve is ter dekking van de kosten voor de Green Deal.

Onttrekking aan de reserve gebiedsgericht grondwaterbeheer

Onttrekking aan de reserve is ter dekking van de kosten die worden gemaakt om het grondwaterbeheer te monitoren.

Overzicht structurele reservemutaties

Artikel 19 lid d van het BBV schrijft voor om in de begroting een overzicht op te nemen waarin structurele reservemutaties inzichtelijk worden gemaakt. In principe zijn alle reservemutaties incidenteel met als uitzondering de bestemmingsreserve dekking kapitaalslasten. Voor de gemeente Dongen betekent dit dat de mutaties op de reserve multifunctioneel centrum als structureel worden aangemerkt.

Overzicht structurele reservemutaties (bedragen x € 1.000)	Thema	2024	2025	2026	2027
Reserve multifunctioneel Centrum	120	70	70	70	70

Structureel begrotingssaldo

Om een goed oordeel te kunnen vormen over de begroting is het van belang om het saldo te corrigeren met incidentele baten en lasten. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht.

Structureel begrotingssaldo Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Begrotingssaldo	103	471	-1.845	-2.124
Incidentele lasten	1.302	1.381	668	503
Incidentele baten	-88	-51	-1	-1
Structureel begrotingssaldo	1.317	1.801	-1.178	-1.622

Bedragen * €1.000,-	Lasten					Baten					Saldo				
	2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027	2023	2024	2025	2026	2027
Primitief															
Programma 1 Dongen Leeft	-7.247	-7.915	-13.034	-15.727	-15.736	1.597	1.276	6.470	9.265	9.265	-5.650	-6.639	-6.564	-6.462	-6.471
110 Omgeving	-2.418	-1.845	-7.047	-9.844	-9.838	1.102	185	5.375	8.189	8.189	-1.316	-1.660	-1.672	-1.655	-1.649
120 Leven	-3.866	-4.482	-4.466	-4.377	-4.374	490	601	601	591	591	-3.376	-3.881	-3.865	-3.786	-3.783
130 Duurzaamheid	-963	-1.588	-1.521	-1.506	-1.524	5	490	494	485	485	-958	-1.098	-1.027	-1.021	-1.039
Programma 2 Dongen Zorgt	-22.031	-23.544	-23.325	-23.444	-23.550	1.234	1.357	1.394	1.594	1.589	-20.797	-22.187	-21.931	-21.850	-21.961
210 Onderwijs	-2.467	-2.299	-2.476	-2.791	-2.915	632	522	559	580	580	-1.835	-1.777	-1.917	-2.211	-2.335
220 Zorg	-18.447	-20.145	-19.748	-19.552	-19.534	493	821	821	1.000	995	-17.954	-19.324	-18.927	-18.552	-18.539
230 Armoede	-1.117	-1.100	-1.101	-1.101	-1.101	109	14	14	14	14	-1.008	-1.086	-1.087	-1.087	-1.087
Programma 3 Veilig Dongen	-2.318	-2.580	-2.637	-2.675	-2.721	20	20	20	20	20	-2.298	-2.560	-2.617	-2.655	-2.701
310 Integrale veiligheid	-831	-969	-969	-969	-969	16	16	16	16	16	-815	-953	-953	-953	-953
320 Rampenbestrijding en brandweer	-1.487	-1.611	-1.668	-1.706	-1.752	4	4	4	4	4	-1.483	-1.607	-1.664	-1.702	-1.748
Programma 4 Dongen Onderneemt	-8.894	-10.551	-9.977	-9.934	-9.856	4.856	5.932	5.375	5.375	5.375	-4.038	-4.619	-4.602	-4.559	-4.481
410 Ondernemerschap	-317	-1.359	-801	-794	-794	139	1.186	629	629	629	-178	-173	-172	-165	-165
420 Werknemerschapschap	-8.577	-9.192	-9.176	-9.140	-9.062	4.717	4.746	4.746	4.746	4.746	-3.860	-4.446	-4.430	-4.394	-4.316
Programma 5 Dongen Dient	-14.515	-15.525	-16.293	-16.270	-16.344	7.320	7.543	7.883	7.821	7.846	-7.195	-7.982	-8.410	-8.449	-8.498
510 Bestuur	-1.880	-2.120	-2.120	-2.120	-2.120	0	0	0	0	0	-1.880	-2.120	-2.120	-2.120	-2.120
520 Dienstverlening	-1.891	-2.048	-2.009	-2.020	-2.066	936	1.346	1.342	1.280	1.305	-955	-702	-667	-740	-761
530 Beheer en onderhoud	-7.481	-8.293	-8.766	-8.724	-8.744	2.526	2.543	2.543	2.543	2.543	-4.955	-5.750	-6.223	-6.181	-6.201
540 Afval	-3.263	-3.064	-3.398	-3.406	-3.414	3.858	3.654	3.998	3.998	3.998	595	590	600	592	584
Algemene dekkingsmiddelen en overhead	-11.665	-10.217	-10.080	-10.050	-10.139	51.614	55.378	55.759	52.852	52.634	39.949	45.161	45.679	42.802	42.495
610 Algemene uitkeringen	0	0	0	0	0	44.036	47.346	47.727	44.820	44.602	44.036	47.346	47.727	44.820	44.602
620 Gemeentelijke belastingen en heffingen	-321	-326	-339	-351	-365	6.755	7.240	7.240	7.240	7.240	6.434	6.914	6.901	6.889	6.875
630 Overige algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-2.203	-673	-527	-503	-637	654	631	631	631	631	-1.549	-42	104	128	-6
640 Overhead	-9.141	-9.218	-9.214	-9.196	-9.137	169	161	161	161	161	-8.972	-9.057	-9.053	-9.035	-8.976
Totaal	-66.670	-70.332	-75.346	-78.100	-78.346	66.641	71.506	76.901	76.927	76.729	-29	1.174	1.554	-1.173	-1.617

Toevoegingen reserves	-3	-1.229	-1.204	-743	-578
530 Beheer en onderhoud	-3	-3	-3	-3	-3
510 Bestuur		-75	-75	-75	-75
630 Overige alg. dekkingsmiddelen en onvoorzien		-1.151	-1.126	-665	-500

Onttrekking reserves	164	158	121	71	71
110 Omgeving	14	37	25		
120 Leven	70	70	70	70	70
130 Duurzaamheid		50	25		
530 Beheer en onderhoud	1	1	1	1	1
620 Gemeentelijke belastingen en heffingen	79				

Resultaat (thema 630)	132	103	471	-1.845	-2.124
------------------------------	------------	------------	------------	---------------	---------------

Uiteenzetting van de financiële positie

Geprognosticeerde balans

In onderstaande tabel geven we op basis van de begroting de (vereenvoudigde) balans voor 2024 en de meerjarenraming weer.

	T	T+1	T+2	T+3
	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Activa				
(im) Materiële vaste activa	98.230	112.103	119.580	123.460
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	743	986	986	986
Financiële vaste activa: Leningen	3.476	3.306	3.136	2.966
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	2	2	2	2
Totaal Vaste Activa	102.451	116.397	123.704	127.414
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	11.541	9.816	4.667	-528
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen				
Uitzettingen <1 jaar	4.376	4.376	4.376	4.376
Liquide middelen	3.033	487	357	429
Overlopende activa	878	878	878	878
Totaal Vlottende Activa	19.828	15.557	10.278	5.155
Totaal Activa	122.279	131.954	133.982	132.569
Passiva	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Eigen vermogen	23.437	24.991	23.818	22.201
Voorzieningen	7.007	6.263	5.489	5.067
Vaste schuld	76.659	85.517	89.397	90.024
Totaal Vaste Passiva	107.103	116.771	118.704	117.292
Vlottende schuld	4.764	4.764	4.764	4.764
Overlopende passiva	10.412	10.419	10.514	10.513
Totaal Vlottende Passiva	15.176	15.183	15.278	15.277
Totaal Passiva	122.279	131.954	133.982	132.569

Vaste activa	Door investeringen in (vooral) wegen, straten en pleinen, riolering en onderwijshuisvesting neemt de boekwaarde van vaste activa in meerjarig perspectief toe.
Financiële vaste activa	De ontwikkeling van de financiële vaste activa is het gevolg van reguliere aflossingen op uitstaande leningen.
Voorraden	Door verkoop van gronden neemt de boekwaarde de komende jaren af.
Eigen vermogen	De algemene en bestemmingsreserves laten een stijgende ontwikkeling zien. Hierin zijn het verwachte resultaat 2023 (conform bestuursrapportage 2023-2) en de begrotingssaldi 2024-2027 (conform deze begroting) meegenomen.
Voorzieningen	De voorzieningen laten een dalend verloop zien. Zie voor een specificatie de volgende pagina.
Schulden > 1 jaar	Om de investeringen te financieren is externe financiering (leningen) nodig. Zie hiervoor ook de paragraaf financiering. Hoeveel exact geleend moet worden is afhankelijk van verschillende factoren, waaronder het tempo waarin investeringen en grondexploitaties daadwerkelijk gerealiseerd worden.

Stand en verloop van reserves en voorzieningen (bedragen * €1.000)	2024			2025			2026			2027			2028
	Saldo 1-1	T	O	Saldo 1-1	T	O	Saldo 1-1	T	O	Saldo 1-1	T	O	Saldo 1-1
Eigen vermogen													
Algemene reserve	19.080	1.254	0	20.335	1.598	0	21.932	665	1.845	20.752	500	2.124	19.128
Bestemmingsreserve:													
Sociale woningbouw	35	0	12	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23
Gebiedsgericht grondwaterbeheer Dongen	72	3	1	74	3	1	76	3	1	78	3	1	80
Nederland Schoon	34	0	0	34	0	0	34	0	0	34	0	0	34
Kunst	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5
Multifunctioneel Centrum	2.308	0	70	2.237	0	70	2.167	0	70	2.096	0	70	2.026
Duurzaamheid	441	0	50	391	0	25	366	0	0	366	0	0	366
Raadsinitiatieven	47	75	25	97	75	25	147	75	0	222	75	0	297
Steunfonds	241	0	0	241	0	0	241	0	0	241	0	0	241
Totaal bestemmingsreserve	3.183	78	159	3.103	78	121	3.059	78	71	3.066	78	71	3.072
Totaal eigen vermogen	22.264	1.332	159	23.437	1.676	121	24.991	743	1.916	23.818	578	2.195	22.201
Voorzieningen													
Gebouwenbeheer	252	550	366	436	550	754	231	550	650	132	550	162	520
Sportaccommodaties	518	160	353	325	160	196	289	160	55	394	160	193	361
Pensioenen politieke ambtsdragers	2.280	150	150	2.280	150	150	2.280	150	150	2.280	150	150	2.280
Afvalverwijdering	1.060	-368	0	692	-75	0	618	-25	0	593	21	0	614
Riolering	3.145	-173	0	2.972	-430	0	2.543	-754	0	1.789	-798	0	990
Verlofsparen	302	0	0	302	0	0	302	0	0	302	0	0	302
Totaal voorzieningen	7.557	319	869	7.008	356	1.100	6.263	81	855	5.489	82	504	5.067
Totaal reserves en voorzieningen	29.821	1.651	1.028	30.445	2.031	1.222	31.254	825	2.771	29.308	660	2.700	27.268
Totaal reserves en voorzieningen	29.821	1.651	1.028	30.445	2.031	1.222	31.254	825	2.771	29.308	660	2.700	27.268

Toelichting reserves en voorzieningen

Algemene reserve

Primaire functie van de algemene reserve is het opvangen van risico's binnen de gemeente ter dekking van niet-begrote kosten en het opvangen van financiële tegenvallers. Vanaf het jaar 2024 is een storting van € 0,5 miljoen aan de algemene reserve opgenomen ter verbetering van de solvabiliteit. Daarnaast zijn de arbitragemiddelen jeugd voor de jaren 2024 tot en met 2026 gedoteerd aan de algemene reserve.

Bestemmingsreserves

- Sociale woningbouw: Doel van deze reserve is de dekking van de rentekosten van de verstrekte opstartleningen voor starters van koopwoningen en het werkbudget volkshuisvesting.
- Gebiedsgericht grondwaterbeheer: Ten behoeve van het plan "gebiedsgericht grondwaterbeheer" is in 2015 een reserve gevormd. De reserve heeft een looptijd van 15 jaar en zal worden gevoed door de geormerkte bijdrage van de provincie en gemeente, overeenkomstig de opgestelde kostenraming. Vanaf het jaar 2022 wordt er jaarlijks € 1.000 onttrokken ten behoeve van kleine werkzaamheden voor het gebiedsgericht grondwater meetnet.
- Nederland Schoon: Deze reserve is gevormd uit de subsidiegelden die ontvangen zijn voor de bestrijding zwerfafval van "Nederland Schoon". Uit de ingebrachte subsidiegelden dienen de uitgaven met betrekking tot bestrijding van zwerfafval in dit kader te worden bekostigd.
- Kunst: In 2016 is besloten om een bestemmingsreserve kunst te vormen en de eventuele verkoopopbrengsten van kunst en giften hierin te storten.
- Multi Functionele Accommodatie: Het doel van deze reserve is om, bij de financiering van de multifunctionele accommodatie, deze ter dekking in te brengen. De reserve wordt vanaf 2020 aangewend voor de kapitaallasten van De Cammeleur en de bijkomende exploitatiekosten.
- Duurzaamheid: Op grond van besluitvorming bij de programmabegroting 2018 is deze reserve gevormd. De reserve is bedoeld voor de financiering van verschillende initiatieven die bijdragen aan de klimaat- en energieopgaven.
- Raadsinitiatieven: Middels een amendement bij de behandeling van de begroting 2021 is een reserve voor raadsinitiatieven gevormd. De reserve heeft als doel deze in te zetten ten behoeve van het maken van incidentele (politieke) keuzes/initiatieven.
- Steunfonds: Deze bestemmingsreserve is in 2022 gevormd bij de behandeling van de Bestuursrapportage 2022-2. De reserve is ingesteld ter ondersteuning van inwoners die in financiële problemen dreigen te komen en is gevoed uit de restantmiddelen reserve coronagelden en een dotatie uit middelen voor de Meedoenregeling. In de jaarrekening 2023 worden de uitgaven uit 2023 ten laste van deze reserve gebracht.

Voorzieningen

- Gebouwenbeheer: Het gaat om een voorziening die in 2020 is vormgegeven op basis van het advies van de provincie. De lasten in het jaar van uitvoering van het onderhoud gebouwenbeheer komen ten laste van een vooraf gevormde voorziening (artikel 44 lid 1 sub c BBV), zodat de lasten over de begrotingsjaren kunnen worden geëgaliseerd. Voor de bepaling van de noodzakelijke omvang en toevoegingen is een meerjarig onderhoudsplan opgesteld.
- Sportaccommodaties: Het doel van deze voorziening is de gelijkmatige verdeling van de lasten van de verschillende projecten inzake het (groot) onderhoud aan de gemeentelijke sportaccommodaties. Voor de bepaling van de noodzakelijke omvang en toevoegingen is een meerjarig plan opgesteld.
- Pensioenen politieke ambtsdragers: Ten behoeve van de verplichtingen in het kader van de wet APPA is deze voorziening in 2005 gevormd ten laste van de algemene reserve. De berekening van de hoogte van de voorziening is gebaseerd op actuariële berekeningen welke jaarlijks worden opgesteld.
- Afvalverwijdering: Het gaat hier om een voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is (artikel 44 lid 2 BBV). Omdat de stand van de voormalige reserve niet kan worden uitgesplitst naar de in het BBV onderscheiden componenten (onderhoud of spaarcomponent vervangingsinvesteringen) wordt deze voorziening gepresenteerd als voorziening ex. Art. 44 lid 2 BBV.

- Riolering: Het betreft een voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is (artikel 44 lid 2 BBV). Omdat de stand van de voormalige reserve niet kan worden uitgesplitst naar de in het BBV onderscheiden componenten (onderhoud- of spaarcomponent), wordt deze voorziening gepresenteerd als voorziening ex. Art. 44 lid 2 BBV. Deze egalisatievoorziening dient om pieken en dalen in de exploitatie en de tariefstelling op te vangen.
- Verlofsparen: Sinds januari 2022 bestaat vanuit de CAO Gemeenten (artikel 6.3) de mogelijkheid om bovenwettelijke verlofuren aan te merken als spaarverlof. Het grote verschil met eerder is dat verlofspaaruren niet verjaren. Normaal vervallen bovenwettelijke verlofuren na 5 jaar. Aangezien er bij verlofsparen sprake is van arbeidskostengerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook onvoorspelbare afbouw kennen, dient hier een voorziening voor gevormd te worden.

Investeringsplan 2024 - 2027

De investeringen uit onderstaand Investeringsplan zijn opgenomen in het jaar waarin het kredietvoorstel aan de raad wordt voorgelegd. Kredieten voor het komende jaar (2024) worden via het raadsbesluit bij de Programmabegroting 2024-2027 voorgelegd aan de raad. Een uitzondering hierop vormt het krediet voor de bouw van IKC Biezenkring. Deze wordt via een afzonderlijk raadsvoorstel aan de raad voorgelegd.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Wegen, straten, pleinen	1.320	1.898	648	573
Reconstructie Noorderlaan	558			
Aanpassing openbare ruimte IKC 's Gravenmoer	450			
Kruising Tramstraat/Kard.v.Rossumstraat (verkeersplan centrum)	312			
Kruising Tramstraat/Wilhelminastraat (verkeersplan centrum)		638		
Reconstructie Metaalstraat		250		
Hoofdstraat naar Molendijk (verkeersplan Gravenmoer)		1.010		
Herinrichting park Dongedal			480	
Wielstraat herinrichting (verkeersplan 's Gravenmoer)			168	
Waspikse weg herinrichting (verkeersplan 's Gravenmoer)				573
Openbare ruimte	75			
Speeltoestellen	75			
Materieel	485	543	230	
Tractie Wegen, Straten en Pleinen		48		
Tractie Gladheidbestrijding		50		
Tractie Parken en Plantsoenen	100	230	180	
Tractie Milieustraat (reiniging)	385	80		
Tractie Begraven			50	
Tractie Huis aan Huis inzameling				
Tractie Rioolbeheer onderhoud en inspectie		135		
Onderwijshuisvesting	6.168		9.534	
IKC Biezenkring	5.368			
IKC West voorbereidingskrediet	800			
IKC West			9.534	

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Gebouwen	160			
Vergadersysteem raadzaal	160			
Rioleringsplan	3.390	4.065	2.509	2.313
Vervangen/renovatie technische installaties/mechanische riolering	199	159	150	150
Rioolvervangning Noorderlaan	485			
Rioolvervangning Hertog Janstraat	591			
Rioolrenovatie Vaartweg (verkeersplan)	577			
Rioolrenovatie Vaartweg (Wildzangweg - 's Gravenmoer)	416			
Rioolrenovatie Vaartweg (parallelweg)	443			
Rioolvervangning Constancestraat/Glorieux/Kruisherestraat	679			
Rioolvervangning Min. Aalberselaan/Mgr. Ariënsstraat		959		
Rioolrenovatie Waspikse weg (verkeersplan)		211		
Rioolrenovatie Lage Ham		567		
Rioolrenovatie Lage Ham tuinen		423		
Rioolvervangning Glorieux/Karmelietenstraat/Kapucijnenstraat		658		
Rioolvervangning Oude Baan (Deken Batenburgstraat - Kanovijver)		1.088		
Rioolvervangning Lindenstraat/Eikenstraat			1.009	
Rioolvervangning Prins Bernhardstraat/Nieuwstraat			767	
Rioolvervangning Mgr. Schaepmanlaan (thv Cambreur College)			583	
Rioolvervangning Berkenstr/Beukenstr/ Meidoornstr/Kastanje/Wilgenstr				1.919
Rioolrenovatie Rijensestraat/Polarisstraat/IJsselstraat				244
Totaal Investeringsplan 2024-2027	11.548	6.506	12.921	2.886

Financiële vaste activa - Investeringsplan (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Storting in fondsdeel bij de SVn (startersleningen)	200			
Totaal bijdrage financiële vaste activa 2024-2027	200			

Via het raadsvoorstel bij de Programmabegroting 2024-2027 stemt de gemeenteraad in met de votering van de investeringskredieten voor het jaar 2024. In onderstaande tabel staan deze kredietvoorstellen nader toegelicht.

Onderbouwing kredietaanvragen 2024
Wegen, straten, pleinen
Reconstructie Noorderlaan
De Noorderlaan dateert van 1972. Het asfalt en de fundering is vanwege de leeftijd aan vervanging toe. Naast het vervangen van de asfaltconstructie worden de voetpaden en parkeerstroken herstraat. Tevens worden de kolken afgekoppeld van de riolering. Tijdens de uitvoering van dit groot onderhoud, worden ook de ontsluitingen voor de nieuwe wijk Noorderbunder gemaakt.
Aanpassing openbare ruimte IKC 's Gravenmoer
Het nieuwe IKC in 's Gravenmoer komt deels op de locatie van de voormalige gymzaal, maar ook op de aansluitende groenvoorziening en parkeerplaats. Hierdoor moet de openbare ruimte rondom het IKC worden aangepast. Dat geldt voor de parkeerplaats, maar ook voor de toegang tot het voetbalterrein van ONI en de aansluiting voor voetgangers naar de Dokter Koekkoeklaan. Met de aanpassing van de parkeerplaats worden in het kader van klimaatadaptatie tegelijkertijd grasbetonstenen toegepast die de omgeving vergroenen en waterpasseerbaar zijn.
Kruising Tramstraat/Kard.v.Rossumstraat (verkeersplan centrum)
Vanuit verkeersplan centrum is in 2018 een aantal maatregelen benoemd, die de verkeersafwikkeling in het centrum moeten optimaliseren. Een groot deel van de maatregelen is inmiddels uitgevoerd. De herinrichting van dit kruispunt lost een aantal verkeersknelpunten op die in het verkeersplan centrum zijn geconstateerd.
Speeltoestellen
Via Raadsinformatiebrief-49 is de raad in juli 2023 geïnformeerd over de wijze waarop het onderhoud en de vervanging van speeltoestellen wordt opgepakt. Daarin is aangegeven dat er een Uitvoeringsplan Speelruimte wordt opgesteld, waaraan een begroting wordt gekoppeld. De reeds eerder uitgesproken verwachting is dat er aanzienlijke investeringen nodig zijn om de speeltoestellen te vervangen. Vooruitlopend op het uitvoeringsplan stellen we voor in het jaar 2024 een investeringskrediet van € 75.000 vrij te maken. Dit zorgt ervoor dat we direct aan de slag kunnen zodra het uitvoeringsplan is vastgesteld. Op basis van het uitvoeringsplan zullen voor de investeringen na 2024 aanvullende kredietvoorstellen worden geformuleerd.
Materieel
Diverse machines zijn afgeschreven en moeten vervangen worden.
Onderwijshuisvesting
IKC Biezenkring
In het voorjaar van 2024 wordt het krediet voor de bouw van IKC Biezenkring via een afzonderlijk raadsvoorstel aan de raad voorgelegd.
Vorbereidingskrediet IKC West
In de Kadernota 2024 is aangekondigd dat we de voorbereidingen gaan treffen voor het naar voren halen van de bouw van IKC West. In 2024 zal worden gestart met het opstellen van een programma van eisen. Om de daarmee samenhangende kosten te financieren wordt een voorbereidingskrediet gevraagd. Het voorbereidingskrediet is becijferd op 8% van de totale kredietinschatting. Eventueel overblijvende middelen worden in de bouwfase aan het bouwkrediet toegevoegd.

Gebouwen
Bij de behandeling van de Programmabegroting 2023-2026 is een motie aangenomen die het college oproept samen met de gemeenteraad een programma van eisen voor een nieuw audiovisueel systeem op te stellen. Ter bekostiging van het systeem wordt een kredietaanvraag gedaan van € 160.000.
Rioleringsplan
Vervangen/renovatie technische installaties/mechanische riolering
Ieder jaar worden er rioolgemalen gerenoveerd en verbetermaatregelen uitgevoerd. Op basis van inspecties wordt bepaald welke gemalen dit zijn.
Rioolvervanging Noorderlaan
Tijdens de reconstructie van de Noorderlaan wordt het gedeelte van de aansluitende rioleringen van de zijstraten, gelegen onder de Noorderlaan vervangen zodat de Noorderlaan later niet hoeft worden opengebroken. Gedeeltelijk wordt het riool van de Noorderlaan gerenoveerd
Rioolvervanging Hertog Janstraat
In de Hertog Janstraat en Willem van Duvenvoordestraat is de riolering aan vervanging toe. De bestaande riolering wordt vervangen door een vuilwater- en regenwaterriool. De voorbereiding wordt gestart in 2024. Uitvoering start nadat de bouw van IKC Anspach is voltooid.
Rioolrenovatie Vaartweg (verkeersplan)
Uit inspecties blijkt dat het riool is aangetast. Uitvoering wordt afgestemd met de uitvoering van het verkeersplan en met de andere rioolrenovatieprojecten Vaartweg.
Rioolrenovatie Vaartweg (Wildzangweg - 's Gravenmoer)
Uit inspecties blijkt dat het riool aangetast is. Uitvoering wordt afgestemd met de andere rioolrenovatieprojecten Vaartweg.
Rioolrenovatie Vaartweg (parallelweg)
Uit inspecties blijkt dat het riool aangetast is. Uitvoering wordt afgestemd met de andere rioolrenovatieprojecten Vaartweg.
Rioolvervanging Constancestraat/Glorieux/Kruisherenstraat
In deze straten is de riolering aan vervanging toe. De bestaande riolering wordt vervangen door een vuilwater- en regenwaterriool.

Financiële vaste activa - startersleningen
Jonge inwoners die voor het eerst een woning kopen blijven we ondersteunen met een starterslening. Daarvoor vindt in 2024 een bijstorting plaats van € 200.000 in het gemeentelijk fondsdeel bij SVn, de uitvoerder van de gemeentelijke startersregeling. Op basis van het gebruik van de regeling in 2024 wordt de benodigde dotatie voor de jaren erna gezien.

Bijlage 1: Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld (bedragen x € 1.000)		Lasten	Baten
0. Bestuur en ondersteuning		15.341	56.035
0.1	Bestuur	2.248	
0.2	Burgerzaken	1.122	639
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	550	
0.4	Overhead	9.090	161
0.5	Treasury	159	109
0.61	OZB woningen	210	4.719
0.62	OZB niet-woningen	97	2.311
0.64	Belastingen overig	19	70
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		47.346
0.8	Overige baten en lasten	458	522
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	56	
0.10	Mutaties reserves	1.229	159
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	103	
1. Veiligheid		2.307	19
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.611	4
1.2	Openbare orde en veiligheid	695	16
2. Verkeer, vervoer en waterstaat		3.189	261
2.1	Verkeer en vervoer	3.098	260
2.2	Parkeren		1
2.5	Openbaar vervoer	91	
3. Economie		1.541	1.338
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.344	1.180
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	15	6
3.4	Economische promotie	182	153
4. Onderwijs		3.293	525
4.1	Openbaar basisonderwijs	12	
4.2	Onderwijshuisvesting	1.199	8
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.082	517
5. Sport, cultuur en recreatie		7.362	755
5.1	Sportbeleid en activering	265	162
5.2	Sportaccommodaties	1.912	268
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.328	112
5.4	Musea	38	
5.5	Cultureel erfgoed	15	
5.6	Media	511	26
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.293	187

6. Sociaal domein		27.972	5.403
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.200	394
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.681	
6.3	Inkomensregelingen	8.150	4.761
6.4	Begeleide participatie	1.342	
6.5	Arbeidsparticipatie	801	
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.383	249
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+		
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	2.529	
6.71b	Begeleiding (WMO)	2.004	
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-		
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	917	
6.72b	Jeugdhulp behandeling	912	
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	58	
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	3.145	
6.73a	Pleegzorg	243	
6.73b	Gezinsgericht	141	
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	146	
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	324	
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	369	
6.74c	Gesloten plaatsing	150	
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	75	
6.82	Geëscaleerde zorg 18-		
6.82a	Jeugdbescherming	297	
6.82b	Jeugdreclassering	108	
7. Volksgezondheid en milieu		8.123	6.596
7.1	Volksgezondheid	1.543	196
7.2	Riolering	1.745	2.123
7.3	Afval	3.064	3.653
7.4	Milieubeheer	1.589	490
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	183	134
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		2.538	731
8.1	Ruimtelijke ordening	691	30
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	335	127
8.3	Wonen en bouwen	1.511	574
Totaal taakvelden		71.664	71.664

Bijlage 2: Risicoprofiel

Programma	Risico	I/S*	Verwacht maximaal risicobedrag	Kanspercentage	Gewogen risicobedrag	Nieuw / bestaand
1. Dongen leeft	Als gevolg van economische en marktontwikkelingen kan de uitgifte van gronden voor woonlocaties achterblijven bij de verwachtingen. De resultaten van de grondexploitaties (De Beljaart, Noorderbunder en De Vijf Turven) zijn dan lager dan verwacht.	I	€ 2.113.000	30%	€ 633.900	Bestaand
1. Dongen Leeft	Als gevolg van onder meer de energiecrisis kan de exploitatie van maatschappelijke partners onder druk komen te staan.	I	€ 150.000	50%	€ 75.000	Bestaand
1. Dongen Leeft	De implementatie van de uitgangspuntennotitie Cammeleur kan leiden tot transitie-/frictiekosten.	I	€ 50.000	50%	€ 25.000	Bestaand
1. Dongen Leeft	De Vennen (exploitatiemaatschappij zwembad) kan niet aan haar aflossingsverplichtingen voldoen.	I	€ 55.000	30%	€ 16.500	Bestaand
1. Dongen Leeft	De komende jaren moet uitvoering gegeven worden aan grote landelijke en mondiale ambities op het gebied van duurzaamheid en de energietransitie. Door het Rijk is financiering toegekend tot en met 2025. Voor de jaren erna mogen deze middelen structureel worden doorgetrokken. Dit leidt echter wel tot risico's met betrekking tot de lange termijn financiering van deze ambities.	I	€ 500.000	30%	€ 150.000	Bestaand
1. Dongen Leeft	Begin 2023 heeft het college - na consultatie van de gemeenteraad - besloten tot deelname aan het Publiek Ontwikkelbedrijf. Het Publiek Ontwikkelbedrijf geeft invulling aan de regionale opgave op het gebied van het opwekken van duurzame energie. Deelname aan deze private onderneming brengt risico's ten aanzien van afwaardering van de deelneming met zich mee.	S	€ 715.000	10%	€ 71.500	Bestaand

1. Dongen Leeft	De Wet natuurbescherming regelt dat voor projecten die invloed kunnen hebben op de omliggende natuur ecologisch onderzoek wordt gedaan. Dit heeft in potentie invloed op tal van gemeentelijke projecten, waarbij op voorhand niet duidelijk is of ontheffingsmogelijkheden bestaan, wat de kosten voor een eventueel onderzoek zijn en welke subsidiemogelijkheden hiervoor ontwikkeld worden.	S	€ 500.000	50%	€ 250.000	Nieuw
1. Dongen leeft 2. Dongen Zorgt 5. Dongen Dient	Door stijgende prijzen en langere levertijden kunnen onderhoud en investeringen duurder uitvallen. Hoewel de periode van forse stijgingen achter ons lijkt te liggen, is met name de ontwikkeling van de energieprijzen onder invloed van de mondiale ontwikkelingen erg onzeker.	I	€ 400.000	30%	€ 120.000	Bestaand
1. Dongen leeft 2. Dongen Zorgt 5. Dongen Dient	De elektriciteitsnetwerken in Nederland kunnen de fors gestegen vraag en aanbod van elektriciteit niet aan. De komende jaren is de ruimte voor uitbreiding van elektriciteitsaansluitingen zeer beperkt. Dit kan geplande en toekomstige investeringen beïnvloeden, waarbij oplossingen mogelijk tot extra kosten leiden.	S	€ 500.000	50%	€ 250.000	Nieuw
2. Dongen zorgt	Bij de bouw van een aantal IKC's is het bouwheerschap belegd bij de onderwijsinstelling. Hiermee ontstaat een afhankelijkheid van de financiële situatie van de betreffende instelling.	I	€ 750.000	10%	€ 75.000	Nieuw
2. Dongen zorgt	Er lopen diverse lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen binnen het sociaal domein (Hervormingsagenda Jeugdzorg, regionale inkoop Jeugdzorg en WMO en implementatie Dorpsteam). De lokale impact op de financiën zijn onzeker. In de meerjarenbegroting 2023-2026 is een storting van in totaal € 1,4 miljoen in de algemene reserve gedaan waarmee dit risico opgevangen kan worden.	I	€ 400.000	30%	€ 120.000	Bestaand

2. Dongen zorgt	Aantal complexe casussen waar zwaarste zorgpakketten moeten worden toegekend.	S	€ 600.000	50%	€ 300.000	Bestaand
2. Dongen zorgt	Scherp indiceren op onder andere de Wmo kan mogelijk ook meer beroeps- en bezwaarprocedures met juridische meerkosten met zich meebrengen.	S	€ 200.000	30%	€ 60.000	Bestaand
2. Dongen zorgt	Opvang van vluchtelingen uit Oekraïne zorgt breed binnen de begroting voor een toename van kosten (denk aan huisvesting, zorg, bijstand). De Rijkscompensatie voor de directie opvangkosten is vooralsnog zeer ruim. De langetermijneffecten van een eventueel langdurig verblijf van Oekraïners zijn onzeker net als de eventuele (rijks)compensatie hiervan.	S	€ 150.000	30%	€ 45.000	Bestaand
4. Dongen onderneemt	Uitgifte van grond op bedrijfsterreinen kan achterblijven bij de verwachting. De resultaten van Tichelrijt 2, 3 en Zuid zijn dan lager dan verwacht.	I	€ 298.000	30%	€ 89.400	Bestaand
5. Dongen dient	Hogere pensioenverplichting (voormalige) wethouders en wachtgeldverplichting door onder andere daling van rente c.q. mutatie in de omvang.	S	€ 125.000	10%	€ 12.500	Bestaand
5. Dongen dient	Calamiteiten als gevolg van externe invloeden (weer, vandalisme en vernieling, virusuitbraak, bedreiging/ gevoel van onveiligheid medewerkers).	S	€ 100.000	30%	€ 30.000	Bestaand
5. Dongen dient	ICT-systeem raakt onbruikbaar, bijvoorbeeld als gevolg van een hack of ransomware aanval.	S	€ 1.200.000	10%	€ 120.000	Bestaand
5. Dongen dient	Ontstaan van datalekken van privacygevoelige gegevens, met als gevolg dat de gemeente een boete kan krijgen.	S	€ 500.000	10%	€ 50.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Risico dat aan de gemeente verbonden partijen een negatief exploitatieresultaat realiseren en ter dekking een beroep doen op de deelnemende gemeenten.	S	€ 250.000	10%	€ 25.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Invoering aantal grootschalige (wets)wijzigingen waarvan de financiële effecten op voorhand lastig te	I	€ 250.000	50%	€ 125.000	Bestaand

	voorspellen zijn. Het gaat bijvoorbeeld om de invoering van de Omgevingswet.					
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	In geval van juridische claims kan de uitkomst leiden tot een vordering op de gemeente.	S	€ 500.000	10%	€ 50.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	De Algemene Uitkering kan lager uitvallen dan nu begroot op basis van de Meicirculaire 2023. Er volgen nog 3 circulaire's die invloed hebben op de hoogte van de Algemene Uitkering in het begrotingsjaar 2024.	S	€ 960.000	10%	€ 96.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Als gevolg van economische omstandigheden kan de rente stijgen, zodat met een hogere rente gerekend moet worden. Risico is thans nog altijd beperkt; in de begroting is de verwachte stijging op de leningen die de komende jaren aflopen en verlengd moeten reeds verwerkt.	S	€ 200.000	50%	€ 100.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Als gevolg van samenloop van omstandigheden (mobiliteit, ziekte) kunnen plotseling binnen een team op vitale en/of kwetsbare functies vacatures ontstaan die niet intern opgelost kunnen worden. Onder de huidige arbeidsmarktomstandigheden ziet de gemeente zich geconfronteerd met hoge inhuurtarieven.	S	€ 500.000	30%	€ 150.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Benadeling van de gemeente als gevolg van fraude.	S	€ 300.000	30%	€ 90.000	Bestaand
Totaal			€ 12.266.000		€ 3.129.800	

* I = een incidenteel risico, S = een structureel risico